

LÓNYAY CSALÁD

NAGY LÓNYAI ÉS VÁSÁROS NAMÉNYI

GRÓF, BÁRÓ ÉS NEMES

IRTA

FEÖLDI DOBY ANTAL

MUTATVÁNY A SZERZŐ ILY CZÍMŰ MUNKÁJÁBÓL: A MAGYARORSZÁGI
BENSZÜLÖTT ÉS BEKÖLTÖZÖTT MÁGNÁS CSALÁDOK ISMERTETÉSE

BUDAPEST

PALLAS RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMDÁJA

1895

BEVEZETÉS.

Midőn közérdekű családtani nagy munkámból a II-ik mutatókötetet a történetkedvelő nagy közönség becses figyelmébe s pártfogásába ajánlanám, nem mulaszthatom el, hogy hálás köszönetet ne mondjak Lónyay Albert úr ő méltóságának, a ki követvén báró Podmaniczky Frigyes úr ő excellenciájának áldozatkész hazafias példáját: ősz nemzetsége történetének sajtó útján való ismertetéséből származó kiadásoknak, családja által leendő viselését kieszközölte.

Mielőtt a II-ik mutatókötet napvilágot látott, felkértem köztisztelő tudósunk Szilágyi Sándor urat, a ki évek hosszú során, kimeríthetetlen szíves baráti érzülettel viseltetett csekélységem iránt, hogy méltassa figyelemre a szerény munkát, s ha netalán adataim néhol tévesek lennének, legyen kegyes azokat helyreigazítani. Midőn a kéziratot visszakaptam, örömemre szolgált, hogy jeles történetírónk nem talált helyreigazítani való tévedést e munkában, s ez alkalommal hozzám írott becses sorait, hogy emelje e szerény munka becsét, alább közzé tesszük.

Jó Istenem kegyelméből 26 évi fáradságos munka után nagy munkámat (1013 főúri család történetének ismertetése 12 köt. 1520 drb művészi rajzzal)

befejeztem, most egy lelkes pártfogóra vár, hogy az egész mű sajtót érjen. Ideális lelkesedéssel szenteltem minden szabad-időmet és vagyonomat egy fél életen keresztül annak az eszmének, hogy Magyarország előkelő családainak eredetét s leszármazását tisztába hozzam; nehezemre esik leírni, hogy sokat kellett küzdenem némely családnál a kvalifikálhatatlan indolentiával, egyeseknél a pöffeszkedő nagyság kicsinylésével, de ezek helyett mellettem volt a lelkes ügybarátok egész legiója, köztük közéletünk számos kitünősége, kik nagy hálára köteleztek azzal, hogy hazafias irányú szerény munkámat adatok gyűjtésével felsegíteni kegyesek voltak, de azért egyáltalán igényt nem tartok arra, hogy tökéletes munkát végeztem, de nem mentegetem magam azok előtt, kik munkámat fogyatékosnak találják, a hozzáértők előtt nem kell magamat menteni, mert azok tudják, hogy a nem teljesség közös fogyatkozása minden általános munkának, mert a ki a családtani tudományban tökéletest akarna, az a Danaidák vagy a Sisyphus munkájára vállalkoznék.

Doby Antal.

Igen tisztelt Uram!

Levelét, melyhez nagy családtani munkájából a második mutatványul kiadni szándékolt Lónyay-családra vonatkozókat mellékelte, vettem — s e soraira válaszolva nézetemet következőkben fejezem ki

A nevezett családról írottakat gondosan átnézve úgy találtam, hogy Ön ezt is, mint a Podmaniczkyakat nagy szorgalommal s valóban nagy történelmi apparatussal dolgozta ki.

Ez a család, mint Fejér által közlött s az I. sz. alatti mellékletben reproducált okirat igazolja, már szent István idejében is szerepelt, s kétségtelenül az első foglalásu nemzetségek közé tartozott, — már ebben az időben nagy területeken terjedő birtokoknak volt tulajdonosa s mint ilyen történetünk minden korszakában szerepelt.

Annyival inkább méltánylandó, hogy Ön távol a fővárostól s általán a nagyobb tudományos fókustól mennyi érdekes adatot tudott összehalmozni, s a magyar családok genealogiájának történetéhez mennyi érdekes adalékkal járult. Önnek nagy munkája kétségtelenül tisztos helyet foglal el idevágó irodalmunkban.

Ezt erről különben mint már szóval is tettem, most sem mulasztom el, hogy részben kihalt s részben élő több, mint ezer család történetének gondos feldolgozásáért teljes elismerésemet fejezzem ki, kívánom, hogy ezen második s mint értem rövid kilátásbani többi mutatványok oly érdeklődést és pártolást támasszanak, mely által évtizedes éjjel-nappali fáradozása közzétételben érje el jutalmát.

Ezt őszintén kívánom s remélem sikerülni is fog, mert meg vagyok győződve, hogy Ön a jövőnek nagy halmaz adataival becses szolgálatot tett.

Budapest, 1894 márcz. 15.

Kiváló tisztelettel

Szilágyi Sándor.

LÓNYAY-CSALÁD.

N.-LÓNYAI ÉS V.-NAMÉNYI GRÓF ÉS NS.

(H. C.) Egyike törzsökös ős családainknak, melynek eredete és nemzedékrendi leszármazása a bevándorlási időkre vall és hiteles oklevelek szerint az Árpádházbeli királyok alatt már a XI—XIII. században nevezetes egyéneket mutatott fel.

Családi okmányok tanúsága szerint első ismert törzse Lóna Gurg volt a Keme nemzetségéből s mivel e nemzetség eredete a honfoglalással azonos, így a Lónyay-család azok közé tartozik, melyek ősei a magyarokkal jöttek be Ázsiából, tehát törzsökös magyar s így a család ősrégisége és hazafias irányban történt gyakori szereplése általánosan be volt ismerve.

Ezen régi származást látjuk kiemelve a mellékletekben közzétett kir. adományokban, de eként nyilatkoztak a régen multban író történészek is, így már Apaffy erdélyi fejedelem tanácsosánál Bethlen Farkas történetírónál a «*Historia de rebus Transylvanicis*» czímen írt munkában is találunk elismerést, ki a XIV. és XV. században szereplő Lónyay Albert-ről szólván, így jellemzi: Albertus Lónai familiae

antiquitate et militari virtute celebris «*Családja régisége és katonai érdemeiről híres*».

Lóna Gurg, Béla herczegnek (Kopasz László fia) 1032. évben Lengyelországba meneküléskor volt hű kísérője, azért midőn a herczeg 1061-ben I. Béla király néven trónra lépett, Gurnak mindazon birtokait, melyek tőle, mint hívétől elvételtek, visszaadta, sőt a folytonosan oldala mellett hű ragaszkodásáért ezeket újakkal, vagyis Szen-Iván-Kechketh, Deuecher, Nusol, Sreuleus, Buzás, Kisfoly, Szent Gotthard, Galov, Ozmán, Bachhyda, Schilvas, Rechteg és Desocana községekkel szaporította.

Mint a hivatolt 3. alatt egész terjedelmében mellékelt okmányban olvasható, ebben az mondatik: «a fent elősorolt és más birtokait visszaadta.» Melyek voltak e birtokok, ezek nem lévén elősorolva, azt lehet következtetni, hogy itten valószínűen a bereg-megyei ősbirtokok s különösen a család után nevezett nem is kétségtelt és most is létező lónyai uradalom értetett.

A XII. század második felében IV. István rövid uralkodása alatt (1162.) három Lónyaival: Kozma, Venczel és Jónással találkozunk, kik comesi ranggal fordulnak elő.¹

Itt ismét megszakad a nemzedékrendi leszármazás, mert a Gurg utódaival csak a tatárjárás után találkozunk, midőn 1245. IV. Béla király, hivatkozván Lónyai Lászlónak a bécs-újhelyi csatában azon vitéz harczolására, melyben a vele együtt küzdő apja és György testvére is elestek, őt a Béla herczegnek megkoronázásakor visszaadott ősi birtokaihoz adomá-

¹ A «comes» czim a középső századokban nem mindig egy jelentésű a főispánnal, legtöbbször udvarképes főurat jelentett.

nyozott és fentebb már elősoroltakban megerősíti.¹
E nevezetes történeti okmányt teljes szövegében
közzé tesszük.²

«Béla, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Ráma, Szerbia, Galicia, Bulgária, Lodoméria, Kumánia királya, az összes keresztényeknek, úgy jelenben, mint jövőben, kik erről tudomást fognak venni, üdvöt bő mértékben. A királyi kegyelem csak azok törvényes kérelmeinek tartozik kedvezni, kik nem ijedve meg a halál veszedelmétől s nem rettegve a halálos sebektől, a sors változó eseteiben magokat a király tekintélyeért szüntelenül kitették. Annak okáért mindnyájak folytonos tudomására akarjuk juttatni, hogy Felségünknek kedvelt és a mi királyi méltóságunkat nevelő híve Lónyának László fia, ismervén atyjának és György testvérének halálát, kik a mi harczunkban, melyet Austria fejedelmével, Fridrikkel, Ujváros előtt folytattunk, ellenségeink fegyverei ellen hűségesen harczolván, összeomlottak, hű odaadásokat többször nyilvánítván és igazolván, mind különösen a mondott csatában kimutatván, a hol az isteni kedvező kegyelem és a mi híveinknek elszánt hű és bátor küzdése által, óhajtott és dicső diadal nyeretvén, maga Fridrik fejedelem is megöletett, atyja és testvére halálának vigasztalásául, nevezetteknek és az ő örököseiknek most és bárhol a jövőben levőknek, Chák fiának Györgynek birtokait neki öröklési joggal, mint köteles és neki járó részeket, t. i. Szent-Iván (ma Vasas-Szent-Iván) Kechketh (ma Kecsed), Deuecher (ma Devecser), Nusol (ma Noszoly), Sreuleus (ma?), Búzás (ma Búza), Kisfoly (ma?), Szent-Got-

¹ Fejér, Cod. dipl. T. 4. V. I. 392—393.

² Lásd I. sz. melléklet.

hárd (ma ugyanaz), Galov (ma talán: Gerla, mi később Szamosujvár lett), Ormán (ma Ormány), Bachida (ma (Bonczhida), Schilvás (ma Viz-Szilvás), Retteg (ma Retteg) és Desocana (ma Deésakna) az erdélyi részekben neki *visszaadni és visszahelyeztetni* királyi méltóságunk által követeljük: *a mely birtokokat ugyanis első Béla király levele által*, ki akkor a magyar királyságot magának erőszakoló Péter miatt Lengyelországban tartózkodott s kivel nevezett György az egész időn által maradva, magát Béla királyt úgy az említett lengyel részekben, mint minden más helyeken hű szolgálattal követett és hogy *saját országába visszatérése után ugyanannak az említett fentebb elősorolt és még más birtokait visszaadta*, többeknek az ő odaadó szeretete miatt őszintén kinyilvánította, s bebizonyította, *hogy ezek reá örökségképen háramlottak*. Mi tehát, a kik bárkinek, a mi az övé, *visszaadni* kötelességünknek tartjuk, nevezett birtokokat ugyanazon Lászlónak, Lónya fiának, azok minden haszonvételével és tartozékaival együtt visszaadjuk és visszahelyezzük firól-fira folytonos használat, megtartás és birtoklás végett. Ezen dolognak emlékére mondott Lászlónak és örököseinek adtuk jelen levelünket kettős pecséteinkkel és védjegyünkkel megerősítve. Kelt a tudós Farkas mesternek a fehérvári egyház prépostjának, a mi udvarunk alkanczellárjának az előttünk kedvelt és hű embernek keze által. Jézus születésének 1245-ik, a mi uralkodásunknak pedig 12-ik évében.»

A fentebbi egész szövegében közölt okmányt érdekessé teszi azon világos kitétel, hogy az első Béla király által megnevezett s valószínűen az aka-

dály nélkül birtokba léphetés folytán részben csak hivatkozásba tett községeknek. a hű kísérő *Lónyay György Béla herczeggel 1032. évben történt kivándorlása előtt volt már tulajdonosa.* Hogy ezen királyi adományban csak az erdélyi községek soroltatnak elő, ebből azt lehet feltételezni, hogy szülőföldjén, az általa lakott magyarországi községbeni visszahelyezése, akadály és kétségbevonás nélkül történvén, ezekben háborítás esete nem fordult elő, ellenben az akkori közlekedés nehézsége folytán oly távol eső erdélyi területeknél a részletezés s királyi rendelkezésben való körülírás szükségesnek mutatkozott

László utódja Nánes de Berencze, ennek fia Jakab, «comes Jacobus de Loinia» 1271-ben V. István alatt neveztetett Szatmár vármegye főispánjává s az ezt követő IV. László (1272—1290.) alatt a királyi udvarnál tartózkodott, mert cubicularius (udvari bejáró) vagyis királyi kamarás czímet viselt; régi okmányokban comes Jacobus Kuke nevezet alatt fordul elő, neje a Hunt-Pázmán nemzetségből való Kozma gróf leánya, előbb Rusdi Mihály beregvármegyei főispán (1270) özvegye.¹

E nő kezeivel kapta vissza Jakob comes a család beregmegyei ősi birtokát a lónyai uradalmat, mert e birtok, melyet valószínűleg az első foglalás alapján birtak, időközben, nem lehet tudni, mi okon (házasság, nota, vagy egy ágnak kihalása): a Beth más-kép Betke-család tulajdonába ment át, kitől azokat II. Endre alatt (1205—1235) megvette Bánkbán, Bor Benedek nádornak veje Simon főispán, ki azonban 1214-ben, midőn nején Gertrud királyné öccse Eckbert banbergi püspök erőszakot tett, e miatt a bán Péter

¹ Lehoczky Tivadar, Beregvármegye Monographiája III. 57.

bihari főispánnal összeesküdvén, a királyi palotába tört s Gertrudot összevagdalta, felbőszült emberei pedig nemcsak a palotát rabolták ki, hanem a királyi pecsétet is elvitték, ennek következtében hűtlenségi bűnbe esvén és különben is magtalan levén, Lónyát a többi beregi birtokkal (Szolyva és Szent Miklóssal) együtt elvesztette s azok a királynéra szálltak.¹ E birtokot utóbb 1270-ben Rusdi Mihály főispán (neve a régi oklevelekben: «comes Michael parvus de genere Rusd» fordul elő) kapta V. István királytól, azon szolgálataért főképen, hogy Füzér várát a király részére megőrizte,² s mint fentebb említők, ennek özvegyét vette el Lónyay Jakab s vele kapta hozományul vissza az ősi birtokot s utódai máiglan az ország legdíszesebb családainak egyike.

Jakab főispánnak öt fia volt Ponsa, Kozma, Jakab, Bencze és Miklós, közülök Jakab és Benczének maradtak utódai, de az előbbi ágazata is a XVII. század első felében elenyészett.

I. JAKAB AGAZATA.

II. JAKABNAK unokája Szaniszló Naményről írta előnevét. Két fia: Miklós és István két mellékágot alapítanak.

MIKLÓS a XV. század első felében élt. Fia:

I. ALBERT. Korának egyik jeles férfia. 1500—1501-ben Segnia tengerparti város kapitánya és kormányzója. II. Ulászló király nősülése alkalmával, midőn aráját Kendeli Annát (XII. Lajos franczia király rokona) 1501. aug. 23-án nagy pompával hozták be az országba,

¹ Magyar történeti emlékek XIII. I. os.-t. Lehoczky u. ott. 389.

² Fejér, Cod. Dipl. VI. 241—246.

Lónyay Albert fogadta, s első volt, ki Magyarország területén jelentette hódolatát a királynőnek.¹ 1504-ben mint velencei követ szerepelt; ez időben a velencei köztársaság és Magyarország közt a legjobb viszony állott fenn. 1504 febr. 15-én ő írta alá azon szerződést, melynek értelmében a köztársaság évenként 30,000 aranyat fizet a magyar királynak a török háború segélyezésére.² Kétszer nősült, 1. Csapy Erzsébetet, 2. Anasztáziát vette feleségül. Utána három fia s egy leánya maradt: Kristóf, Péter, Farkas és Mária. E négy testvér 1313. a leleszi convent által beiktatott a hetenyi birtokba.³ Albert 1522-ben még élt, mert ekkor vádat emel rokona, Lónyay János fia: István ellen.⁴ Fia:

Péter, a mohácsi vész után szerepelt s a nemzeti párthoz tartozott. 1556-ban Zaberдино Mátyás váradi püspök felhívta arra, hogy hűsége bebizonyítására a nagy-lónyai ősi kastélyát égesse fel, nehogy abba a pártütők bevehessék magukat. Lónyay Péter azonban elég nagy politikus volt arra, hogy azt ne tegye meg, sőt midőn II. Albet fia hűtlenség bélyegén «notát kap», ő maga foglalja el a pártütő fia birtokát, hogy abba csakugyan idegen be ne tegye a lábát.⁵ Feleségül birta Istvánffy Magdolnát, kisasszonyfalvai Istvánffy János és Szerecsén Kata leányát,⁶ kivel három gyermeket nemzett, Ferenczet, Krisztinát (Ibrányi Ferencznét) és a notázott Albertet.

Albertről történészeink csak annyit jegyeztek föl,

¹ Tört. tár. XXIII. 99. l.

² u. o. XXII. kötet «Lónyai Albert követsége» cz. alatt.

³ Lechoczky Tivadar, Beregm. monographiája III. 4206. l.

⁴ Lechoczky Tivadar, Beregm. monographiája III. 293. l.

⁵ Budapesti Hírlap 1884. 306. tárczacikk.

⁶ Szilágyi Sándor Erdélyi orsz. gyűl. emlékek III. 338. lap.

hogy hűtlenség bélyegén jószágát veszte, de sem foglalkozási körét, sem vétségét egy szóval sem említi, mi tehát e mulasztást helyre hozzuk s elmondjuk a mit tudunk róla. Lónyay Albert 1587-ben huszti várkapitány volt, az ő őrizetére volt bízva Radul Péter havasalji vajda, ki három évi rabság után a huszti vár börtönéből megszökött. Ez volt az ő bűne, hogy a laza felügyelet mellett a politikai fogoly megszökhett, melyért Báthory Zsigmond fejedelem fogságra vettette, de később, 1594. szeptember havában a fejedelem által kieresztetvén Magyarországra száműzetett,¹ de három év múlva minő vétségért s mily körülmények közt esett török rabságba, nincs adatunk rá. 1597. szept. 6-án írja Bay Mihály,² Draskovich Péternek: «Ugyanezen Bessenyei uram beszéli azt is, hogy szegény Lónyay Albertet alá vitték a portára, ő is látta, mikor vitték egy tevére ültetvén, úgy mondja. Azt is beszélé, hogy az erdélyi fejedelem felől kérdezték szegény Lónyay Alberttől, és igen felmagasztalta az erdélyi fejedelmet, kit immár hogy megértett felőle az erdélyi fejedelem, azt mondotta volna: Noha vétett ellenem, de hogy az bestye nem gyalázott, oda nem is hagyom, megszabadítom.»³ Utód nélkül halt el. Testvére:

FERENCZ 1575-ben Békés Gáspár mellett küzd Bátor István ellen.⁴ Hitvese Segnyey Margit, kitől 3 leánya született s ezek mely családdhoz kerültek, a táblázat feltünteti s bennök a Miklós vonala leányágon is elenyészett.

¹ Turul 1883. 112. l.

² Bay Mihály Báthory Miklós országbirónak dévényvári kapitánya volt.

³ Tört. tár. 1893. 355. l.

⁴ Szalay László, Erdély és a porta.

Vissza kell mennünk Istvánhoz a Szaniszló fiához. Neje Virág-leány volt s 1479-ben már özvegy-ségben élt. Utána két fia maradt: István és Gergely.

ISTVÁN «Naményt» használta előnévül, s a Hunyadiak korában élt. Nejét nem ismerjük, utána 4 gyermeke maradt: Miklós, Pál, Jusztin és Anna.

PÁL szerző ember, Ulászló király parancsából magánhadat viselt Telek László és Anyós Mihály ellen, ezeket legyőzve vagyonban emelkedik. Mag nélkül halt el.

I. GERGELY a mohácsi vész után tevékeny szerepet játszott s a nemzeti párton Zápolyát segíti a magyar trónra, ki által 1536-ban kassai kapitánynya neveztetett ki.¹ Nejét, mely családbeli volt, nem tudjuk. Fiai: V. György, Balázs és V. János.

V. GYÖRGY 1573. beregi alispán,² feleségül bírta Lövey Erzsét, kivel négy gyermeket nemzett; de ezekben vonala elenyészett.

V. JÁNOS hitvese Tegzes Anna, kitől született fia II. Gergely. 1587-ben bajba keveredett, megölte Lónyay István tokaji varkapitány szolgáját Szaniszló Györgyöt, ezért verrokona István őt perbe fogta s javait a királyi táblán magának megítélteté. Ebből, mint látjuk, nem is bűnvádi, de polgári per támadt, vagyis a szolga megöletéséből származott anyagi kárból s nem a szenvedett, de ura vesztéséből indultak ki, mutatja a vég is, mert nem a személy, hanem a birtok ellen mentek; hogy különben ki legyen a nyertes, arra azon időben legnagyobb befolyása volt a hatalomnak és hatalmasak barátságának és pártolásának. Gergely ekkor Erdélybe menekülván, javait

¹ Tuthó József, Kassa város tört. évkönyve, id. h.

² Lechoczky Tivadar, Beregm. III. k.

még Ilosvay István és Morvay István is maguknak igyekeztek megszerezni. Lónyay István ez ellen 1591-ben Báthory István országbíró előtt ünnepélyesen tiltakozott.¹ Feleségül birta Darvas Juditot, kivel öt gyermeket nemzett, u. m.:

1. PÉTER szüleivel s testvéreivel együtt Erdélybe menekült s ott nőül vette Bornemisza Erzsébetet, de ez magtalan maradt.

2. FARKAS ez ágazat legnagyobb embere, Báthory Gábor fejedelem kedvelt híve, táborrok s a testőrség parancsnoka volt.

A történeti adatok Báthory erőszakoskodásáról nagyrészt ösmeretesek. Midőn Erdély rendei a fejedelem határtalan zsarnokságát megunták, s Bethlen Gábort választották fejedelommé, 1613 okt. 27-én Báthory már nem élt; saját hajdui, köztük Géczy András, ki több ízben lest vetett urára s ki mellesleg mondvá Báthoryhoz méltó aljas ember volt, kicsalta a fejedelmet a váradi kastélyból s midőn tíz ló által vont aranyos hintójában az a Pecze partján a táborba ment, megtámadták vagy hatvanan és lekonzolták, testét a Pecze vizébe vetvén. A hatvan ember ellen csak kettő szegült a fejedelem környezetéből, a hű Lónyay Farkas és Komáromi Endre. Ezek hűségökért életökkel lakoltak. Farkas nem alapított családot.

3. II. MENYHÉRT, Bethlen Gábor híve, fiatalabb korában udvarnoka. Utódja nem maradt.

4. III. GERGELY szintén Bethlen Gábor idejében előkelő férfiú. Nejeül eddig tévesen Paxy Sárát irták, de az újabb nyomozások Szokoly Sárát vallják feleségeül.²

¹ Lechoczky Tivadar, Beregm. III. k.

² Századok 1868. 510. l.

5. ILONA, férjeül eddig tévesen Káhonyi Istvánt irták, holott első férje Vitkay István, második Haller Péter volt. E testvérekben az erdélyi vonal elenyészett.

II. BENCZE ÁGAZATA.

BENCZE (a Jakab comes fia) meghalt 1377 előtt, az ő vonala jön le korunkig. Fiai közül Keled mag nélkül halt el, másik fia György, ki után öt fia maradt, ezek közül felemlítendő: I. Ferencz, ki «magister» czimmel élt,¹ ki 1399 július 2-án a leleszi convent előtt a köztük fenforgott peres ügyeket beszünteti.² A harmadik fia:

I. JÁNOS lett ez ágazat fentartója. 1351-ben osztozott testvéreivel, 1380-ban még mint élő említettik. Utána négy fia maradt: I. István, V. Miklós, II. Mihály és II. László, e két utóbbi unokaiban kihalt.

I. ISTVÁN a hadi téren szerzett érdemeket s jeles tetteiért «vitéz» melléknévvel tiszteltetett meg, mint ezt a már halála után 1419-ben kelt, és fia András, valamint a többi ágakon ekkor élő nemzedék részére az ősi Nagy- és Kis-Lónya, Harangláb, Bótrágy, Bátyu, Namény Beregben és Bári Zemplénben fekvő javakról kelt új megerősítő királyi adományban olvashatjuk.³ Hitvese Domahidi Katalin volt, kivel, midőn lakodalmát ülte, a hagyomány szerint, násznagyja a két vőfény és minden jelen volt nagy számu doma-

¹ A «magister» nevezet általában írás törvénytudót jelentett, ami azon korban kétségen kívül nagyobb tünemény volt s több jelentőséggel bírt, mint a mai tudós.

² Zichy-Codex V. 113. l.

³ Ezen okmány a család deregnyői levéltárában.

hídiaknak emlékül egy-egy ellenséges vezértől általa elvett kardot adott.¹

Maradt két fia: I. András és II. István, utóbbi 1391—1406 közt Zsigmond király uralkodása alatt «Nagyságos» czímmel fordul elő, így tekintve az akkori időt, igen tekintélyes hivatalt kellett viselnie. Utódja nem maradt. Bátyja

I. ANDRÁS 1418-ban összes nagy- és kis-lónyai részbirtokait, a kis-lónyai vámrészszel együtt zálogba adja nővéreinek, Kata Pócsay Péterné és Jusztina özvegy Fügi Jánosnénak.² Utána négy fia maradt kik a táblázaton fel vannak tüntetve, közülök VI. János lett a család fentartója. Nejétől Kisfaludy Patóchy Dorottyától született:

II. ANDRÁS fia korának egyik kitünősége 1447-ben a nevezetes budai országgyűlésen, melyet Hunyady János kormányzó hívott össze, Beregvármegye egyik követe volt.³ Utóbb 1462-ben alispánja. Alispáni okmánypecsége 1463-ból reánk maradt.⁴ Fiai I. Menyhért, VIII. János és VII. László.

I. MENYHÉRT neje Katalin, hogy melyik családból került, nem tudjuk, fia György a mohácsi vész után a nemzeti párton Zápolya mellett küzd. Nevezett Györgynek és testvérének Kristófnak (ezek nevei is hiányoztak eddig a családfáról) sok bajuk volt mostoha anyjukkal, ki már 1525-ben harmadszor is özvegy volt, mindenesetre a mostohák díszes példánya lehetett, hogy még az első házasságából is tudott a szekrényekbe rejteni valókat félre tenni,

¹ Lónyay Albert, Emlékek a Lónyay család multjából 12. l.

² Lechoczky Tivadar, Beregm. III. 391. l.

³ Knauz Nándor orsz. tanács 71. Adatok Zala m. tört. II. 303. l.

⁴ Az országos levéltárban őrzött pecsétek mutatója 18. l.

miért mostoha fiai lónyai nemesi udvarába és lakába berontottak, szekrényeit feltörvén s azokból az özvegy előbbi két férjétől, nemes Csarnavodai János és Bán Bernáttól maradt értékes vagyonát elvitték, sőt illetlenül szidalmazták és bántalmazták, ezért őket 1525-ben perbe fogta.¹

VIII. LÁSZLÓNAK Félegyházi Jusztintól csak egy leánya maradt: Jusztina, kit sámsoni Keörössy János vett feleségül. Testvére:

VIII. JÁNOS lett e vonal fentartója. Meghalt 1517-ben. Nejétől csicseri Orosz Dorottytól három fia született: VI. István, Lőrincz, IV. András.

VI. ISTVÁNNAK fia IX. János 1571-ben öztozott rokonaival. Gyermeke öt maradt s ezekben vonala elenyészett. Felemlítem, hogy fiai közül László 1616-ban Beregvármegye alispánja volt.

IV. ANDRÁS vezeti a családot tovább, nejétől Csobay Lucziától (Csobai Jánosnak Károlyi Mátyás Zsófiától született leánya) két gyermeke született, Erzsébet, debreczeni Kardos Józsa hitvese, aki 1587-ben tett végrendeletet, és

VII. ISTVÁN (szül. 1547. † 1615) a család egyik kitűnősége, a tokaji és szatmári várak kapitánya s mint egy régi bucsuztatóban olvassuk, «hires törvénytudó» volt. Ő a hatalmas Báthory családdal jött rokonságba, feleségül vette Báthory Katalint, Szaniszlóffy Báthory Elek és kusali Jakcsy Anna leányát, kivel hozományul nagy birtokot kapott, ezenfelül családjá emelésére hatalmas szellemi emeltyűt nyert. Midőn 1573-ban egy összeesküvés jött létre Magyarországon, a melynek nem volt egyéb célja, mint Magyarország megszabadítása a németektől és pedig Báthory

¹ Luchóczy Tivadar, Beregm. m. III. 393.

István erdélyi fejedelem, utóbb lengyel király, vezérlete alatt. S ennek természetes következménye leendett az ő magyar királysága. Ez összeesküvésben, mely korán felfedeztetett, két Lónyay szerepelt, kik 100—100 lovast ajánlottak a harczterre kiállítani.¹ E két Lónyay egyike István, a másik IX. János lehetett, az elsőt már a nélkül is gyöngéd szálak fűzték a Báthory családhoz.

Istvánt az 1607. évi kolozsvári országgyűlésen (junius 10—24.) Boroszlai János bevádolta, hogy az ő és neje Báthory Kata kezökhöz letéteményezett pénzét nem akarják visszaadni. Ez ügyben a rendek által hozott 40. t.-czikkben olvassuk: «Megértettük Boroszló János urunk atyánk fia és ítélő mesterünk beadott könyörgéséből, minemű módnélkül Lónyay István és Báthory Kata asszony az felesége bizonyos nálok letett és kezekbe bizott pénzét, ezüstit, aranyát, tallérát, egyéb ezüst marháját ad summam sex miliam florvel circiter sese extendes, immár gyakorta való requisitiojára meg nem akarták volna adni, valami frivolu és be nem vehető fogásokkal magokat oltalmazván. Miért hogy pedig efféle repositumot non longo lotis processu, sed ad solam personae deponentis requisitionem szokták volna megadni: tetszett országul, hogy Urunk Ő Nagysága (Báthory Gábor) az országgal egyetemben találná meg levele által, intvén ő kegyelmét, hogy az Istent és igazságot és lelkének ismeretének csendességét tekintvén, adnák meg depositumát mester uramnak; ilyen vén elesett állapotja és idejekor élhetne ifjúságától fogva való keresményéből ne fogyatkoznék meg az ő kegyelmeknek méltatlan való marhájának megtartása miatt.

¹ Századok. 1886. 864. lap.

Azért rendeli: hogy Lónyay István és felesége December első napjára megidéztesék.»¹

Hogy volt-e ez articulusnak foganatja, nincs adatunk reá, csak azt látjuk, hogy a fejedelem nagyon bizalmas lábon állott Lónyaival, ezt igazolja Báthory Gábornak 1607. november 12. Tokajban kelt s Lónyaihoz intézett levele.² Utána hét gyermeke maradt: u. m. X. János, VI. András, Zsigmond. Mihály, Kata, bedegi Nyári Bernátné, Zsuzsánna, Becsky Lászlóné és Anna Kapy Zsigmondné.

Özvegye Szaniszlóffi Báthory Kata 1625. július 16-án Perecsényi várkastélyában tett végrendeletet, melynek eredetije a leleszi káptalanban őriztetik s e sorok írója által lett közzétéve.³ Fiai közül azokat ismertetjük előbb, kik utódaikban kihaltak.

VI. ANDRÁS tevékeny részt vett kora mozgalmaiban. Utóbb, mint a hajduság vezére és kállói várparancsnok szerepelt,⁴ 1608-ban a lázongó hajdukat a császár hűségére tereli,⁵ s midőn Lónyay Farkas tábornokot a Báthory Gábor orgyilkosai 1613 október 23. megölték, haláláért e dologban ártatlan Bethlen Gábort okolta a család s később rajta akart boszút állni. Mint Bethlen Gábor levelei közt olvassuk: «Lónyay András a császár javára akarja megnyerni a megyéket ellenünk.»⁶ Utóbb alaptalanul erőszakoskodással vádoltatott az 1620-iki kassai országgyűlésen,⁷ de itt a rendek őt a gyanu alól magok tisztázták.

¹ Szilágyi Sándor, Erdélyi orsz. gyűl. emlékek V—507.

² Szilágyi Sándor, Erdélyi orsz. gyűl. emlékek 563—564.

³ Történeti lapok 1875. 32. sz.

⁴ Engel, Mon. Ung. 271—380.

⁵ Budapesti Hírlap, 1884. 306. sz. t. czikk.

⁶ Tört. tár. 1877. évfolyam.

⁷ 1620. évi art. XXIII.

Ezen ügyre nézve érdekes felvilágosítást ad egy levél, melyet a rendek kevéssel utóbb a bevádolt Lónyay érdekében a fejedelemhez intéztek; a levél így hangzik: «Felségedet, mint kegyelmes Urunkat s fejedelmünket keletik alázatosan megtalálnunk. Lónyay András urunk és atyánk fia találta meg bennünket, levele által, exponálván, hogy az elmúlt országgyűlésben némely privata personák méltatlan vádolták volna jószágoknak elfoglalásával, a mely privata personának méltatlan vádolására maga jelen nem lévén akkor, hanem az felséged és a nemes ország szolgálatjában foglalatoskodván, egy articulus iratott ellene, melynek vigorja szerint palatinus urunk Ő Nagysága az jövőendő országgyűlésre czitálná, ki szabadságunk és előbbeni országunk constitutioinak, mely ellene legyen; kiváltképen az 1618. esztendőbeli 68 articulusnak, felséged bölcsen megitélheti, holott igen causalatott (vagy tán cavealtatott?) ez féle gyűlésekre való citálás felől. Más az, hogy az más félt meg nem hallgatván, vagy concludáltatott az az Lónyay uram ellen való articulus. Mivel pedig némely vármegyéknek bizonyos informatiojokból megértettük és comperialtuk azon Lónyay uram ártatlanságát, az vádolásbul és felségednek is kész igazságát és mentségét alázatosan megmutatni könyörgünk felségednek, mint kegyelmes fejedelmünknek, eféle méltatlan vádolásoknak helyt ne adjon sat.»¹

András ezután rövid idő múlva meghalt, mert özvegye Perneszi Erzsébet (osztopani Perneszy Gábor 1606-ban kővári kapitány, közép-szolnoki főispán és Surányi Borbála leánya) 1622-ben másodszor férjhez ment osgyányi Bakos Jánoshoz, Gömörmegye egyik

¹ Tört tár. 1879. 254.

legvagyonosabb birtokosához. Utána két gyermeke maradt: Erzsébet, előbb Barkóczy Ferenczné, utóbb Apagyi Miklósné és Lónyai Erzsébetről egy régi naplóban olvasták: «1638. nov. 2. Franciscus Barkóczy de Szula et Elisabetha filia Andreae Lonyay ex Elisabetha Perneszi progenita Georgio Rákóczy principi Transylvaniae portiones suas in possessione Téglás pro 1400 Flor in ctu Szabolcsiensi inpignorat.»¹

VII. ANDRÁS, ki az egyházi pályára lépett s 1648-ban, mint Szent István várhegyi prépostot, a nagyszombati zsinaton a jelen voltak között találjuk.² Kazinczy Ferencz Lónyay Andrást nagyvárad püspöknek írja.³ Ennek személyére jegyzi meg a család egyik kiváló tagja s történet írója, «hogy előttem ez adat uj, mert azon hitben voltam, hogy harczolók bőven voltak, sőt másképpen is bizonyították hasznavehetőségeiket; de pap nem létezett — és mint látom ezen préposton kívül Andrásnak a Zsigmond testvérenek fia nagyvárad püspök volt — kétségbe nem vonom csak meglepett.»

Lónyay Andrásnak két magyar levelét ismerünk, mely szép tűzsgyökeres magyarságáért megérdemli a figyelmet, egyiket 1616 május 14-én Kállóból Thurzó György nádorhoz, a másikat ugyanez év október 4-én Forgách Zsigmondhoz írta.⁴ A nádorhoz intézett levelét egész szövegében közzétesszük, mert az nem von le értékéből, hogy már egyszer

¹ Tört. tár. 1892. 382.

² Magy. Sion 1864. II.

³ Magyar Pantheon, 318. l. Bunyitay Vincze jeles tudósunk Lónyay András váradi püspökségét kétségbe vonja, de azért a szent István várhegyi prépostságban benne maradhat.

⁴ Tört. tár. 1881. 441. lap.

megjelent, de nyer az által, ha mentől szélesebb körben olvassák, mert e levél híven tükrözi vissza hazánk akkori nehéz állapotát. A levél tartalma ez: «Illustrissime ac Magnifice Domine etc. Isten Nagyságodat sat. Kegyelmes uram akarom Nagyságodnak értésére adnom, hogy a jeneiek, lippaiak azon küldték fel követjüket Hommonay Uram Ő Nagyságához, könyörögvén ő nagyságának, hogy ne hadná őket, mert az urak Ő Felségének a mi kegyelmes urunknak tött fogadása ellen és azon végházbelieknek is hitlevelet adása ellen az törököknek mindazzal a tartománynyal egyetemben megígérte. Ezek könyörögnek azon, hogy Ő Felségének is, az mi kegyelmes urunknak irnék mellettek, hogy Ő Felsége találna módot kegyelmesen, ne szakadnának azok a szép végházak el a mi kegyelmes urunktól és az egész kereszténységtől. Bethlen Gábor Kolosvárhoz hirdet generalis instructiót. Rédey hadat kiáltat, gyűjtet, ornak tolvajnak kegyelmet, pénzt jószágot ígervén. Ugy halljuk Raduli vajda Eperjeshez jött el, tudom, ezennel földünk kár nélkül nem lészen. Tegnap az egri szolnoki török az püspök-ladányi határról valami hizlaló barmát az szoboszlai és kabai hajduknak mintegy másfél százig kapott el, kit el is hajtottak. Ugy értjük a Szkender pasa hadának egy részét igen megverték a lengyelek. Moldvában Bethlen vajda oda is ezer embert küldött segítségre az török és megvert havasali vajda mellé. Egyébről irnom kegyelmednek nem tudok, hanem ez sok indulatban, hirben csak óránként várjuk a kárt. Ezek után Nagyságodnak az én életemig való alázatos szolgálatom ajálom, tarcsa meg Isten Nagyságodat stb. Ex Kálló 14. maji Anno 1616. Nagyságodnak mint

kegyelmes Uramnak jó szívvel szolgál mindenben
Loniaj András m. p.»¹

LÓNYAY ZSIGMOND (szül. 1593. † 1652 május 7)
korának egyik kimagasló alakja, a lelkiismereti szabadság lelkes védője, ki a család fényét a XVII. században legmagasabbra emelte.

Zsigmond ifjúsága és neveltetése azon korba esik, midőn Magyarország a polgári és vallási sérelmek türehetetlensége következtében a fegyverfogásban keresett menedéket; midőn a Bocskay-féle forradalom ketté szakította a nemzetet s évről-évre élesebb ellentétbe jött egymással az úgynevezett német és magyar katolikus és protestáns párt.

E főúr valódi olygarcha; előbb Bethlen Gábor, utóbb I. Rákóczy Györgynek tesz kiváló szolgálatokat. Jellemével még nem foglalkozott a történelem, hogy alaposan ismert lett volna, két jeles történészünk Szilágyi Sándor és Zsilinszky Mihály érdeme, hogy az életére vonatkozó adatokat ismerjük, az első egyik nagyszabású művében ² összegyűjtötte az adatokat, az utóbbi pedig Lónyay Zsigmond követési szereplését érdekesen leírja, ³ a midőn, mint jeles államférfiu, erélyesen küzdött a protestáns vallás s a fejedelemség érdekében.

Mikor Erdélyben a jellemtelen s erkölcstelen Báthory Gábor után Bethlen Gábor jutott a fejedelmi székbe, már akkor Lónyay Zsigmond nemcsak előkelő származásánál, hanem kiváló képzettségénél fogva is szereplő ifjúvá lett. Mint minden valamire való ifjú, ő is fegyvert fogó katona volt és pedig az úgy-

¹ Tört. tár. 1881. 405. l.

² Szilágyi Sándor, Erdélyi Országgyűlési emlékek.

³ Zsilinszky Mihály: Lónyay Zsigmond és a Nagyszombat; béke-tanácskozmány 1644—1645-b.

nevezett magyar párt mellett. A vallási és polgári szabadság küzdelmeiben megosztotta társaival a háború veszélyeit és győzelem idején bölcs tanácsaival igyekezett a béke áldását biztosítani, de természetesen szem előtt tartásával azon nagy célnak, melyért Erdély, a felvidék és a tiszavidéki Magyarország oly hosszú és szívós harczot folytattak.

Midőn Bethlen Gábor 1626-ban Wallenstein ellen sikeres hadat viselt s ez a tél beálltával hadait visszavonni kényszerült, Bethlen részéről mint követ Lónyay Zsigmond küldetett ki néhány társával a béke megkötésére s ezt Pozsonyban a fejedelem nevében ő írta alá.¹

Azonban ismeretes dolog, hogy a béke nem volt tartós. Bethlennek utolsó évei s a halálát követő évek is a belső meghasonlás és folytonos harczok évei voltak. Erdélyben a trón feletti versengések, cselszövések és gyalázatos pártütések nehezé tették a komolyabb államférfiak állását, míg végre I. Rákóczy György ragadta kezébe a kormány gyeplőjét és helyreállította Erdélyben a békét.

Lónyay azalatt részt vett a magyarországi közügyek intézésében részint mint megyei tisztviselő, részint mint országgyűlési megyei követ, 1627-ben már Kraszna vármegye főispáni méltóságát viselte.

1644 junius hó 17-én Rákóczy György fejedelem küldi őt Serédy István és Klobusiczky Andrással Eszterházy nádorhoz, hogy a vallás és közszabadság ügyén ejtett sérelmeket vele tárgyalják.²

Itt sokat kellett küzdeni Lónyaynak a kétségen kívül hazafias jellemű, de elfogúlt és indulatos ter-

¹ Pesty Frigyes, A világtörténelem napjai II.

² Szilágyi Sándor, I. Rákóczy György szövetekezése 546.

mészetű Eszterházy Miklós nádorral, aki ellenséges indulattal viseltetett a fejedelem iránt, kit alattomban ki akart szorítani a fejedelmi székből, hogy maga ülhessen bele.¹

Érdekesen írja le a jeles Zsilinszky a Lónyay fogadtatását a nádor által:

A nádor, ki különben zsémbes és nyers modorú ember volt, ura felsőbbségének nymbusával akart hatni ellenfelére. Fitymálását már az által is tanúsítja, hogy a régi szokástól eltérőleg nem küldött kíséretet a fejedelem követei elé s bevonulásukkor a toronybeli örök nem adtak jelt trombitáikkal.

Lónyay, ki a külsőségekre is sokat adott, annál inkább megütközött a nádor ezen tüntetésén, mivel a kíséret magánlevél útján meg is volt ígérve. Mihelyt a városba érkezvén lakásaikat elfoglalták, Lónyay magához hivatta társait, hogy a következő nap teendőjét megbeszélje velök. Elhatározták, hogy a megérkezés napján nem tisztelegnek sehol. Másnap reggel Lónyay két szolgáját küldték a nádorhoz, de csak azért, hogy a fejedelem s a felsőmagyarországi rendek részéről az üdvözetet átadják.

Az üdvözet írásba volt foglalva, nehogy hozzáadás vagy kihagyás által valami hiba történjék. Maga Lónyay fogalmazta az üdvözetet ekképen: «Az erdélyi fejedelem ő nagysága és a felsőmagyarországi urak, nemesek és szabadvárosok commissariusi ő nagyságok és kegyelmek szolgálatjokat ajánlván, az Nagyságod egészségét látják, kívánván istentől Nagyságodnak minden jót. Ezen alkalmatosság minémű karban legyen, örömetst érteni akarják.»

¹ Uj Magyar. Muzeum 1857, 242. Török-magyar államokmánytár 1872. 186.

A nádor ülve fogadta az üdvözlét átvivőit, és süvegét kissé megemelve monda, hogy valakit majd ő is át fog küldeni a viszontválasz megadására Lónyayhoz.

Nemsokára megjelent a nádor öccse Eszterházy Farkas s bátyja üdvözlétét átadván, azon reményének adott kifejezést, hogy Lónyayék sietni fognak a munkát megkezdeni. A nádor kész megkezdeni a tárgyalásokat, csak tudassa vele Lónyay, mikor foghatnak hozzá.

Lónyay előbb társaival értekezett; s ezeknek egyetértésével válaszolá: «Köszönik a nádor viszonti üdvözlétét, ők készek a munkához fogni akár a mai nap délutánján, akár holnap reggel, amint a nádornak tetszeni fog.»

És miután meghatározták volna az ülések ünnepélyes megnyitásának módját, Lónyay előterjeszté társainak az utasítás alapján az általa készített proposition-javaslatot, mely négy részre volt osztva: Az első szólt a vallásról, jelesül az elfoglalt templomokról és elűzött lelkészekről, mint a melyeknek visszasát kellett követelniök, s ekként a vallásgyakorlat szabadságát biztosítaniok.

A második szólt a megsértett közszabadságról.

A harmadik a megrongált véghegyek helyreállításáról. A negyedik az általános amnestiáról.

Ugyanekkor beszéltek meg a fejedelem azon utasítását is, mely a fegyverszünetre vonatkozott. Így készültek elő a fejedelem követei az első ülésre melyet ünnepélyes formalítások között kívántak megtartani. Mikor a nádor magánértekezletre hívatta őket magához, nem jelentek meg. — «Az első

összejövetelnek — mondták — ünnepélyesnek kell lennie; mert ők nem a nádorhoz, hanem ő felsége biztosaihoz küldettek.»

A nádor elismerte e kívánság jogosultságát s Révay által tudatta Lónyayékkal, hogy okt. 27-én ünnepélyes ülésen fogja őket fogadni.

Mikor ezek ünnepélyes ruhában megérkezvén a nádor előtt megjelentek, ez beszéddel üdvözölte őket. De mint rendesen, úgy most sem volt tapintatos. Sem a fejedelemnek, sem az országos rendeknek nem adta meg a kellő czimet, a mivel a fejedelmi követeknek különben is gyenge bizalmát nem igen erősítette.

Ez azonban még csak bevezetésül szolgált a következő kellemetlenségekhez. Mikor a megbízó levelek kicserélésére került a sor, a nádor kiméretlen szavakban tört ki a fejedelem ellen. Hogyan fog — úgymond — ő felségével tractálni az a fejedelem, aki a svédekkel szövetséget kötött és a ki megtámadta ő felsége hiveit? Ez hitszegés, melyet szó nélkül nem hagyhat. Azután mit akarnak itt a felvidéki rendeknek követői, akik ő felsége iránti köteles hűségüket hasonlóképen megszegték? Ezeket ő már csak azért sem fogadhatja el, mert nincs rendes megbízó levelek. De különben is az őket állítólagosan kiküldő rendek megsértették koronás királyukat, midőn ellene fegyvert fogtak.

Lónyay a nádor ezen kifakadásaira erélyesen válaszolt. Kérdést intézett hozzá: akar-e vele s társaival tárgyalni vagy nem? Ők nem jöttek ide feleselni, hanem tractálni. Ha a nádor szemrehányásokkal kezdi a tractát és kifogásokat tesz megbízatásuk ellen, akkor ők is kifogásolhatják a király megbízó leveleit, mint

a melyek nem a királyi szó és keresztény hit alatt adattak ki.

A mi pedig a király elleni fegyverfogás bűnét illeti, arra nézve idézte II. András királynak II. 31. t.-cz.-ét, mely szerint a rendek fegyvert foghatnak a törvénytaposó király ellen a nélkül, hogy ez által hűtlenséget követnének el.

A nádor a helyett, hogy e választ megczáfolta volna, még nagyobb haragra lobbant. Dühében toporzékolt és káromkodott, mint egykorúak feljegyezték.¹ De Lónyay. mint nagyészű és higgadt természetű ember, ki nem jött a sodrából soha.

El lehet mondani róla, hogy ő valóságos tünevény volt saját korában. Érdemei és fényes tehetségei elismeréseül Kraszna és Bereg megyék főispánjává neveztetett. Utóbb nyíltan a király pártjára állott. De hogy a haza zöme és az összes vármegyék országgyűlési követei engedékenységet s áldozattal kapcsolatos békülékeny eljárását időszerűnek s tanácsosnak ítélvén eljárását nem kárhoztatták, leghatározottabb bizonyosságot nyert abban, hogy azon kitüntetés érte, hogy 1649 ápril 12-én az országgyűlés által a protestánsok közül nádori méltóságra jelöltetett.

A linczi béke-okmánytárból (1645 okt. 16. iratott alá) tudjuk, hogy Lónyaynak akkor nagy érdeme volt, hazafias magatartásához szó sem férhet, de az is bizonyos, hogy egész befolyását a béke mellett vetette latba addig a pontig, hogy még fejedelme neheztelését is magára vonta. Mérsékelt conservatív gondolkodású ember lévén, a koczkáztatás ellen dolgozott s a béke útját jól egyengette.

A linczi békekötés biztosította a vallás szabad

¹ Bártfai jegyző naplója. Nemz. Múzeum.

gyakorolhatása mellett a protestánsok részére a templomoknak, harangoknak és temetőknek használhatását, biztosította különösen földes uraik nyomása ellen a protestáns jobbágyok vallásbeli szabadságát; biztosította a protestáns papokat fárájokból való elkergetése ellen, az elkergetetteknek pedig visszahelyezését megrendelte, megrendelte továbbá az elfoglalt protestáns templomok visszaadását; megszabta a vallási sérelmeknek következő országgyűlésen leendő tárgyalását; büntetést kívánt országgyűlésileg szabotni a vallásháborítók ellen. Ezek nagyrészből a Lónyay fáradhatatlan tevékenységének az eredményei.

Érdemei elismeréseül 1627. évi január 27-én II. Ferdinánd király által utódaival együtt bárói méltóságra emeltetett.¹

A mágnási rang adományozásáról szóló királyi diszokmány magyar fordításban így hangzik:

Ferdinánd stb. a hű és kitűnő nagy-lónyai Lónyay Zsigmondnak, Krassó megye főispánjának üdvöt és irántad a mi császári és királyi jóindulatunknak és kegyelmünknek folytonos növekedését. A mi őseinknek és elődeinknek, az egykor Isten kegyelméből császároknak és királyoknak, kik előttünk a legfőbb dolgokban bátran és kitűnőleg viselt fényes tetteikben példányképül világoltak, mindig legfőbb törekvésük és gondjuk volt, hogy inkább szeretetre méltóknak, mint félelmeseknek tartassanak; azt tehát mi is örömet utánozzuk, akár azért, mert erre saját természetünk által indítottunk; akár, mivel a dolognak lényege és a nyilvános tapasztalásból tudjuk,

¹ Szerepléséről lásd bővebben Kemény János Önéletirata 148., 161. Tört. tár. 1891. 101., 211., 220., 512. lap. Ugyanott 1892. 382. Szi-lágyi Sándor: Levelek és acták 868. lap.

hogy csakugyan azok a császárságoknak és királyságoknak legerősebb védelmei és bástyái, a mik az emberek lelkében a fejedelmek kegyelme és jó indulatáról foglalnak helyet. És habár mindenki iránt, a míg csak lehető, jól és jóakarólag akarunk cselekedni, mindazonáltal ezzel saját akaratunkból szívesebben és közelebbről azok iránt élünk, a kik vitézséggel és születési fénynyel másokat felülmúlnak és legfőbb törekvéssel és igyekezettel azon vannak, hogy magokat előttünk napról-napra kedveseknek és kellemeseknek mutassák, a mely osztályban midőn te Lónyay Zsigmond kitűnsz, azért mi kegyelmünkkel és jóakaratunkkal hozzád hajlandóbbak vagyunk. *Mert a mi nemzetségedet és családodat illeti, midőn te, a ki a nemes és hires Lónyay-családból* (a mely úgy, a mi kezdettől fogva több dicséretre méltó, a haza iránt érdemeket szerzett és királyai előtt is kedves férfiakat mutatott fel) *származást,* és rangodhoz illően nevelhettél és ifjúságodnak első éveit a tisztességes tudományoknak szentelvén, azokban eléggé kimíveltetted és hogy többféle erényekkel és lelki adományokkal ékeskedel és dicsértetel, azt bizonyos, hozzánk hű és nagy férfiaknak hitelreméltó ajánlása és bizonyítványából átlátjuk; annak okáért a te kedves utódaid előtt, hogy a mi irántad való kegyelmünknek és jó indulatunknak bizonyosságát adjuk, elhatároztuk, hogy *téged, Lónyay Zsigmondot és a te örököseidet és minden utódaidat,* saját biztos tudomásunk és elhatározásunk szerint a nemesek tömegéből és számából kivévén, a mi magyar birodalmunk és kapcsolt részei báróinak és mágnásainak rendjébe és számába, kik leveleik pecsétjében piros viaszt használnak, felemelünk, befogadunk,

felveszünk, beszámítunk, választunk és helyezünk. Akarva és a nyilvánosság előtt határozva, hogy te Lónyay Zsigmond és a te *örököseid és minden utódaid mostantól fogva mindig a jövő időben* mindazon kegyeket, kiváltságokat, tisztségeket, megengedett mentességeket, szabadságokat és kivételeket, melyeket a mi magyar birodalmunk és hozzákapcsolt részeinek bárói vagy mágnásai akár a törvény, akár a régi szokás, akár más valamiképen használnak és élveznek, úgy a törvényszékek, mint az országgyűlésen belül és kívül, vagy bárhol is használhassák, élvezhessék és annak örvendhessenek, s mindennemű irataikat, mint más bárók és mágnások piros pecséttel erősíthessék és jelölhessék meg. Sőt fölemelünk, befogadunk, beszámítunk, választunk és helyezünk ezen mi őseinknek, valamint saját magunknak kettős pecsétje által, a melylyel, mint Magyarország királya élünk, reá függesztve a közönséges okiratok erősségét és bizonyosságát. Kelt a hozzánk hű, őszintén kedvelt, nagyon tiszteletre méltó Pázmány Péter atyának, az esztergomi főegyház érsekének és ugyanazon hely örökös Főispánjának, Magyarország primásának, született követnek, a mi főkancellárunknak és belső tit. tanácsosunknak keze által. Ausztia fővárosában, Bécsben január hó 16. napján 1627.¹

Lónyay Zsigmond a fentebb említett békekötésen kívül több rendbeli követséget vállalt.

Elhalálozási évét eddig 1652 szept. 14-ére irták, legalább így olvastam egy régi búcsúztatóban, holott az aranyos-medgyesi családi sírboltban fenmaradt érczkoporsójára 1653 május 7. van vésve.

Kétszer nősült, először Varkocs Margitot, báró

¹ Lónyay Albert: Emlékek a Lónyay-család multjából. 29—31. l.

Varkocs György és bedeghi Nyáry Borbála leányát vette el.¹ Menyegzőjüket 1620 nov. 11-én tartották. Első nejét az alatt az idő alatt vesztette el, míg ő a haza szolgálatában a nagyszombati béketanácskozmányban, mint a fejedelem követe szerepelt. Warkocs Margit Aranyos-Megyesen alussza örök álmát, rézkoporsója a Warkocs címerrel, sz. írásbeli sok leczkével, átokkal, a ki háborgatja. Latin felirata magyarul így hangzik: «Itt nyugszik Tekintetes és Nagyságos Margith Asszony. Tekintetes és Nagyságos Nagy Lónyay Sigmond úrnak hitvесе. Néhai Tekintetes és Nagyságos Nopsiczi Warkocs György úrnak, néhai Nagyságos Bedeghi Nyáry Borbálától született leánya csendesen elaludt az Urban 8. Dec. éjszaka 11 órákor. Urunk 1644. életének 38. Eszt.» Másodszor Nagymihályi Bánffy Erzsébetet vette feleségül. Az elsőtől született három leánya: Margit, Anna és Zsuzsánna. Ezekről alább. Özvegyét Bánffy Erzsébetet Rákóczy László vette feleségül, s így került a munkácsi és szt-miklósi uradalom később a Rákóczyak birtokába.²

Vallásosságát s műveltségét jellemzi az 1650 nov. 6-án vásárosnáményi kastélyában tett végrendelete, mely szép magyarságáért is figyelmet érdemel s e sorok írója által lett ismeretessé.³ Végrendeletében roppant vagyonról intézkedik, kilencz terjedelmes uradalomnak volt tulajdonosa, lábas jószágainak «csak az egy igaz Isten tudja a számát», annyi van és mégis a közelmúlt időben, midőn a család másik kiváló tagjával, b. em. Lónyay Menyhért gróffal a

¹ Meghívó Orsz. Cs.

² Lehóczy, Beregm. monograph. III. 722.

³ Tört. lapok: 1875. 968—988. lap.

külföldi lapok annyit foglalkoztak, rossz értesülésből azt írták, hogy régi kismemes családnak utóda és ezen hibás állítást az újabb lexikonok is így vették át, pedig éppen megfordítva van, mert habár mintegy 15 év előtt tett összeszámításból úgy láttuk, hogy a család fitagjainak akkor kezén lévő birtokaik területe 141,000 holdon felül vagyis 10 □ mértföldnél többet tett ki, de ha csak a mellékletek I. száma alatti azon adományt, mely az 1032. és 1245. évekbeni birtokok egy részét tünteti elő, vagy a IV. szám alatt közölt Lónyay Zsigmondnak 1650-ben kelt végrendeletét nézzük, úgy inkább mondhatnánk azt, hogy egy hajdani dúsgazdag, de jelenben középirtokú családnak tagja.

Zsigmond végrendeletében elősorolt uradalmi között volt több olyan, mely azon időben az alább ismertett szt.-miklósi uradalomnál értékesebb volt, azonban csak ennek tudjuk terjedelmét s erről elmondhatjuk, hogy területére nézve egy német hercezséggel felér. Jelenleg a gróf Schönborn Ervin tulajdonát teszi.

Mint a leleszi konventben 1648. és 1652. években letéteményezett egészen sajátkezűleg irt s jelen munkánk IV. száma alatti mellékleteiben látható végrendeletében a nagyszámú kisebb birtokokon kívül *Zsuzsánna* Bocskay Istvánné, *Anna* Wesselényi Istvánné (később Kemény Jánosné) *Margit* Teglegdy Istvánné (második férjhezmenetelben Csáky Istvánné) leányaira hét nagy értékű, hátramaradt özvegyére pedig némi fentartással egy igen terjedelmes uradalmat hagyományozott, végül a *nagy-lónvai* uradalmat úgy a *vásáros-náményi* kastélyt és birtokot mint biztosan fiágut s ehhez az e

tekintetben szintén kétes *Szandavárt* azon kitételével: «Mivel Isten más állapotot mutatott Lónyai András öcsém Uramnak és arra nem fog szorulni stb.» Lónyay Gábor unokaöccse és ennek fiúmaradékaira hagyományozza.

Az első sorozatbeli, vagyis leányainak hagyott birtokok következők voltak:

1. *A Báthori-örökségben kapott Aranyos-Megyes* és ehhez tartozó községek és puszták.

2. *Bogyoszló* és ehhez birtokolt Szalacs, Vajda, Rojt, Tamási, Vasas, Réz, Hertuly és Kérnek pusztja.

3. *Telegdvár* és tartozékai.

4. *Diósgyőri vár* és ahhoz tartozó faluknak kétharmada.

5. *Szécsény*, Szucsány és ehhez tartozók.

6. *Királytelek*, *Szent-Mihály* és részbirtokok u. m. Fejértő, Acsád, Nyíregyháza fele, Ábrány, Adony, Léta, Apagy, Mágy, Penészleg, Sámson, Parlag stb.

7. *Fegyvernek*, Köző, Kötelek, Pál, Gyanda, Alkár, Márkegyháza, Ványa.

8. és 9. *A tisztán fiágot illető nagy lónyai uradalma*t képezte N.-Lónya, K.-Lónya, Mátyus, Sziget, Bótrágy, Bátyú, Harangláb, — a *Szandavárit* pedig Szandavár, Szandaváralja, Surány, Rétság, Buske, Szandakér.

10. *Az özvegynek hagyományozott Szent-Miklós*, melyhez tartozó községek ezek: A lefolyt harmadfél száz év folyamán igen megszorodtak s tudomásunk szerint ezeknek jelenbeni száma két- vagy háromszorosra növekedett, azonban érdekesnek láttuk azon időből, midőn ezt Lónyay Zsigmond végrendeletében feleségének Nagymihályi Bánffy Erzsébetnek hagyományozta (s kinek Rákóczy László-

hozi második férjhez menetele folytán szállt ez a Rákóczy-családra) az ezen mintegy 33 □ mértföldnyi területen létezőket névszerint elősorolni, ugyanis mint az Országos levéltár Neo Registratum Actorum Tom: XVIII fasc.: 331., 335., 57. lapján láttuk, következő 44 községet tartalmazott u. m.: Opid, Sz.-Miklós, Pothering, Repede, Szuszkó, Holubina, Pauporra, Pavlane, Raboncza, Putpolócz, Romanócz, Szolina, Alexandrovicza, Nelepina, Bankovicza, Felső-Vereczke, Zavatka, Zadilinczky, Jeloszte, Alsó-Vereczke, Pereszner, Medvecz, Tissó, Laturka, Nagy-Besztrakolavicza, Misterovicza, Baroszohuza, Katalinom, Kis-Bisztra, Sbuna, Sdenik, Katalinczky, Serbócz, Rozgale, Marczány, Borka, Kolczin, Verbiás, Pereknea, Izvor, Stroina, Dulina, Mortinecz, Almamezeő, Eökörmezeő, Uklin.

A család birtokában fenmaradt eredeti arczképét Lónyay Zsigmondnak itt bemutatjuk. Az ily egykori arczképek a legőszintébb, a legbeszédesebb forrásai a históriának, elmondják mindazt, — természetesen csak annak, a ki nyelvöket érti, — a mit a diplomatiái iratok nem tartanak érdemesnek az elmondásra, sőt azt is, a mit szándékosan elhallgattak.

Ez érdekes végrendelet világos utmutatást ad arra, hogy mi érdekli Lónyay Zsigmondot egész életén keresztül: «Aranyos-Medgyesen egy spitált csináltassanak, ahhoz való provisiót és jövedelmet rendelve 12 koldusra continue. Ezeknek felett hagyok — írja alább — három ispitályra Szatmár, N.-Várad és Debreczenre száz-száz forintokat.» A mi azon időben tekintélyes összeg volt. Még arra is kéri örököseit, hogy medgyesi kastélyát ne fosszák meg kárpitjaitól, de hagyják ott helyben. Bezárja végrendeletét e szavakkal: «Mindezeket azért mostan és magam kézírása,

Pecséti alatt minden *correcta* nélkül irám, és hagyván megért elmém és ítéletem szerént szabadoson, és Isten kegyelmességéből egyességben lévén e szerint disponáltam, Legaltam és Testáltam, nagyobb bizony-ságért és erősségért confirmálnom akarván, a Nemes-Leleszi conventben is élő nyelvemmel, kihez az én utánnam valók tartásák magokat. Kikre Istentől bőse-ges áldást, magamnak pedig a halandó élet után Üdvösséges és Bóldog feltámadást kívánok az én velem jótevő igen irgalmas és kegyelmes Istentől, ki-nek legyen dicséret, Dicsősség örökön örökké Ámen.¹

Lónyay Zsigmond a nemzeti irodalomnak áldo-zatkész pártfogója volt. Emlékét fentartja az iroda-lomban egy pár régi könyv.

1624-ben Kecskeméti C. János: «Szép Aytatos Könyörgések» című imakönyvét ajánlotta Lónyaynak.

Az ajánlás kelte: «Költ Vásáros Naményban Bol-dog Asszony havának 8. napján Annó 1624. Nagysá-godnak alázatos káplánja Kecskeméti C. János a Nemzetes és Vitézlő Lónyay Zsigmondnak udvari Praedicatora.²»

E könyv oly ritka manapság, hogy csak egyet-len, csonka példány maradt fenn Lugossy József deb-reczeni tanár birtokában.

1636-ban Medgyessy Pál ily című munkáját ajánlotta Lónyaynak: «Praxis Pietatis, Az az: Kegyes-ség Gyakorlása, melyben befoglaltatik, mint kellyen az Hívő Keresztyén embernek, az Isten és a maga

¹ E végrendeletet több tört, okmánynyal együtt e sorok írója a 60-as években a kovászói (Beregm.) Pogányné-féle kastély szekérszíné-ben találta s megmentette, ide pedig úgy került, hogy a zsidó bérlő a kastélyból kihányatta. Az eredeti egészen sajtószzerűen irt végrendelet a leleszi konventnek irattárában van.

² Szabó Károly: R. M. K. 239.

igaz ismeretében nevedetni, életét naponként Istennek félelmére intézni, csendes lelkiismerettel költeni és futással eltöltése után boldogul végezni. Fordított Angliai nyelvből, az Magyar Keresztyéneknek, ez szomorúságos utolsó időkben, kiváltképen való vigasztalásokra és hasznokra. Medgyessy Pál, Ur Jézus Christus egyigyű szolgája által Debreczenben 1636.»¹

E munka nagy kelendőségét igazolja, hogy ezután még hét ízben jelent meg; u. m. 1638-ban Lőcsén, 1640-ben Bártfán, 1641-ben ismét Lőcsén, 1643-ban Váradon, 1677-ben Kolozsvárt és 1678-ban Lőcsén. Több eredeti levele fenmaradt s ezek a gróf Erdődy-féle galgóczi levéltárban őriztetnek.

Leányai:

1. MARGIT kétszer ment férjhez, először Telekdy Istvánhoz, másodszor gr. Csáky Istvánhoz. Atyja végrendeletében egy nagy értékű műkincset hagyományoz neki e szavakkal: «Egy mosdóm vagyon Medenczéstől, kit második Ferdinandus Császár Eő Felsége adott ajándékon, mikor szegény Bethlen fejedelem idejében a békességet elvégeztem, kit azelőtt szegény idvezült Társamnak adtam, legyen azért az is tőlem való maradékja a Lónyay Margité, tartsa meg emlékezetemre».²

2. ANNA a magyar hölgyek egyik disze, előbb Wesselényi István (sz. 1630. † 1656 jul. 7-én) Középszolnoki főispán hitvесе, ennek elhalálózása után egy év múlva már jegyben járt a nagy tehetséggel s számos árnyoldala mellett fényes tulajdonokkal bíró Kemény János (szül: 1607. karácsony előtt két héttel, † 1662 január. 22., hétfői napon) utóbb erdélyi

¹ Szabó Károly: R. M. 287.

² Történeti lapok: 1875—971.

fejedelemmel, szintén özvegy emberrel (első neje 1631-től Kállay Zsuzsa, Kállay Ferencz és Bornemisza Kata leánya), s midőn 1657-ben Kemény a lengyel hadjáratra elindult, jegyet váltott Annával s midőn a szerencsétlen hadjárat folytán Kemény tatár fogságba esett, 400,000 tallér váltságot követeltek érte, mint fővezértől, melyet később 300,000-re leengedett a tatár azon feltétellel, hogy felét azonnal, másik felét később az ország vagy ő fizesse ki. A hagyomány szerint Lónyay Anna 116 ezer tallért képes volt drága ékszereinek zálogba vetésével összeteremteni, hogy vőlegényét a rabságból kiválthassa.¹ Ezen összeg a pénzértéknek mostani időkre változást véve, Szilágyi Sándor m. tud. egyetemi könyvtárigazgató úrnak meghatározása szerint, egy azon korbeli tallér megközelítőleg jelenben 15 frtnak felelven meg, mintegy 1,740000 frtnak számítható. A sarcz másik fele-részlete lefizetésének nincs nyoma, úgy látszik, azzal ma is adós Erdély, vagy a Kemény-család a tatárnak.

Míg Kemény rabságban volt, odahaza nagy változás történt. Rákóczyt letették a fejedelemségből, Barcsay Ákos lett utóda, de ez sem tarthatta magát soká, éppen jókor került ő haza a tatár rabságból. Ugy látszik 1659 aug. havában került haza a fogságból, mert első levelét Gerendről e hóban keltezi (Tört. tár 1882. 629.) s valószínűleg ekkor kelt össze Lónyay Annával, mert 1660 január 4-én Erdély rendei által fejedelemmé választott.² De a szomorú zavaros időben, midőn rajta kívül még két névleges fejedelme volt a szerencsétlen Erdélynek, Barcsay Ákos és Rhédey Ferencz (ez utóbbit a szultán paran-

¹ Századok: 1875. 585.

² Pesty Frigyes, A világtörténelem napjai I. 1.

csára 1657 nov. 1-én választották fejedelemmé) ily viszonyok közt nehéz napok következtek Kemény Jánosra; ez időből 1661 január 2-áról Régenből keltezve maradt ránk egy levele, melyet nejéhez intézett, ebben híven festi az erdélyi viszonyokat, és még remélt, hogy megerősödik a fejedelemségben, s kéri nejét a fejedelemasszonyt, hogy imádkoznék a jó Istenhez, hogy kegyelmét ne vonja meg tőlük. Ez érdekes levél így hangzik:

Édes feleségem!

Tudod jól, hogy az én istenemtől világi dolgokban semmit szívesebben nem óhajtottam, mint hogy veletek együtt csendes életemben tölthetném el hátralévő kevés napjaimat és szolgálhatnám istenemet, de nem engedék a gonosz lelkű emberek ez előtt, mostan pedig az én istenem im ez szegény és utolsó veszedelemben forgó hazának gondja viselésének súlyos terhét tévé fejemre; mely bajos lött légyen nyilván van mindenneknél, mennyivel inkább hát mostan, de mit tudék tenni, mert embernek hazájáért nem méltóságos állapotban, de barompásztori alacsonyságban is kellene szolgálni, nemcsak terehviseléssel, hanem élete elfogyásával is pedig s a mi ennél is nagyobb midőn tudom, hogy minden hivatal istentől van, amaz nevezetes dolgoknak pedig igazgattatását ugyan kiváltképen magának tartotta az felséges isten: házasság, hadverés, fejedelemség állapotját, engednem kellene istenem rendelésének és hazám kívánságának, úgy vezérelvén isten sziveket az országnak minden rendeinél is és ezelőtti fejedelemnek is, hogy ő kegyelme szabad akaratja szerint minden kérés nélkül, az mint ezelőtt is igen sokszor, úgy most is megkínálá az országot fejedelemsége letételével s le is tévé, ő kegyelmének succedálván inkább az az kívánság, mint nekem, hogy nyugodalmas életet élhesen, bizonyos jószágokkal akara megelégedni és így az egész ország régen nem hallatott egyességgel adák reám ez terhet. Vagyon az felséges istennek titkában, veszedelmünkre leszen-e mind országostól, vagy pedig méltatlan eszközévé akart

ő felsége tenni, hogy ez szegény haza gyarapodást vehessen, az ő szent akaratjának bételyesedni. Félelmes állapotunk van igen, mert megdühödött ellenünk az pogányság hatalmas ereje, elhagyattunk minden nemzetektől, némelyeknek csúfai, másoknak csudáira lettünk; de nem rövidültek meg az irgalmas istennek kezei, az egy jó jel látszik; az országnak nagy egyessége, melyre mint isten munkájára remélhetünk áldást. Közelvaló félelmes hiveink még istennek hála nincsenek, immár egyéb dolgainkhoz látunk isten kegyelméből. Ezeket így akarván értésedre adni édes atyámfia, segitsetek ti is isten előtt való esedezésekkel, az ki legyen meghallgatva, és tartson meg is benneteket jó egészségben. 1661. 2. Januárii Regenben.

Istentől minden jót kívánó atyádfia

Kemény János, m. p.

Külczim: «Nékem kedves feleségemnek ngs Lónyai Annának adassék».¹

Midőn Lónyay Anna fejedelemasszony nagy tehetségű férjét elvesztette (Mehmed jenei basával szemben a csata hevében lováról lebukva agyongázoltatott), az ezután bekövetkezett harczi villongásokban nagy buzgalmat fejtett ki az ausztriai ház ellenében, különösen 1669-ben az akkori kurucz hadjáratban az aranyos-megyesi várban tervezett támadások lelkes áldozatkész előmozdítója volt.² Mint lelkes honleány nem is tehetett másképp, midőn első férjétől származott fia a híres kurucz tábornok Wesselényi Pál, a bujdosók egyik fővezére volt. E miatt később az őt illető családi vagyona Bereg, Szatmár, Zemplén, Ung és Szabolcs vármegyékben a bécsi kormány által elkoboztatott,³ s vásárosnaményi várkas-

¹ Tört. tár 1893. 523—4. l.

² Történeti lapok: 1875. 171. l. Az aranyos-megyesi vár stb. 151. lap. 4. jegyzék.

³ Károlyi Árpád: Budavár visszavétele 1686. 215 jegyzékben.

télya leromboltatni rendeltetett. Utóbb Lipót császár¹ és király különös kegyelméből 1689. évi június hó 10-én kelt királyi okmányban megengedi Lónyay Annának, hogy beregmegyei birtokait haláláig használhassa.²

Lónyay Anna fejedelemasszony a tollat jól tudta forgatni, s általában oly nagy szerepet vitt és utána oly nagy érdekű és számú levelek, nemesítési okmányok, és rendeletek maradtak, hogy ezeknek és életének rendszeres egybeállítása nagy érdekű volna, részünkről ehhez némileg hozzájárulni vélünk az által, hogy azokat, melyekhez jutottunk, közöljük.

Első az 1661 január 7-én Medgyesen kelt levele, melyet Rhédey Ferenczhez (1659 január havában 8 napig erdélyi fejedelem) intézett, így szól:

Szolgálatomat ajálom kdnek, mint bizalmas jóakaró uramnak. Isten minden kívánta sok jókkal, jó egészséges, szerencsés hosszú élettel áldja meg kdet, szüből kívánom.

¹ A naményi várat családi hagyomány és a levéltárakban található okmányok szerint Lónyay András annak emlékéül, hogy Hunyady Mátyás király ottan vadászva volt vendége, rendelte építtetni. Az erre vonatkozó meghagyásban ki is lett mondva, hogy építtessék egy oly várkastély, mely ezen megtisztelő eseménynek emlékét századokon által fentartsa.

Ezen vár a XVI. századnak második felében kiskoru Lónyay Istvánnak volt tulajdona, azonban midőn Kemény fejedelemnek neje Lónyay Anna 1669-ben az akkori kurucz háborúban hadi műveleteire az aranyos-medgyesi váron kívül a naményit is felhasználta, a csatáknak végeztével úgy az elsőnek, mint ennek is elrendeltetett lebontása, s habár ez, mint említve volt, egy a harczban részt nem vett kiskorúnak volt tulajdona, elkoboztatott.

Még gyermekkorunkban a várnak egy a leromboláskor meghagyott tornya fennállott.

Ezen elfoglalt naményi birtok az Eötvös-családnak lett adományozva, és ennek egy részét s a várat is ezen családnak bárói ága bírta azonban újabb időkben vagyis már a jelen század első felében ez az Ullmann-családnak lett elzálogosítva s tekintve, hogy a kiváltás iránt lépések nem történtek, annak örök tulajdonává vált.

² Lehóczky Tidadar, Beregm. m. III. 631. l.

Noha elhiszem, másoktól is fogta kglmed eddig megérthetni, látja isten nem dicsekedésből cselekedni uram ő kglme, hanem Kgdhez való igaz atyafi szeretetből parancsolta meg ő kglme, hogy kgdnek nekem írott ő kglme levele meg párialtatván megküldjem, melyet én is Kgdnek megküldöttem, akarván ő kglme azt, hogy nem más idegentül, hanem az ő kglme maga leveléből értse az dolgot. Én, látja isten, igazsággal írom kgdnek, oly busulással vagyok az uram ő kglm mostani állapotján, meg nem tudom írnom kgdnek, tartván mindenkor az ide hátravaló «ki tudja»-tól. Mindazonáltal csak úgy kell lenni mindeneknek, az mint istennek tetszik. Ezeknek utána kívánom isten bóldog, szerencsés hosszú életben sok esztendeig tartsa kglmedet.

Ex Medgyes. 7. Januarii 1661.

Klmednek becsülettel való jóakaró atyafia s szolgál

Loniai Anna, m. p.¹

Második levelét Károlyi Boldizsár deési kamarai ispánhoz intézte s így szólt:

Sok jókkal jó egészséggel áldja meg az Isten kegyelmedet kívánom.

Szolgám kijöve Erdélyből, kegyelmedet requirálta vólt, hogy az Méltóságos fejedelem Én számomra parancsol oda az Deési aknára, melyről Kegyelmednek az commissiót el is küldöttem; kérvén Kegyelmedet, hogy késedelem nélkül adassa meg, kedvesen veszem kegyelmedtül. Éltesse Isten kegyelmedet.

Datum Szathmarini die 25. Máj 1689.

Kegyelmednek minden jót kíván.

Loniai Anna, m. p.²

Anna Lónyay Dei Gratia Principissa Transylvania Partium Regni Hungar. Domina, et Sicul. Comitissa Fidelibus Nostris. Betsületes Hívünk Tótfalusy István Huszthi Fő Prædicator ur... Nagy Lőrincz Huszth városának Fő Porkolábja..... János Híveink adták alázatossan értésünkre, hogy

¹ Tört. tár. 1893. 524. l.

² Történeti lapok. 1875. évfolyam.

Herintsen lakó Szegénység, melynek nagyobb részét az Eklésia Számára birnak, a' többit pedig meg említett Hívünk, Sok Károkkal, és Injuriákkal terheltetenek volna, ezekben a változó állapotokban mind az zságmányosok, 's. mind egyéb rajtok élődő emberek miá, Könyörgenek azon affélék ellen vennők Kegyelmes Protectiónk alá; Kiknek alázatos Instantiájokra Kegyelmes tekintetünk lévén, minden külső belső Javakkal, Takarmányokkal, Marhájokkal és egyéb akármi nével... zendő Bonumokkal együtt Fejedelmi Protectiónk, és Gondviselésünk alá vettük, Kigyelmeteknek is Serio parantsollyuk minden rendbéli Híveinknek, Kiváltképen hozzánk tartozó vitézeinknek, az megemlített Falubéli Szegénységhez ebbéli Kegyelmességünket így értvén, Senki az mi Ordinantiánkon kívül valakiknél Levelünk vagy Czímerünk nem lészen, reájok szállani, Külső belső Javakban meg Károsítani, Személyekben háborgatni, annál inkább rajtok élödni, praestálni zságmányolni élete vesztése alatt... senki né merészellye', mert valaki ez írásunk ellen cselekedni tanáztatik, kemény büntetésünket el nem kerüli. Secus noni Factur. Praesent. per lectis exhibent. restitutis. Datum in arce Huszthiensi. Die vigesimâ Septima Aug. anno Millesimô Sexcentesimô, Sexagesimô Primô. Anna Lónyay mpr. (L. S.)

Fentebbi három közleményünk pótlásául, tekintve azt, hogy úgy Reichenau Constantin, mint Csörgheő, czímerkönyve Lónyay Anna fejedelmi peccsétjét nélkülözi, ennek a mellékletekben történt ismertetését nem láttuk érdektelennék.

Lónyay Anna a debreczeni iskolának lelkes pártfogója volt. 1666. nov. 5. kelt adománylevelében azon indokból, nehogy a pogányságnak igája alá vetetett Debreczenben levő collegium pusztulása valamikép bekövetkezzék, rendeli, hogy az ő jószágából a Debreczenbe vitetett só árából évenként 50 forint adassék az iskolának. Ezenfelül pedig hegyköz-szentimrei birtokából minden kilenczedet örökösen és visszavonhatatlanul a nevezett tanodának adományozza.

Ugyane kegyes özvegynő 1689. évi okt. 25-én Aranyos-Medgyesen kelt okmányában a Szilágyságban levő majorsági szántóföldeiből gabonatizedet, szőlőiből bortizedet rendelt a debreczeni iskola javára és pedig örök időkre adatni. (Lásd: Szücs István «Debreczen város története» II. 609. l.)

Második férjét is, mint a történelemből tudjuk, 1662 január 22-én a Segesvár alatti csatában elvesztette, még ekkor is roppant értékű kincse volt Lónyay Annának, csak női ékszer 180 drb fordul elő azon leltárban, melyet elhalt jelesünk P. Szathmáry Károly ismertetett meg, ezek közt 16 aranyláncz, 8 nyakbavaló, 89 boglár, 7 párta, 9 pántlika rózsá stb., melyek a gyémántok, rubinok, smaragdok és gyöngyök százaival vannak rakva.¹

Lónyay Anna nevét Gyöngyössy István s Gaál József tolla tette nevezetessé, az utóbbi 1847-ben a Kisfaludy-társaság közgyűlésén olvasta fel «Lónyay Anna» című költői beszélyét² s midőn a költő elősorolja azon nagy áldozatokat, melyeket Lónyay Anna a nemzeti ügyért tett, így folytatja:

De mi lőn jutalma Lónyay Annának,
Hol díszlik emléke lelke nagyságának?
A mit a hazáért buzgón, dicsőn teve,
A haza keblében gonosz bűné leve.
És a megérdemelt hős koszorú helyett
Feje körül hóhér pallosa lebegett,
Nem volt maradása megboszult honában,
Bujdokolni kelle bércek vadonában.
Rá sem emlékezik hálátlan nemzete,
Ki tudja, közülünk mely vidék termette,
És ha egy jobb utód menne búcsút járni
Sírjához, valjon hol tudná feltalálni?

¹ Tört. tár 1881. 763—767. l.

² Frankenburg Adolf, «Életképek» 1847. 10—11 sz. 531—338 és 366—373 l.

3. ZSUSZÁNNA (szül. 1622., † 1656 jun. 10.), ifj. Bocskay István, zempléni főispán (1646—1659-ig) felesége.

Emlékét fentartja az irodalomban Medgyesi Pálnak ravatala felett 1656-ban nov. 12-én mondott gyászbeszéde, mely nyomtatásban ily cím alatt jelent meg: «Igazak sorsa e világon. Melyet A Tekintetes És Nagyságos Bocskay István Uram Király Ő Felsége belső Tanácsa, és Zemplin Vármegyének Fő Ispánja szerelmes Hütös Társának, Néhai Tekintetes és Nagyságos Lónyay Zsusánna Asszonyomnak, — legutólsóbb tisztességének megadásában praedicalott, a Temetésnek helyén, úgy mint a Szerdahelyi Egyházban az utolsó Honac, vagy novembernek 12-ik napján 1656-ban Medgyesi Pál. Nyomatott Sáros-Patakon 1657-ben.»

Medgyesi gyászbeszéde szerint azon időben szokásos a család történelmére vonatkozó adatokat, s nemzedékrendi leszármazást is közölni; bár tudjuk, hogy az ilyenek nem mindig szolgálnak hiteles kútforrásul, de azért mint korjellemzőt érdekesnek látjuk teljes szövegében közzé tenni:

«Már a szokás szerint Genealogiáját számlálom elő, s ebben végzem. Nem leszek hosszú beszédű a minthogy nem is szükséges, holott nem igen régen csaknem egymást ott érő szomorú alkalmatosságokkal, legelsőben az Urban bóldogult idésbik nagyaszszyomnac 1641-dicben 2. Máji Vásáros Namény, ban, azután csak négy esztendővel Tekintetes és Nagyságos Varkocs Margit aszszyomnak néhai Tekintetes és Nagyságos Lónyai Sigmond uram szerelmes első feleségének 1645-dikben 30. máj. Aranyos-Megyesen; és ezek után ezen Familiánac nem csekély meghomályosítására a bóldog emlékezetű eszes, okos, Hazája

nagy hasznára s dicséretére született Tekintetes és Nagyságos Lónyai Sigmond Uramnak, nekem kiváltképpen való Atyám helyett becsülendő kedves Patronusomnak 1652-dikben 14. Septembris ugyan Aranyos-Megyesi házánál celebrált és lött pompás temetésének felette, a Lónyay Varkocs, Báthori és több Nemzetségeknec és Familiáknak (melyek az előttünk fekvő Aszszonyunkban concurraltak) Historiajukat és rendeket, amint original Levelekből kiszedegettettnec, bő beszéddel előszámláltam, mellyeket is az ackori alkalmatosságokkal tétettek Praedicatioval együtt, ha még az Isten az igen elrongyolódott s alig akadott életemet tovább nyujtani méltoztatic, s reá segéll, szándékomban volna, hogy szem eleiben kiadnéc. Atyai ágról való genealogiája ez mi boldog emlékezetű Aszszonyúnknac, a mennyire én tudom s értem ez:

Szerelmes édes atyja vólt az előbb említett Tekintetes és Nagyságos Lónyay Sigmond utólban meghólt Császár Urunk Ő Felsege belső fő Tanácsa, Bereg vármegyének Fő Ispánjánac ki halála előtt nem sok esztendőket Palatinusságra is candidáltatott vólt. Ennek atyja, amaz hires neves, nagy Törvénytudó Lónyai István.

Ez Familiában vóltak több nagy emlékezetű Urak is, mint Lónyay Farkas s többec.

Ezen bóldog emlékezetű Lónyai Sigmondnak édes anynya, ugy mint az Aszszonyunknak szép anynya vólt, a jó hírrel-névvel tündöklő Báthori Kata aszszony, nekem édes anyám gyanánt levő Pátronám.

A Báthori nemzetnec mennyire végére mehetni Genealogiai continua szerént ez: Vólt igen régen egy Báthori Bereczk Andrásnac fia; kinec fiai: János, Péter és Lukács, mely Pétertől származtac az Ecsedi

vagy nyíri Báthoriac. Jánosnac volt fia László, Lászlónac Szaniszló, kiről Szaniszlófiaknac neveztetnec a Báthoriac. Ennek Miklós és János voltac fiai. Miklóstól származott a Somlyai Báthori ág. Jánosnak fia volt Péter, Péternec Elek, elébb említett Báthori Katánac édes atytya. Ugyan Báthori Kata Aszszonyomnac anyai nemzet-ége volt a régi és becsületes Jakcsi Familia, kiről én most nem szólhatoc. Volt édes annya ez előttünk halva fekvő aszszonyomoknac a a boldog emlékezető Varkocs Margith, kinek attya a néhai Tekintetes és nagyságos Varkocs Miklós, annac Varkocs Tamás, ki a nagy Perényi Péternec idejéből jött volt be Sileziából ez Országban, és ennec Egri Fő-Kapitánya volt, ez után Frater György kincstartó és Erdélyi Gubernetor idejében is azon tisztben s egyszerűsmind Bihar vármegyének Fő-Ispánságában is szolgált az országnac.

Annya Méltóságos néhai Varkocs Margitnac volt az Tekintetes és nagyságos Bedegi Nyári Borbála, néhai Tekintetes és nagyságos Nyári Pálnac utóbbi Egri Fő-kapitánynac Leánya. Kiről is az idő többet szólni nem enged.

Hol mennyi sok hírvű Méltóságos fényes nemzetségekből, úgymint Báthoriból, Varkocsból, Jaksciből, Nyáriból, Telekdyből, Törökből volt eredetét az Christusban elnyúgott Aszszony! úgy annyira, hogy ha valakira ez mi Nemzetünkben, nemzetségére és abeli régi hires nevet tekintetességeért s fényességért, a Halál előtt valaha személyválogatás lehetett volna amire nézhetek volna; de vak a halál, nincs szeme, szive sincs, hogy megindúlhatna szánakodásra.

Adatott volt házasságra Isten törvénye szerint Tekintetes és Nagyságos Bocskai István Uramnac,

tizenhárom vagy tizennégy esztendő korában, éltenek ő Nagyságoc együtt nagy egyességben és szeretetben tizenkilencz esztendeig s néhány hónapig (a tegnapi nap éppen husz esztendeje mult), mely időt is legnagyobb részént, az igaz és bölcs ítéltető Istenec tanácsából sok keserves nyavalyákkal és nyomorúságokkal töltött.

Elvégre osztán, halálos betegségbe esvén, és igen megnehezedvén nagy békességes maga tűréssel, maga türtetési édes mennyei attyához való szörnyű fohász-kodási és könyörgési közben, sok nyomorúsággal fagatott testének romlandó sátorát, szerelmes édes férjének, s méltóságos kedves Testvér öcseinec holtig való keserűségekre, letette a jelenlevő 1656-dik Esztendőnc Pünköst hólnapjában, annac 10-dik napján, Életének 34-dik esztendejében.

Lelkét a lelkec Atytyának, a ki adta vólt azt, csendesén és vigan megadván, és meghidegedett Tetemét pedig szerelmes férjének kezeire bizván, tisztességes eltakarításának okáért, jövőendő bódog feltámadásnac reménysége alatt.

Melyben minket is vele együtt, a mi Kegyelmes Istenünk részesítsen! Amen! Amen!»

Férje Bocskay István, utóbb 1671-ben a Wesselényi összeesküvésébe keveredvén, jószág- és fejvesztésre ítéltetett, de életét szökéssel mentette meg s Erdélybe menekült;¹ második nejét Török Katát a császáriak elfogták s a szathmári várban bebörtönözték.²

X. JÁNOS a Zsigmond testvére lett a család fenntartója. Ő Rákóczy Zsigmond fejedelemnek egyik hű embere, ki által 1607-ben Déva várkapitányává neveztetett ki. Meghalt 1613-ban. Hitvesétől Malomvizi

¹ Tört. tár 1886. 151 l.

² Károlyi János, a gr. Nádasdy család ltára. 14 l.

Kendeffy Zsófiától három gyermeke született, István, Judit Geréb Andrásné és Margit.

IX. ISTVÁN tevékeny részt vett kora mozgalmában, Eszterházy Miklós nádor «Emlékirata az 1631. évi tavaszi hadjáratról» című művében olvassuk, hogy Lónyay István 300 lovassal vett részt a hadjáratban.¹ Feleségül bírta Sarmasági Annát, kivel két fiút nemzett, I. Gábor és X. Istvánt, ez utóbbi utódot nem hagyván maga után.

III. I. GÁBOR szereplésének nincs nyoma. Csak annyit találunk róla kora történelmében feljegyezve, hogy a bujdosók 1670. január 24-én Kassán kelt végzésökben, melyet kérvény alakjában a királyhoz 11 pontban felterjesztettek, a 9-dik pont Lónyay Gábor sérelmét adja elő s így szól: «Lónyay Gábor női ágról rászálolt némely birtokában nagy jogtalanságot szenvedett s megháborított. Méltányos, hogy a gen. ur az e tárgyban hozott conclusiok végrehajtását Bereg vagy ha szükséges a többi megyék által is foganatosíthassa minden uton módon, kizárván a birtokháborítokat.»² Meghalt 1693. febr. 24. Hitvese Guthy Erzsébet, kitől számos gyermeke született, kik a táblázaton fel vannak tüntetve. Fiai közül Ferencz és István két külön vonalat alapítanak.

GUTHY ERZSÉBET kegyes, vallásos nő, emlékét fentartja a tiszavídi református templomban, egy aranyozott ezüst áldozó kehely melyen e felirat olvasható: «néhai Tekintetes N. Lónyay Gábor Uram meghagyott özvegye T. N. Guti Erzsébet adta a Vidi templomhoz: Isten dicsőségére: Annó 1700.»³

¹ Tört., tár 1882 167. 526. l.

² Deák Farkas. A bujdosók levéltára 236.

³ Lehóczky Tivadar, Beregm. m. III. 766.

a) FERENCZ VONALA.

II. FERENCZ 1698-ban Beregmegye szolgabírája, utóbb a mult század elején a kuruczvilágban II. Rákóczy Ferencz ezredese. Lehet, hogy tévedünk, de mi őt, nem pedig hasonnevű fiát tartjuk a fejedelem fölszerelési főhadibiztosának¹ mert mint fentebb látjuk, anyja Guthy Erzsébet még 1700-ban élt, tehát ennek unokája, — tekintve a kort, alig tölthette volna be azon fontos állást, melylyel a fejedelem felruházta. A szabadságharc bukása után Poroszországba menekült.²

Itt fel kell említenem, hogy a kimenekült 130 előkelő kurucz többnyire családotul keresett menedéket Poroszországban, utóbb ezek néhány kivétellel a szathmári békekötés feltételét elfogadva, visszatértek hazájukba. Az összeállított névsor nagyobb részénél hiányzik a keresztnév, így Lónyaynál is. A mágnások neve után vallása is mindegyiknek zárjelben odátéve, a nemesek pedig vallás szerint csoportosítva, és Lónyay a kath. nemesek közt van említve.

LÓNYAY FERENCZ kétszer nősült, először Csebi Pogány Évát, másodszor Girincsy Borbálát vette feleségül. Utána több gyermek maradt, ezek közül hasonnevű fia:

III. FERENCZ lett e vonal fentartója.

Ferencz a kurucz világ utolsó szakában Szabolcsmegyében lakott s a megyegyűlésen jelentékeny szerepet vitt. Súlyos panasza van az Erdélyből menekült Szaniszló Zsigmondnak Lónyay Ferencz ellen s reánk maradt érdekes naplójában három helyen emlékszik meg róla:

¹ Századok 1872. 585.

² Tört. tár 1882. 167. 526.

«Annus 1710 januarius 16. Indultam az baktai n. Vármegye gyűlésében. Érkeztem az fogytára, mivel az Erdélyből kijött és Somlyóig penetrált német miatt lármájok érkezett. Itt értettem meg, hogy Lónai Ferencz az vármegye előtt hamis panaszt tött, mintha én Tusérban sereg katonákat küldtem volna az ott levő restantiámért, kiknek is hat forint ára bort tölttettem, hogy oda menjenek, és ott az embereket verték, rongáltak az nemesek közzül némelyeket. Az vármegye igen megindult rajta, és egyik szolgabírónak, Jekey Péternek meghadták, hogy 30 praesentis az Tasson leendő nemes vármegyegyűlésére comparelják, magamat az vád alól expurgáljam, addig quartélyom suspendáltatik, és ha az dolgok úgy lesznek, azután is. Uram tekintsd meg az én méltatlan szenvedéseimet! Midőn én oda érkeztem és ezeket meghallottam, kívántam az vádlókat szemben jöni, de már elmentek volt.

Január 30. Mentem Tassra az n. Vármegye gyűlésében. Az holott az az gonosz lelkű Lónai Ferencz, úgy az mint feljebb íráim, proponált az tusériak dolgában ellenem; semmi bizonyosága nem volt, az emberek is jelen nem voltak; én ellenben inquisitiót is producáltam, melyből kitetszett, hogy én hat forint ára bort nem tölttettem; az marha, a kit attak, sem mirekellő volt kárát vallottam, az kit is 272 fontban vöttem el, melyből elucescált, hogy executionak árnyéka is nem volt, hanem mint az mások, úgy mentek be a katonák. De azért, hogy katonákkal együtt ment be az fiam praeceptor, megítélték, hogy a szolgabíró esketni menjen az falúban, és az mi költsége az falúnak volt, complanálja az praeceptor, úgy az megveretett személyek dolgát is. Midőn az buj-

dosó társaim is instáltak volna mellettem, úgy magam is: azt kívánta az az bujdosók-üldöző Lónai Ferencz, hogy az költséget az falúnak fizessük meg publice; melyben az vármegye is contrarius vólt, látták az igazságtalan kívánságot és hogy csak szó az, mit mond, és az egész vád, bizonyság nincsen, az minthogy a verése is embereknek csak patvarkodás vólt. Uram ne hagyj el, nézd meg az én méltatlan szenvedésimet, szabadics meg ez keserves bujdosásból! Gondolom ugyan, hogy annak a felfuvalkodott embernek gonosz kívánsága abban múlik.»

Nagyon érdekes és jellemző e feljegyzése is: Április 15. Vólt az n. Vármegye gyűlése Patrohon (Patroha). Én Istenem, nézd meg a mű ügyünket, nézd meg ezeknek szemtelenségeket! Látják csak nem utolsó pusztulásra jutott, nyomorúlt sorsunkat mégis mint az koldusok, az nagy gazdag dúsok kértek fekete báránybőröket kucsmának! Attam a két vice-ispánnak két-két szép hasi fekete báránybőröket, Romocsa Györgynek egy tavalyi fekete kost. Lásd meg Isten és bocsásd meg nekik! Nem hogy ők az szegény bujdosóknak adnának, de a mi kevésjavok maradt is, abból is nem irtoznak pusztítani, látván nagy szükségünket egy pénzérő javokat is nem közlik velünk; nekem ugyan semmit sem adtak, sőt tisztí kötelességek szerint az mit másokkal administráltatni tartoznának azt is nem cselekszik, — melyért az Isten sulyos látogatásait nehezen kerülük el! Sok pironkodásaim után restantiában maradt személyeimet ide is tova elhánták pro Martio et Aprili, az holott is nem hiszem semmit vehessenek. Eodem küldtem Almási uramat az Tisza mellé Lökre és Ladányban, ha valami gabonát vájhatna rajtok. Küldtem egy kucsmának való

fekete bőrt annak az hamis lelkü ismeretű szolgabíró Kemecsei Ferencznek, — ha használna valamit. Amaz bujdosókergető Lónai Ferencz az vármegye gyűlésében proponálta az praeceptorom ellen, hogy rútúl káromkodott és vallásokat szidta az tuzsériának; az mint referálták, elhiszem, hogy szitkozódott, de hogy a calvinista vallást káromlotta volna, ez csak patvar és nem egyéb persecutionál. Az vármegye parancsolt az szolgabírónak, hogy inquireljon Várdán. Uram isten szabadics ki közzülök.¹

Nejétől Galambos Sárától három gyermeke született. VI. Gábor, Juliánna Gyulaffy Miklósné és Klára Bárczay Lászlóné. Fel kell említenem, hogy eddig mind a két leánya hiányzott a családi táblázatról.

VI. GÁBOR a mult század közepén élt, feleségül vette Bárczay Juliát, kitől született fia.

XII. JÁNOS, ki Lónyay Florentinát, id. Lónyay Zsigmond és csebi Pogány Klára leányát vette feleségül, s ezzel nemzé a család egyik kitünőségét:

VII. GÁBORT (sz. 1778 márcz. 28 † 1824 május 8.), ki Zemplénmegyénél kezdte hivataloskodását s először a megye ügyészévé választatott, 1804-től 1809-ig alispán és kir. tanácsos, 1806-ban királyi adományt nyert. Ujhely egy részére, továbbá Olaszi Zsadány-Vámos-Ujfalu, Sára, Kiszte és Toronyára, s a birtokba vezetés, mint Kazinczy Ferencz szept. 2-ről idősb báró Wesselényi Miklósnak írá, nagy ünnepséggel ment végbe, s nagy vendégséggel fejeztetett be.² (1808-ban pedig a barátszeri uradalomhoz vezettetett be.) Ez ünnepély emlékére Szentés Józseftől következő czimű munkácska jelent meg

¹ Tört. tár 1891. 273. 274—279. lap.

² Tört. lapok 1876. évf.

«Érdem oszlop, melyet Mlgos Nagy-Lónyay, Vásáros Naményi és Barátszeri Lónyay Gábor urnak, Zemplén vármegye első alispánjának, midőn Felséges Első Ferencz császár s magyarországi király kegyelmes uralkodása alatt a Barátszeri uradalmába karácson havának 15-dik napján 1808. eszt. bevezettetett, emelt Szentes József csász. kir. Törstrázsamester. Nyom. Sáros-Patakon Szentes József betűivel.» ¹

1809-ben Beregmegye főispáni helytartójává neveztetett ki s ez időben a francia háboru alkalmával saját költségén 50 gyalog katonát állított ki. 1817-ben Ungmegye főispánja s a prot. egyházkerület főkurátora lett. 1821-ben ismét Beregmegye főispánjává neveztetett ki s május 23-án nagy ünnepélylyel iktattatott be hivatalába. Ez alkalommal tartott beszédek Sáros-Patakon nyomtatásban is megjelentek ily czim alatt: «Beszédek ékes és fontos, melyek 1821. esztend. rész. szerint május 21-ik napján, részszerént akkor, midőn május 23-ik napján Beregszászban Méltóságos Nagy Lónyai és Vásáros-Naményi Lónyay Gábor Ő Nagysága T. N. Beregvármegyében a főispáni hivatalnak administratorságába beigtattatna elmondattak» (4 r. 23. l.). Tartalmazza Lónyay Gábor, báró Perényi Zsigmond alispán és Komlóssy László beszédeit.

Komlóssy főjegyző beszédéből közöljük e sorokat:

«Nagyságod örökösíti nagy nemzetségében azon fényt, melylyel az hajdan is ragyogott. Hetedik Nagyságod abban, a ki főispáni székből ül. Már a XII. és XIII. századokban Lónyay Jónás, Vincze, Kozma főispánok voltak. Pál zempléni főispán követte őket, Albert főispáni méltósága mellett karánsebesi báró is volt, de legközelebb Zsigmond, kivel Nsgod a dicsőség és

¹ Magyarország Bibliographiája II. 416.

érdem mezején egy arányu lépésekkel fut. Az elsőbb Krasznának, mint Ngod Ungnak, majd ismét Beregnek, a maga honjának lett főispánja, s ez a Zsigmond volt az, a ki ország nádorispánjának is candidáltott. Nem említem Lónyay Jánost, Pétert, Istvánt, kállói, tokaji, dévai ezredes kapitányokat stb.»¹

Érdemeiért a király által a Szent-István-rend keresztjével díszítettetett fel. — A Szent-István-rendet Mária Terézia királyné 1764-ben alapította s aug. 20-án tartatott meg az első szétoztás. Ez érdemrend alapítását nagyon ellenezték a bécsi urak, mert attól tartottak, hogy a magyar lovagrend a jövőben el fogja homályosítani az osztrák aranygyapjas rendet. Meghalt 1824 május 8-án Deregnőn.² Hitvesétől, báró Prónay Piroskától, báró Prónay László és Radvánszky Rozália leányától a következő gyermekei születtek, úgy mint:

I. FLORENTINA (sz. 1796. † 1885. okt. 23.) Lónyay János hitvese.

XIII. JÁNOS (eddig hiányzott a táblázatról) feleségül bírta gróf Vay Eulaliát gróf Vay Ábrahám máramarosi főispán és Kazinczy Zsófia leányát, kit korán özvegyen hagyott. Özvegye másodszor gróf Csáky Zsigmondhoz (sz. 1815, † 1873.) ment nőül, de ettől törvényesen elvált s harmadszor is férjhez ment 1851 május 21-én gróf Pallavicini Rógerhez (sz. 1814, † 1874.) s anyja lett a Csáky-Pallavicini grófi ágazatnak.

VIII. GÁBOR (sz. 1805, † 1885 aug. 5), a nagy

¹ Gyűjteményemben.

² Ravatala felett Szatmári József mondott gyászbeszédet, mely nyomtatásban ily czim alatt: «A fő-polczoknak nevezetesebb terhei stb.» jelent meg Patakon.

korszak jelese a dicső kezdeményezők egyik előkelő alakja. Közpályáját `mint Zemplénmegye aljegyzője 1826-ban kezdte meg s 1827, végén ugyanazon megyének szolgabirájává választatott. 1835-ben 30 éves korában az országgyűlésre követnek lett küldve s ettől fogva 1875-ig, vagyis 40 éven által minden országgyűlésnek tagja volt. Magyarország átalakításában tevékeny részt vett. 1848-ban a vál-lás- és közoktatási minissteriumban tanácsosságot vál-lalt. Az 1860-diki kiegyezés után Ungmegye főispánjává neveztetett, de ezt nem fogadta el.

Országgyűlési követsége alatt munkássága által tünt ki mint olyan, ki nemcsak az ülésekben, de a bizottságokban is igyekezett hasznos lenni.

Az ő fiatalságában a hirlapoknak jelen alakú tudósításai még nem léteztek, de mint más bátran felszólaló kitünőségeket, úgy az ő megyei beszédeit is az országban kéziratban hordták széjjel. Így történt az országgyűlési szónoklataival is, melyek nemcsak figyelemmel lettek kísérve, de abból a külföldi lapok is hoztak közleményeket. Hogy gondolkozása minő volt, annak mutatványául Zemplénmegye közgyűlésén 1832. évi szeptember 7-én tartott nagyszabású beszédéből szakitunk ki néhány sort: «Minden polgár egyaránt legyen képviselve, a haza szükségére adózzék mindenki birtokaránylag egyaránt. Így fogunk összeforni egy testté, egy lélekké. Így lesz hazánk mind belső, mind külsőkép erős, gazdag és boldog. Ezáltal fog a többség anyagi és lelki jóléte megállapíttatni és ez által fogja csupán az érdem és a hazának tett szolgálat méltó jutalmát megnyerni. Ez által fogjuk leróvni tartozásainkat, — igenis tartozásainkat, — mert midőn 8 millió közjavaról van

szó, itt 300,000 ember részéről commissióról szó sem lehet.»

Hasonló nyilatkozatok a későbbi időkben gyakran történtek, s ezen akkor szokatlan, mondhatni merészen kimondott óhajok jelenben már teljesülvék; de hogy több mint 60 év előtt ily beszéd mit jelentett, s mennyi bátorság kellett ahhoz ily tanokat hirdetni és hogy a fiatal 27 éves Lónyay Gábornak volt érzéke e szabad elvek iránt s merte azokat nyílt helyen szónoklatban kimondani: ezt a régi időket élő, jelenben agg férfiak tudják leginkább megítélni, s kellőleg méltányolni. 1847, az utolsó pozsonyi országgyűlésen az urbériség örökös megváltását a rendek házában Lónyay Gábor indítványozta.¹

Az elismerés irányában általános volt. Így egyik életírója s kortársa (Pákh Albert ujabbkori ismeretek tára V.) róla így nyilatkozik: «Az országgyűléseken magyar műveltségét és sok olvasottságát tanúsító, szabadelvű, de minden túlságtól tartózkodó nyilatkozata által az ellenzéki pártnak egyik fontosabb s jelentékenyebb vezértagja lett, s meggyőződése szerint a szent és igaz ügynek szóval, tettel, pénzzel bőkezűen áldozott.»

A nyilvános szónoklatokon kívül az irodalom terén is szorgalmasan dolgozott, s a negyvenes években Kossuth Lajos «Pesti Hírlap»-ja sok érdekes cikkkét közölte. Általában Kossuthnal szoros viszonyban volt. Érdekes és a mondottakat bizonyító a Pesti Naplóban közölt levele Kossuthnak, melyben oda nyilatkozik, hogy az irányt és buzdítást Lónyay Gábortól kapta, ezen levélben mondja el azt is, hogy országgyűlési tudósításai (melyek későbbben oly nagy

¹ Horváth Mihály, 25 év Magyarország történelméből II. 540. l.

horderejüvé váltak) szintén az ő eszmélyéből, biztatásából és anyagi pártolásából keletkeztek.

Az említett hirlapi cikkeken kívül is sok irodalmi terméke tétetett közzé, ezeknek részletezését a térszűke nem engedi, így csak azt említi fel, hogy ezek az országos magyar gazdasági egyesületeknek Galgóczy Károly úr. által szerkesztett 1891. esztendőben megjelent Emlékkönyve VI. füzetében részleteztettek.

Az 1834-ki országgyűlésen Zemplén megye egyik követe (a másik Draveczky Alajos volt); jellemzésül ekkor ezt írták róla: «Lónyay Gábor értelmiség és tiszta hazafiui lelkesség dolgában a jobbak közé tartozik, kár hogy gyöngé hangja miatt beszédeinek nem lehet igen nagy hatása».¹

1830-ban a most oly nagy jelentőségű orsz. magy. gazd. egyesület 131 alapítójának egyike ő volt. Ezen időtől 1867-ig eleinte egyes osztályok vezetésében, később alelnöksége, végül első elnöksége vitélben volt fáradhatatlanul munkás. Az elnökségről mint fentebb jelezve van, 1876-ban mondott le, azonban ezen visszalépése után is több osztálynak elnökségét teljes buzgalommal és kitartással viselte. Hogy ezen téren szerepe mennyire el lett ismerve, az is tanúsítja, hogy bár Erdélyben birtoka nem volt, az ottani gazdasági egyesület őtet 1860-ban tiszteleti tagjává választotta.

1823 április 14-én nőül vette Kazinczy Ottiliát, Kazinczy István leányát, kit 1883-ban elvesztett. Ez az agg férfiut nagyon megrendítette és gyásza alig telt el, midőn egyetlen fiát, Ödönt temette el. Ezekből származott megtörtsége nagy befolyással volt

¹ Vachot Imre: Országgyűlési almanach 1843. 154.

arra, hogy az általa melegen szeretett halottakat néhány hónap múlva ő is követte.

Elhúnyta alkalmával a lapok melegen emlékeztek meg a derék hazafiról.

1885 október 18-án S.-A.-Ujhely város értelmisége s a család kegyeletes ünnepélylyel ülte meg a jeles férfinak emlékét. Az ünnep gyász-isteni-tisztelettel kezdődött, melyen a megye tisztikara Matolay Etele alispánnal élén megjelent s Fejes István jeles egyházi szónok és költő tartott emelkedett hangú beszédet.

Gyermekeik:

1. IDA (szül. 1829.) 1846-ban gr. Vay Károlyhoz ment férjhez, de korán özvegyen maradt.
2. MÁRIA (szül. 1831-ben) férje gróf Vay Ádám.
3. LUIZA (szül. 1835.) Ludányi Bay György hitvese.
4. ÖDÖN (szül. 1834., † 1885 máj. 3.) feleségül vette Pázmándy Vilmát, Szomorody Pázmándy Dénes és Domokos Lidia leányát.

Gyermekeik:

- a) GÁBOR (szül. 1861.) Zemplén megye tiszteletbeli főjegyzője 1890 május havában király ő felsége kamarási méltósággal tüntette ki. Feleségül vette báró Földváry Saroltát (szül. 1863 okt. 28.), báró Földváry Sándor (szül. 1840 okt. 30. † 1889 márcz. 10. és Pázmándy Szeréna leányát Nyékről.

Gyermekeik:

- (1) GÁBOR,
- (2) RÓZA.
- (3) MARI.
- b) ELEMÉR (szül. 1863.) cs. és kir. követségi titkár. 1888. decz. 1-én a király ő felsége megengedte, hogy a római koronás-rend lovagkeresztjét viselhesse.
- c) SAROLTA Ennödi gróf Alberti Antal hitvese. Lakásuk Pozsony.
- d) VILMA, gróf Hardenberg Aladárné.

5. GABRIELLA (szül. 1836.)

6. OTTILIA (szül. 1838.) † Bárczay Józsefné.

7. OLGA (szül. 1844.) férjhez ment 1881 okt. 4-én gróf Pálffy Daun Lipót teanói herczeghez, de a derék férfiut korán elvesztette.

IV. PIROSKA (szül. 1803., † 1889 febr. 13-án Bárczán), Bárczay József hitvese.

V. EMMA (szül. 1809., † 1886 nov. 28.) férje Zichi és lukafalvi Zarka János, ki arról nevezetes, hogy ő volt az utolsó personalis.

b) ISTVÁN VONALA.

XI. ISTVÁN kétszer nősült, 1. Göcze Erzsébetet; 2. Darvas Klárát vette feleségül. E két házasságból számos gyermeke született, kik a táblázaton fel vannak tüntetve, azok közül fia:

XI. LÁSZLÓ lett ez ágazat fentartója, feleségül vette Darvas Zsófiát, kivel három gyermeket nemzett: Ilonát, Vay Istvánnét, IV. Menyhértet és XII. Lászlót. A két fitestvér két mellékágot sarjadzott.

XII. LÁSZLÓ 1769-ben beregi alispán, kir. tanácsos, s országgyűlési követ volt. Nejétől Plathy Annától, turócz-divéki és nagy-palugyai Plathy Imre és Szirmay Anna leányától hét gyermeke született, ezek közül három fia alapított családot, u. m.

I. V. PÉTER, feleségül vette Bernáth Annát, kitől három leánya született:

(¹) ANNA.

(²) KAROLIN (szül. 1812., † 1890. Bánfalván), Vladár Józsefné.

(³) LILA, Vladár Kristóf hitvese.

2. VII. GYÖRGY, vásáros-naményi nagybirtokos, kit e sorok írója mint régi szabásu magyar öreg urat ismert. Meghalt a hetvenes évek elején leányánál Jékey

Kálmánnénál. Szathmármegyében. Kétszer nősült: 1. Losonczy Erzsébetet, 2. Richter Karolinát vette feleségül.

Germekeik:

Első házasságából:

(1) VIII. György †.

(2) Klára Schweizer Géza nagy-dobosi birtokos neje.

(3) Erzsébet (szül. 1833., † 1876.) Jékey Kálmán hitvese.

Második házasságából:

(4) Sándor, vásáros-naményi nagybirtokos, főszolgabíró Beregmegyében a tiszaházi járásban.

4. XIII. LÁSZLÓ, e vonal egyik kitűnősége, volt országgyűlési képviselő, meghalt 1865-ben.¹ Hitvesétől Bonis Teréziától öt gyermeke született, de ezek közül három ifjan elhalt; jelenben élnek: Lujza, Szomjas Józsefné és

XIV. LÁSZLÓ kincstári gazdasági főtiszt Zsámbocon s az adatok szíves közlője. Hitvesétől Elek Teréziától két gyermeke született.

(1) Ferencz m. k. ministeri titkár.

(2) Ilona Kállay Leopold hitvese.

Vissza kell mennünk IV. Menyhérthez, a László fiához, ki a mult század utóján 1790/91-ben Ugocsa-megye országgyűlési követe volt. Meghalt 1816-ban. Hitvesétől Szemere Erzsébettől három fia született: I. József, XIII. János, és X. András.

I. JÓZSEF (szül. 1790 márcz. 6., † 1847 július 17-én), cs. és kir. kamarás, e század elején 18 éves korában már kapitány volt, a Napoleon elleni harcokban, s egy összeütközés alkalmával súlyos sebet kapott, melynek nyomait haláláig viselte. Feleségül vette gróf Batthyány Karolint (sz. 1789. † 1861 jan. 20.) gróf Batthyány Alajos kir. főasztalnok († 1816.) és

¹ Nekrologját I. Fővárosi Lapok 1865. 249. sz.

gróf Szapáry Terézia leányát s Nagy-Kágyán Bihar-megyében telepedett meg.

Fel kell említenem, hogy Lónyay Józseffel gróf Széchenyi István benső barátságban állott s midőn Szechenyi huszárszázadával Debreczenben feküdt, gyakori vendége volt Lónyay Józsefnek. Nejét gróf Lónyay Menyhért így jellemzi: «Batthyány Karolin, ki egy kitűnő, lelki tehetségekkel, nagy műveltséggel és tudományos képzettséggel bíró asszony volt, sokat tudott beszélni Széchenyi látogatásáról, különczkedéséről és azon nemes szándokról, melyekről vele gyakran szólt és melyeket később oly nagy sikerrel való-
sitott. ¹

Lányuk:

VILMA (szül. 1822 márcz. 27.) csillagkeresztes és palotahölgy, Nagy-Kágya urnője; 1847 decz. 20-án férjhez ment szentmiklósi és óvári gróf Pongrácz Jenő (szül. 1813 máj. 11. Nedeczén) cs. és kir. kamarás és ezredeshez.

II. XIII. JÁNOS (szül. 1796 decz. 15. † 1859 decz. 19-én) korának egyik kitűnősege. Előbb 1829-ben Beregmegye első alispánja s követe, majd a magyar udvari kanzelláriánál előadó tanácsos; 1836-ban Bihar- és 1846-ban Beregmegye főispáni helytartója. Főispáni székébe aug. 23-án nagy ünnepélyességgel iktattatott be. ²

Nagy érdemeket szerzett Lónyay 1838-ban, mint teljhatalmu királyi biztos, a pesti nagy árvíz alkalmával. József nádor főherczeg a szerencsétlenség közepe-
pett megtalálta emberét Lónyay Jánosban, mert ez mihelyt megkapta kir. biztosi kinevezését a nádortól, a legnagyobb erélylyel látott a mentés munkájához,

¹ «Gróf Széchenyi István hátrahagyott iratai» 28. l.

² Jelenkor 1836. 72. sz.

hogy a vész első napjaiban álom és nyugvásra nem lehetett gondolni, éjjel és nappal folytak a rendelkezések s megtörtént minden: a zsaroló hajósok a ladiokról lerendelve, melyeknek kormányzását a fiatalság és katonaság vették át, — emberélet nem vesztett — a szomszéd falvak és városokból élelmezve lett mindenki és a hajléktalanok az üresen álló Ludovica академия, más rendelkezés alatti középületek és rögtönzött barakokban lettek elhelyezve. Erdemei jutalmául cs. k. v. b. t. tan. méltóságot nyert.

LÓNYAY JÁNOS a conservatív jellemű férfi igazságérzete ismeretes volt az egész országban, azért minden állásában tisztelet környezte; ez szerezte meg számára József nádor és fia István főherczeg nádor kiváló becsülését is, mely abban is nyilvánult, hogy István főherczeg nádor nagy-lónyai kastélyában meglátogatta. Utolsó föllépése Lónyay Jánosnak 1858-ben történt, midőn az uralkodó előtt a protestánsok óhajtásait tolmácsolta. Meghalt 1859 decz. 19-én s eltemtetett a nagy-lónyai családi sírboltban.¹ Hitvesétől Lónyay Florentinától (szül. 1802., ápr. 24. † 1885 okt. 27.), ki egész hosszú életét hazának s a jótékony-ságnak szentelte, 6 gyermeke született. Ezekről alább.

LÓNYAY FLORENTINA, e derék magyar asszony, ama ritka kivételek közé tartozik, kiknél a magas korral együtt nem jelentkezik annak gyengesége is. Szíve, lelke mindvégig meleg szeretettel ölelte körül mindazokat, kik közel állottak hozzá, s érdeklődése nemcsak házi körére terjedt ki, hanem a közélet eseményei is élénken érdekeltek.

¹ Bővebb életrajzát l. «Lelki Kincstár» 1860. 202. Magy. Lexicon XI. 450 Budapesti Hirlap 1885. 295. sz. Móricz Pál «Emlékezzünk régiekről» 25. lap.

Erős volt szervezetében s lelkének épségét bizonyítja haláláig megmaradt élénk emlékező tehetsége.

Lónyay Florentinának már az ifjúság első tavaszában sok gyászt kellett elviselnie. Édes atya: Lónyay Gábor, Ungmegyének jeles főispánja, a legszebb férfikorban halt el. Gyöngéd lelkületű édes anyja: báró Prónay Piroska szintén korán szállott a sirba. De ha a deregnyői ősi kastélynak volt is elég gyásza, látott sok szép napot is, midőn három szép fiatal nővér, a gráciák testvérei hintének ott szét vidám derűt és vonzó fényt, és csakhamar három derék férfit tettek boldoggá. Florentina tiszta vonzalomból nyújtotta kezét unokafivérének: Lónyay Jánosnak.

A boldog frigyét az ég áldása kísérte s egymásután születtek a kedves gyermekek, kik a magyar közélet díszai lettek: Menyhért, a kitünő elme, ki az ország kormányelnöke lett; Albert, a tört. tudomány lelkes barátja, s mivelője, volt ugocsaí főispán, a kinek hazafias áldozatkészsége tette lehetővé, hogy e szerény munka napvilágot látott; János, Máramarosmegye köztiszteletű főispánja; Etelka, a női gyöngédség és jóság e valódi mintaképe, ki nemcsak szépen érez, de szépen is fest és a korán elhalt József. A férj tevékenysége élénkebb körbe vonta a fiatal asszonyt, mert Lónyay János egymásután lett alispán, követ, Biharmegye főispáni helytartója, helytartósági, majd udvari tanácsos, királyi biztos, titkos tanácsos, s minden állásában tisztelet környezte. Szerető hitvese nemcsak családjá körében töltötte be hivatását, hanem a társas körökben is kiváló helyet foglalt el, a magán jótékonyságban pedig az áldozatkészség fénkölt példája volt. Éles elméjű, nagytevékenységű férjének valódi angyalává lett.

Lónyay János igazságszeretete széles körben volt ismeretes s ez szerezte meg számára József nádor kiváló becsülését is, mely abban is nyilvánult, hogy a főherczeg meglátogatta beregmegyei kastélyában. Szép nap volt az s a nádor tisztelettel üdvözölte a ház úrnőjét, kinek női erényeit széles körben ismerték. Szerdanapra várták a nádort, de közbejött akadályok miatt csak csötörtökön érkezett meg. Beregmegye egyik híres szónoka, Füzeséry Gábor volt az üdvözlő beszéd elmondásával megbízva s hogy az előre elkészített beszéd ne nélkülözze a megérkezés napjával összefüggésben álló vonatkozásokat, egész sereg örömteljes emlékezetű szerdás nap volt beleillesztve. S e beszédet mondá el a nádor üdvözlétére, daczára, hogy éppen a vonatkozások, a beszéd e fénypontjai most egy nappal későbbben, idejüket múlták.

Mosolyogtak rajta, a főherczeg pedig karját nyujtva a ház úrnőjének, azt jegyzé meg:

— A szónok a sok szerdával csötörtököt mondott ugyan, de ilyen kedves körben nem csoda, ha a napokat elfelejtik.

A forradalom utáni szomorú időben a nagy-lónyai kastély áldott lelkű úrnője gyakran meglátogatta a munkácsi vár politikai foglyait s megjelenése által hozott derűt a legnélkülözhetetlenebbekkel berendezett rideg czellákban, bőkezűleg vivé nekik a vigaszt és adományokat. A parancsnokló kapitány is mély tiszteletet érzett a magasztos lelkű hölgy iránt s midőn többnyire menyével Lónyay Albertnével jelent meg e várban, mindig lovagias hódolattal fogadta. Egy ízben megtörtént, hogy midőn az úrnőt karonfogva vezette kocsijához, észre sem vette, hogy Lónyay Albertnét meg a lánczra vert Teleky Domokos gróf vezeti.

Horváth Mihály püspök, forradalmi kultusminiszter és jeles történetíró, a világozi fegyverletétel után a Lónyay családhoz menekült s ez áldott szívű nő készítette elő, hogy szabadulása sikerült. Ugyanis a fegyverletétel után Lónyay Menyhért ennek elhatározatlanságát látva, a hozzácsatlakozást ajánlotta. Horváth ezt készséggel elfogadta, így négyesfogatából két ló el lett adva, kocsija egy ernyős szekérrel s püspöki jelvényeket viselő lószerszámai egyszerű hámokkal cseréltettek fel, a huszár elbocsáttatott s a kocsis öltözete közönséges mosószövetűvel helyettesítettett, hasonló történt a papi ruházattal is.

Lónyay szinte vásárolt egy könnyű szekérkét és két lovat s így indultak és érkeztek a távolfekvő Bereg megyébe. Útjokat Vásáros-Naményig együtt tették; ott tekintve, hogy Horváth a debreczeni országgyűlés folyamán N.-Lónyán huzamosan időzve az összes udvari cselédség által ismert volt, ezért Naményből egy ottan fogadott fuvarossal ment Lónyay Alberthez Somba s Menyhért mindkét szekérrel a szülői házhoz Lónyára.

Hogy az egyrendbeli sohasem váltott lovakkal tett utazás, mely még óvatosságból kerülésekkel is járt, hosszas volt, az képzelhető; ennek daczára, tekintve hogy azon időben nemcsak a hírlapoknak vétele szünetelt, de a közlekedés is el volt zárva, a fegyverletételnek hírért Somba Horváth és Lónyára Lónyay Menyhért vitte.

Horváth somi tartózkodása rövid volt, ötet házi gazdája és barátja Lónyay Albert az alkonyatnak beálltával a határos s csak két mértföldnyi távolságra eső Lónyára szállította, odaérkeztekor végzendők ügye alatt Lónyai Gábornak a község elején létező gaz-

dasági udvarában üzleti teendők czímén leszállt, itt őtet az 1830-diki lengyel forradalom után menekült s Deregnnyőn Lónyay Gábornál eleinte mint könyvtárnok s később, midőn már a magyar nyelvet elsajátította, Graven Lajos néven ismert gazdasági igazgató fogadta. Nevezettet Dembinski és Bem honvédségi vezérekhez a régi időkből barátság fűzte s ő ezeket a debreczeni országgyűlés folyamán meglátogatva, Horváth miniszterrel is volt alkalma megismerkedni; hogy őtet hol és egyedül várja, erről és a késői órákban leendő megérkezéséről úgy ő, valamint Lónyay Jánosné is, egyik lovásza által vitt külön levélben lettek értesítve.

A sikeresen keresztülvitt terv szerint az igazgató úr látszólagos ügyét Horváthtal bevégezvén, elbocsájtotta, azonban valódilag az utcát kikerülő uton az őt váró Lónyay Alberthez kísérte, ki őtet szülőinek lakására vezette, hol már minden úgy volt rendezve, hogy egy a kastélynak emeletén létező lakásban nyugodhatott meg, melyben cselédek alkalmazása nélkül hálóhely és étkezés várta. Ezáltal a további teendők keresztülvitelére, melyek között első és legfontosabb volt a rendszeres útlevél, idő lett nyerve.

Ugy hisszük, hogy ezen a valódi feladatunktól eltérésünk, olvasóink némely részét érdekli, ezért megjegyezve, hogy tudomásunk az egyik szereplő Lónyay Albert személyes elbeszéléséből ered, ezt még néhány sorban folytatjuk.

Midőn minden előkészület megtörtént, az utipodgyász rendeztetett s különösen a könnyen áru-lóvá válható tárgyak, minők a püspöki keresztek, gyűrű s más ilyen tárgyak kivétettek, Horváth utnak lett bocsátva, hogy pedig ez lehetőleg biztosan és szerény

helyzetű közbenjárásokkal történjék, Lónyay Albert az első napon éjjeli szállásra egy ev. ref. lelkész úrnak írta azon sorokat, melyekben a már Som és Lónyára is Molnár Henrik borkereskedő néven érkezett s a kocsis által szinte így ismertetett szívcs látásra és hasonló ajánlattal további éjjeli ellátásra leendő utasításra felkérte; ezen néven és ily útlevéllel történt mindenütt a bemutatás, az ismeretségben azonban meglett súgva, hogy ezen foglalkozás csak sükségtől használtatik s a titokbani utazás azért van, mert a képviselőháznak fontos tényező, így személyére most nem biztos tagja volt.

Az előadottak szerint nevezetes, hogy a katholikuskus püspök úrnak továbbítása nagyrészt kálvinista papok kezén történt. Midőn ezeket L. A. úr elbeszélte, azt mondotta, hogy ajánlatát barátai körében lévő egészen biztos meleg hazafiakhoz is intézhette volna, de ezen módot azért választotta, mert egyrészt a nagy háztartásoknak kerülését látta célszerűnek, másrészt erre az indította, mert tudta, hogy ezen lelkészurak között alig volt olyan, ki hazánk szerencsétlen helyzetét ne osztotta volna; föltevésében nem is csalatkozott s ezt még az is előmozdította, mert a kedves, nagy tudományú bujdosó, szerény házigazdáit mindenütt úgy megnyerte, hogy a következő tanyára vagy személyesen kísérték, vagy melegen ajánlották.

Sok érdekes részletet tudnánk még ezen menekülésről elbeszélni. De tekintve, hogy már eddig is eltérést követtünk el, így csak azt jegyezzük fel, hogy az osztrák határnak azon helyére, melyből biztos átlálmehetést hitt, szerencsésen eljutott, azonban onnan minden podgyászának elhagyásával ablakon menekült, s csak újbóli bolyongások után sikerült báró Prónay Saroltának (mások előadása szerint báró Jeszenákné-

nak), kivel őtet a gondviselés hozta össze, komornyiki szerepben az osztrák határon túl mehetni.

A menekülési mód hasonlatosságánál említjük itten fel, hogy Lónyay Menyhérté is így történt, mert szinte inasi szerepben vitte őtet édes apja Lónyay János az osztrák birodalomnak határán át; megesett ez szerencsésen minden akadály nélkül, pedig azon időben a bécsi indóházak igen gondosan voltak őrizve s nemcsak az utlevelekre volt nagy figyelem, de másképen is nagy vigyázat lett elrendelve, így történt ez alkalommal az meg, hogy egy e végből odaállított előkelő nevű s a társadalomban ismeretes magyar úr megismerte, azonban nála, talán a multaknak emléke, azt szülte, hogy a feljelentés helyett könyvek peregték le arczán, mely a vonatraülés idejekor elfojtani nem tudott sírásba ment által.

Meghalt e nemes szívű hölgy 1885 okt. 25-én Budapesten.

Maradt utána egy napló, mely fenkölt gondolkozását s gyöngéden érző szívének érzelmeit melegen tükrözi vissza. Egészen haláláig vezette e naplót, melynek eleje az ifjúság első tavaszának szép ábrándjait, közepe az anya és hitves gyengéd szeretetét s a válásos kedély meleg hitét mesterkéletlen irányban tükrözi vissza. Ha ez a napló nem is kerül nyilvánosságra, egy kitűnő család tagjai, kiknek drága ereklýjük marad, mindig nemes érzületet fognak meríteni belőle.¹ Gyermekaik voltak:

I. MENYHÉRT (szül. 1822 január 6-án, † 1884 november 4-én), a család felemelője. Mint jeles államférfiu, publicista és számos nemzetgazdászati s tudományos művek írója nevét nevezetessé tette.

¹ Bővebb életrajzát l. Mármárosi lapok 1887. 25. sz. Szabó Sándortól.

1841-ben fiatalon kezdett szerepelni Bereg- és Szabolcsmegyék közgyűlésein, hol korához képest feltűnően alapos képzettsége oly általános elismeréssel találkozott, hogy két év múlva Beregmegye mint egyik követét küldte fel a pozsonyi országgyűlésre.

Tudvalevőleg az 1843-iki országgyűlés volt az első, mely az ország anyagi érdekeire is nagyobb súlyt fektetett. Ez országgyűlésen alakult meg a «kereskedelmi» s csakhamar gróf Széchenyi István sürgetéseire a «pénzügyi orsz. választmány». Az ifjú, akkor még csak 21 éves Lónyay, mind a két országos választmánynak munkás tagja lett s érintkezésben Széchenyivel, kit mindvégig politikai mesterének, eszményképének tekintett, mindjárt nyilvános pályája kezdetén egész további életére megtalálta azt a működési tért, mely hajlamainak leginkább megfelelt, s melyen fényes tehetségeit legtöbb sikerrel hitte érvényesíthetni. Valahányszor az országos tanácskozásokban anyagi kérdések jöttek szóba, a vitatkozásokról szóló jelentések, melyekben a szólókat nem volt szabad megnevezni, csak körülírni, rendesen úgy említik, mint egyik szóvivőt, «az alsó tábla legfiatalabb tagját».

Bekövetkezvén a 48-iki új korszak, akkor is az elsőek között látjuk feltűnni Lónyayt s az első magyar miniszteriumban pénzügyi államtitkár lett. A világosi katasztrófa után külföldre menekült s hazájától való elszakításának idejét leginkább Párisban töltötte, hol az egyetemek előadásainak volt állandó szorgalmas hallgatója. Utóbb kegyelmet nyerve, visszatért s idejét folytonos tanulásnak szentelte. Az 1861. évi országgyűlésen élénk figyelmet keltett szakszerű fejtegetéseivel, bírálva, mérlegelve az abszolutizmus pénzügyi politikáját. Már ekkor mindenki a jövő pénzügyminisz-

terét látta benne. A rövid életű országgyűlés után ismét négy évi absolutizmus következett, míg végre 1865-ben a kiegyezés kérdése újabb alapokon, komolyabb elhatározással újra a nemzet színe elé bocsátott. Az országgyűlés által kiküldött kiegyezési bizottságnak munkás és buzgó tagja volt Lónyay is és a hosszú tárgyalások befejeztével az 1867-ben létrejött kiegyezés után az első alkotmányos ministeriumban neki a pénzügyminiszteri tárcza jutott; 1870-ben közös pénzügyminiszterré neveztetett ki s ez idő alatt távol tartózkodott a magyar közügyektől. Végezte Bécsben a körébe tartozó teendőket és valamint a magyar pénzügyi tárcza vezetésénél sok nehéz kérdést oldott meg, úgy újabb állásában is Ő Felsége magas megbízásából több dolognak volt rendezője; főlemlítjük ezekből a toscánai nagyherczeg vagyoni állapotát, melyet az olasz kormányval tisztába hoznia sikerült. 1871 végén, mint a magyar kormány elnöke tért vissza Budapestre. Miniszterelnöki székben töltött ideje gazdagabb volt keserűségben, mint politikai sikerekben. Súlyos támadásoknak volt kitéve, a saját pártján felmerült gyanúsítások annyira megnehezítették állását, hogy a vádak ellen csak tekintélyével tudott fellépni. Gazdagsága miatt, melyet az emberek képzelődése mesés nagyságig túlzott, az irigység mindenféle rágalmakat koholt róla, minek következtében 1872 decz. 2-án a kormányelnöki tárczát le is tette.¹

Mióta megszűnt miniszter lenni, kevés szerencsével szerepelt a politikai téren. A mikor még félték tőle, gyakran megkinálták fontos diplomáciai állásokkal. Gróf Andrássy 1873-ban több ízben értekezett

¹ Érdekesen írja le ezt gr. Bethlen Miklós, «A történelem regénye» cz, becses munkájában.

vele az iránt, hogy foglalja el a konstantinápolyi nagyköveti állást, majd meg a spanyol nagykövetségi állást ajánlotta neki, de Lónyay ekkor még azt hitte, hogy pártja segítségével csakhamar ismét belejut Magyarország miniszterelnöki székébe, s különben sem lett volna rábirható, hogy bár előkelő állásban, de tehetetlenül és megkötött kezekkel távoli szemlélője legyen a magyar ügyek intézésének. Bukásában csak politikai állását és döntő befolyását veszítette el, társadalmi s egyesületi téren tovább is s egész haláláig meg tudta tartani elsőségét és vezérszerepét. Ritka szívóssága s bámulatos és sokoldalu tevékenysége egy perczig sem hagyta el. A sors csapásai, melyeket a politikai fordulaton kívül vagyoni krízisek s családi gyász alakjában is megkísértették, nem törhették meg sem akaraterejét, sem kitartását. Sőt még tevékenyebbé tették őt azokon a téreken, a melyek munkásságának azután is megmaradtak. Még a halál is 1884 nov. 4-én munka közt lepte meg: éppen a kálvintéri ref. iskolaépület második emeletén lévő tanácsteremben a hetes tagu közalapítványi végrehajtó bizottság ülésén elnökölt, s ott érte hirtelen halála.

Szász Károly koporsója felett tartott gyászbeszédeben szépen jellemzi e kitűnő férfit, a többek közt mondván: «Élete utolsó napjait, utolsó óráit, mondhatnám utolsó perceit egyháza szolgálatának szentelte. Miután hét napon át egyházkerülete folytonos üléseinek fárasztó munkájában vett részt s kértünkre, hogy engedjen pihenést magának, nem hajtott: az utolsó napon is érte aggódó övéinek kérése ellenére megint eljött, hogy elvégezze a megkezdett munkát. Részt vett, mint intéző, vezető, elnök, a közalapi (domestica) végrehajtó bizottság zárülésében s nyu-

godt lélekkel, az utolsó időben ritka derűtséggel tekintett a munkára, melyet végzett s vette számba s osztotta ki az általa vetett vetésnek első aratását. S abban a perczen, mikor az utolsó elnöki szót kimondandó vala, összerogyott. Ott esett el a munka barázdájában; úgy esett el, mint a vezér a harczmezőn, a diadal zászlójával kezében, a győzelem napján, a siker pillanatában. Mily dicső halál! Mily megérdemelt jutalom, Isten kedvező kegyelméből, egy munkás élet fáradalmiért, önfeláldozásáért!» Holt testét a tuzséri családi sírboltba tették örök nyugalomra.

Lónyay Menyhértről hazánk történetirői a XIX. századról szólván, soha megfélekezni nem fognak. A kiegyezés előtt, alatt és után nagy szerep jutott neki részül Magyarország ügyeinek intézésében. Az absolut kormány alatt a társulás és irodalom terén működött; a földhitelintézet, az első magyar biztosító társaság és a Tisza szabályozás alapítása körül nagy érdemei vannak.

Érdemeiért a király Ő Felsége a Lipót-rend nagykeresztjével, melyet a formalitásoktól eltérve személyesen adott által s 1871 aug. 3-án grófi ranggal jutalmazta. A grófi diploma szövegét mint mellékletet VI. szám alatt közöljük. Ezen kitüntetések sorában még megemlítjük, hogy a jelzett Lipót-keresztben kívül még több nagy keresztnek volt tulajdonosa. A magyar akadémia pedig 1858. decz. 15-én levelező, 1861. decz. 20-án tiszteleti tagnak, Eötvös József báró halála után elnökének választotta.¹

¹ Bővebb életrajzát l. «Hajnal» 1867. 110., «Országűkre» 1862. 5. sz. «Magyarorsz. és a Nagyvilág» 1871. 47. sz., «Hazánk és Külföld» 1871. 48. sz., «Vas. Ujság» 1884. 45. sz., Dolinay «Tört. arcképcsarnok» 193. lap.

Halálózását oly általános részvét követte, hogy az összes tekintélyesebb fővárosi lapok több napon át gyászkeretben megjelenve foglalkoztak vele, s minden oldalról: hatóságok, egyesületek és magánosoktól érkeztek részvétnyilatkozatok, és a vasuti szállítás alkalmával egy egész teherkocsi volt koszorúkkal megtöltve.

Ezen részvételt vett szomorú eseményt számos hatóságok, intézetek és egyesületek első tanácskozmányukban tárgyalva jegyzőkönyvbe való iktatás, a vég-tisztességben küldöttség általi részvétel, ennek a családdal leendő tudatása és koszorúknak elhelyezése, sőt többhelyt arczképének festetése lett elrendelve, — ezeket tette Budapest főváros is s daczára annak, hogy a budai oldalon már ily elnevezés létezett, a közgyűlés egyhangulag elhatározta, hogy a Duna balpartján vagyis a pesti oldalon egy utca a Lónyay nevet viselje.

Ravatala az akadémiának előcsarnokában volt felállítva; a gyászszertartásnál a fővárosban lévő előkelő osztályok és egyesületekből alig hiányoztak; jelen volt ott József főherczeg, sőt ezen királyunk Ő Felsége is képviseltette magát.

A temetésnek rendezését az akadémia tette; Tuzsérra szállítására egy külön vonatot rendeltek, mely a legválogatottabb közönség által lett egészen elfoglalva.

Nagy és díszes közönség várta ezen vonatnak érkezését; ott voltak nemcsak a közeli szomszédok, de az ilyen mérvben ritkán látható tömeget egészen távol lakók s úgy Szabolcs- mint a szomszédos megyékből érkezők növelték és ezek között számos hatóság díszbe öltözött küldöttsége fejezte ki részvétét.

Megható és meleg hangu gyászbeszédek tartattak s különösen kitűnő volt Zichy Antal főrendiházi tagnak a Tudományos Akadémia nevében és megbízásából tartott meleg hangu emlékbeszéde; az ezen alkalommal elmondottaknak és irtaknak ismeretése ezen jelenben közlött egész műnél terjedelmesebb volna, ezért ezeknek kivonatos közlésébe sem ereszkedünk; azonban tekintve, hogy Zichynek a templomban tartott koporsó feletti beszéde minő nagy hatásu volt s mily kedvező ítéletben részesült, ezt a sok közül kiválasztva ennek közlésére határoztuk magunkat s a következőkben tesszük;

«Tegnapelőtt a fővárosban, az akadémia csarnokában a ravatal körül gyülekeztünk; ma ismét itt vagyunk. Más közönség előtt: ugyanazon mély fájdalommal, ugyanazon nagy veszteségünk érzetével.

Miket amott az egyház főpapja, nagy halottunk elnöktársa, püspöke, az első fájdalom hevében, tán saját papi lakának oly váratlan, oly szomorún emlékezetes módon történt felavatása első benyomása alatt is, elmondott, — miket nyomban utána akadémiánk hivatott tolmácsa, a meglepetés, a fájdalom tördelt hangjain búcsuképen elzokogott, mindaz nemcsak a jelenvoltaknak szólt, hanem elhatott az ország egyik széléről a másikig, a rokonszenv fájó hangjait rezgetve meg mindenütt, elhatott bizonynyal leginkább e helyre, mely mai bús zarándoklásunk végcélját képezi.

Nekem, midőn e helyre az akadémia és a m. földhitelint. küldöttségei nevében szót emelek, nem lehet feladatom az imént hallottakat vagy olvasottakat gyenge visszhangként újra ismételni. Még kevésbé érezhetem hivatva magamat mintegy elébe vágni ama tüzetesb és szakavatott emlékbeszédeknek, jellem- és

korrajzoknak, miket beható, alapos tanulmányok után illetékes helyekről méltán megvár s annak idején meg is fog kapni a közönség. A ki Lónyaynak hazánk anyagi és szellemi fölvirágoztatása körül szerzett nagy érdemeit méltányolni s tüzetesen ismertetni akarja, az, bármennyire bírja is az irott és mondott szó hatalmát, ne egy rögtönzött szónoklat műfogásaival fogjon hozzá. Az hazánk ujabbkori kulturtörténetének lapjait és iratait tanulmányozza át meg át, illetőleg ily vonatkozással fogja újra megírni azt.

Ha e termékeny és áldásos életpályára csak egy futó pillantást is akarnék végig vetni: úgy azonnal vissza kellene szállnom ifjúkori emlékeim felelevenítésével, szinte az 1843/44. pozsonyi országgyűlésig. Oly sokat tervezett, oly keveset végzett ez. Kitűnősegei közt egy Klauzál, Szentkirályi, Beöthy, Pázmándy és Ghiczy, Somssich és Mailáth neveit kell említenem. Beregmegye az alig 22 éves Lónyay Menyhértet küldé a közgyűlésre. Magam nálánál csak 1—2 évvel ifjabb, az országgyűlési ifjúság soraiban foglalva el illő helyemet, kortársaimmal, messziről, képzelhetni mily érdekeltséggel, nemes irigységgel nézegettük a legifjabb követet, ki azt, hogy «*digito monstrari et dicier hic est*» oly korán érte el, de oly korán már, valamint később is mindig czélul tűzni maga elé méltósága alattinak tartá. Kevesen voltak akkor, a kik egy Bentham, Smith Ádám, Liszt Fridrik államgazdasági műveit alaposan tanulmányozták s hazánk viszonyaihoz alkalmazottan kritikai elmeéllel bírál-gathatták. E kevesek közt volt Lónyay Menyhért s csakhamar magára vonta nemzetgazdaságunk dicső alapítójának, Széchenyi Istvánnak figyelmét; a két rokonszellem barátsága már azon időponttól datálódik.

E barátság nehéz megpróbáltatásnak volt kitéve a következő dietán, az epochális 1847/48-iki országgyűlés elején. Már a fölrati vita alkalmával is, a két nagy párt első mérkőzésekor, de még inkább egy akkor nagy port vert, azóta szinte feledett pártkérés, az adminisztratori rendszer megvitatásakor, nem kisebb ember, mint Kossuth, a haza szent nevére kérte, kényszerítette, akarta kényszeríteni Beregmegye ifjú követét, hogy szavazatával döntse meg azt a csak egy szónyi többséget, melyet akkor a Széchenyi felé hajló mérsékeltebb rész a Kossuthtal tartó makacsabb és merészebb rész felett kivívott. Lónyay Menyhért rendületlen maradt ellentállva «a hatalmasok tekintetének, úgy mint a polgártársak túlhevénének». E napokban jegyzé Széchenyi naplóiba azt a fogadást, hogy meg fogja védni őt, ha kell «vérével is». A támadások egész nyilzápora omlott reá, a teremben s a teremen kívül; párbaja is volt (Szemerével), ő megállotta helyét itt is, ott is.

S mikor a válság, melyet megelőzni s jóra fordítani lett volna a mérsékeltek feladata, mégis bekövetkezett, mikor egy csapással meglett, mit egy Deák utópiának tartott, mit Eötvös és társai előkészítettek, az önálló felelős magyar miniszterium, hogy ekkor Lónyaynak, éppen a Kossuth ressortjában, államtitkári minőségben oly kiváló helyet kelle foglalnia, ez több, mint kellő bizonyítéka az ő roppant készültségének, szakavatottságának, s ama tiszteletnek és tekintélynek, melyben pártszínezet nélkül minden körben részesült.

Az 1848/49-iki pesti és debreczeni országgyűlésen már mint pályatársa, közelről szemléltem működését, némileg osztozva is annak legalább erkölcsi felelős-

ségében. E pálya a számkivetésbe vitte, annyi jele-
seinkkel együtt. Királyi kegy szerencsénkre hamar
véget vetett e számkivetésnek. S a mit a hazatért
Lónyay tett, az szünetlen a római szenátus egykori
hires határozatát juttatja eszünkbe, midőn a hadvezérnek
köszönetet szavazott, ki bár meghátrált, azért hogy
nem esett kétségbe a haza sorsa felett. Mig mások
mindent veszve láttak és semmi jót nem reméltek
többé, mig sokan kivándoroltak jobb hazát keresni:
akkor ő felfogta nagy szellemrokona Széchenyi István
örökségét, körül nézett a romok közt és megtalálta
a tért, melyben üdvös, áldásos tevékenységet folytatni
lehetett. Legelőbb is a nagy kezdeményezőnek egyik
legdrágább örökségét, a Tisza-szabályozást karolta fel,
majd a másíknak, a m. t. akadémiának lett egyik
első oszlopa. Miként hozta létre, több lelkes hon-
fiakkal egyesülve, a m. földhitelintézetet, mely egy
Széchenyinek is csak óhajtsái s alaktalan tervei közé
tartozott, miként hozta létre az első m. biztosító tár-
sulatot, a kölcsönös biztosítást s mindazon anyagi vál-
lalatokat, melyek növekedő jóllétünk jelzői és ténye-
zőiként szerepelnek, miként fordult szintoly nemes
hévvel szellemi érdekeink felé, a hányszor erre tér
és alkalom nyílt, miként sietett a régi ellenzék egész
energiájával sikra szállani a megtámadva volt protes-
táns egyház autonomiája mellett s mi lőn mind e
nemes fáradozásnak az eredménye: azt elmondták és
megírták mások s el fogják mondani még százszor
és ezerszer s kell hogy még az iskolákban is ismé-
teltessenek és hogy ne legyen a magyar nemzet soha
oly háladatlan s önmagához annyira méltatlan, hogy
annyi érdemet valaha feledésnek adjon át.

Mikor meglett végre a kiegyezés s megalakult

újra a nemzeti kormány: az iránt, hogy Lónyay M.-nek abban helyett kell foglalnia, nem volt s nem lehetett senki kétségben, valamint az iránt sem, hogy a legnehezebb, a legsúlyosabb felelősséggel járó tárcza, t. i. a pénzügyi tárcza fog neki jutni. Az azóta kezelt pénzügyi kapacitásainknak még csak teremni, nevelődni kellett! A világ gyorsan él, hamar feled. A boldogabb utódok annyi mindent kaptak majdnem ingyen, hogy szinte megfélelkeznek, mit köszönhetnek elődeiknek. Annyi hűség, kitartás, ügyszeretet és bölcsesség kívántatott mindannak, mit ők csak folytatnak és fejlesztenek, kivívásához vagy előkészítéséhez.

Osszuk kétfelé Lónyay roppant tevékenységének két oly különböző terét. Vegyük csak külön, mit tett anyagi jólétünk felvirágzásának érdekében, s azt fogjuk vallani: ez egy embertől elég.

De fordítsuk tekintetünket ismét amarra, mit tett szellemi érdekeink megóvására, biztosítására? Ismét azt fogjuk vallani: ez egy embertől elég. Egyik is, másik is, már magában véve, örök hálára kötelezne bennünket s megóvná nevét, de ha a kettőt együvé foglaljuk, emberi erőt meghaladó munka áll előttünk s oly alaknak emelünk állványt, mely hazánk pantheonában másodiknak csak Széchenyi után következhetik.

A sorsnak tán egy keserű ironiája rejlik ama találkozásban, miszerint azon a napon, november 3-án, melyet Széchenyi a magyar akadémia megalapítása által tett emlékezetessé, költözött el tőlünk 59 év múlva, dicső alkotásainak e legméltóbb örököse. Bereg! Szabolcs! Mit adtatok nekünk. Egy ifjú hőst, egy athletát, kit a munka nem fárasztott, hanem új

és új munkára edzett; kinek ereje törhetetlen, ki az éjet nappallá, a pihenést készülődéssé változtatta, kinek egy emberélet nem elég, hogy tetteivel betöltse azt. S mit adunk vissza? mit hozunk Ti néktek? Egy napimunkája közben leroskadt hősnek hült tetemét, e koporsóba zárva! Fedelére ámulattal és zokogva írjuk fel — mi szinte hihetetlennek látszik, hogy — csak hatvankét évet élt.

De tán sok szót is szaporítok. Siessünk vissza feladatomból szűkebb keretembe.

Mi e koporsó felett három koronát látunk dicsfényvel övedzve lebegni.

Egyik, — elsőnek mondjam-e? — a grófi korona. Aranya súlyát, kilencz gyöngyszeme fényét növeli az, hogy a népével nemcsak kibékült, de magát teljesen azonosító fejedelem kegyajándoka az, melyet nem homályosít el semmi gyász könye, semmi megszólás lehe. E szent örökség nagyreményű fiaira marad, ők fogják annak ragyogását fentartani s a családban megörökíteni. — Ez a grófi korona.

Másik: a polgári érdemek babérkoszorúja. Hasztalan tépegették életében friss leveleit, hervadatlan maradtak azok halántékai körül, s mindegyikére egy-egy hazai közhasznú vállalat, mint a magyar nemzet anyagi és szellemi felvirágzásának megannyi zálogai örök betűkkel írva maradtak. Ez a korona, nemcsak gyermekeinek, nemcsak a családnak képezi örökségét; mindnyájunk édes tulajdona az és szenvedett nagy veszteségünk feletti vigasztalásunk.

Harmadik, utolsónak mondhatom-e? ah! ez a közelet, a politikai ambíció töviskoronája. Ez egészíti ki végzettszerűleg az erős megpróbáltatásokon, nagy csalódásokon átesett férfiú jellemét, úgy mint az ma

befejezettségében előttünk áll: Intő példaúl szolgálva mindnyájunknak, kik a közélet fővenyét izzadjuk, hogy a sors kereke le-fel forgását egy bölcsész nyugalmával nézzük s minden sikernek, csillogásnak még meghitt barátok nyílt vagy csendes elismerésének is elébe tegyük lelkiismeretünk nyugalma s a szigorún teljesített kötelesség érzetét.

Midőn ezt a három koronát, melyek mindegyikét méltósággal viselted, ingadozás, roskadozás nélkül, e ravatalra teszem, szívből fakadt fohászszal mondok neked, dicső barátom, utolsó istenhozzádot. Könnyű legyen feletted a föld!»

Nemzet 1884. 788. sz.

1845 szept. 20-án nőül vette Kappel Emiliát (szül. 1824 jun. 4-én, † 1888. okt. 20-án), Kappel Frigyes bankár leányát.

Gyermekeik:

1. BÉLA gróf (szül. 1846 szept. 5, † 1890. febr. 8.), jeles készségű volt országgyűlési képviselő. Meghalt rövid betegség után influenzában, Farkadinán Hunyadmegyében. 1869-ben feleségül vette Lónyay Máriát, Lónyay Albert és Kubinyi Róza leányát, kitől két gyermeke született u. m.:

(¹) MARGIT (szül. 1870. szept. 9.).

(²) MENYHÉRT gróf (szül. 1873 jul. 29.).

2. MENYHÉRT gróf (szül. 1849 aug. 20, † 1884 márczius 8.), tuzséri nagybirtokos, 1873 jul. 16-án nőül vette gróf Forgách Margitot (szül. 1851 márcz. 30-án), gróf Forgách Kálmán és báró Pongrácz Eleonora leányát, kit korán özvegyen hagyott. Meghalt Abbaziában 1884 márcz. 8.¹

Gyermekeik:

ISTVÁN KÁLMÁN gróf (szül. 1874., † 1874.).

ANNA EMILIA (szül. 1875., † 1879.).

MÁRIA ERZSÉBET (sz. 1877., † 1880.).

¹ Özvegye másodszor 1890 máj. 24. férjhez ment alapi Salamon Tivadarhoz.

PÁLMA ELEONORA (sz. 1880., márcz. 25.).

3. GÁBOR gróf (sz. 1851 okt. 2-án) mint jeles gazda ismeretes. Birtokos N. Lónyán, Mátyus, Hetyen, ezeket már atyja életében is bírta; a fő azonban a szabolcsi és erdélyi nagy birtok, melyeket a testvérek közösen használnak.

4. JÁNOS gróf született 1860 nov. 9-én, a diplomatiái pályán működött, előbb Berlin és Stockholmban, mint cs. és kir. attaché, később Páris, München és Drezdában követ-ségi titkári szerepben. Ezen szolgálati idejében kapta kitün-tetésül a bajor Szt.-Mihály-rend I. oszt. lovagkeresztjét. A württembergi Frigyes-rend I. oszt. lovagkeresztjét és a badeni zähringi oroszlánrend I. oszt. lovagkeresztjét.

2. III. ALBERT (sz. 1823-ban), a család egyik kitünősege, a történelmi tudománynak nemcsak ked-velője, de alapos művelője is. 1860-ban az októberi diploma után Ugocsavármegye főispánjává nevezte-tett ki, s főispáni székét 1860 decz. 19-én nagy ün-nepséggel foglalta el. Szép hazafias beköszöntő beszé-dét, mely telve van történelmi idézetekkel, e megye közönsége, melynek e sorok írója tanuja volt, nagy lelkesedéssel fogadta. E szép beszéd történelmi része, mely Ugocsamegye multjára vonatkozik, így szól:

«A magyar minden nevezetes pillanatban szere-tett visszatekinteni a multak nagyszerű eseményeire, története magasztos emlékeiben talált a legvisszásabb körülmények közt is erőt a kitartásra, ez volt haza-fiságának mindig élő kútfeje. Szabad legyen nekem is a mostani ünnepélyes pillanatban a megye törté-neti multjára visszatekinteni, hogy ezen történeti em-lékek közt eleven érzete támadjon bennünk hazafiai feladatunk teljesítésének.

Midőn őseink Árpád alatt hazánkat elfoglalni jöt-tek, Ugocsa bejövételök első foglalmányai közé tar-tozott.

Szt.-István N.-Szöllőst és a királyházai várat adta neje jegyadományául, s e megyében törte meg a keresztyénség ellen irányzott Vatha főnök hadait.

Itt vette úzóbe Szt.-László a betörő kunokat s törte meg erejüket, Ungvárig üldözve őket.

Jeruzsálemi Endre huzamos ideig táborozott, itt vette hírét Róbert érsek által egyházi átok alá vettetésének.

Bathu khán betörésének első csapásai megyénket érték. Szenvedett Balassa Menyhért pusztításai alatt, kebelébe fogadta Bocskay István, Rákóczy György Kemény János, Thököly Imre és Rákóczy Ferencz táborait.

Alig van megye, mely ily kis területen annyi szenvedésnek volt kitéve, mely több hazafiui vérrel volna áztatva.

De mintha a sors ily földet kívánna nevezetes honfiak szülőföldreül: itt van a Zápolyák ős fészke Deákfalván a mostani Nevetlenfaluban, itt Verbóczy Istvánné, Verbóczyon, itt él a Perényiek ősi törzse, mely annyi nagy hazafit adott már hazánkknak. Róbert Károly alatt élt híres vezér Ákos Mihály Csepén, Fehes János, Magyar Balázs hű vezértársa Hetényben született; Salánkon Rákóczy Ferencz tartott országgyűlést, Halmiban Balassa Menyhért várkastélya állott; a csepei táborban választatott Thököly Imre fővezérré; Verécze az átkelési pont, hová Kemény János ellen a török s tatár had sietett s hol Thököly Imre átkelvéen a Tiszán, Husztot elfoglalta; Királyháza és Gődényháza közti halmok alatt nyugosznak azon nagy csata áldozatai, midőn az egyesült erdélyi, lengyel és tatár sereg Schmied Masta generálist körülfogá és semmivé tévé, itt vezényelt Wesselényi, itt estek el Herberstein

száthmári várkapitány és Collaltó ezredes német hadaikkal Halmi, Akli mellett a Kávásvár, Nevetlenfalu, Csepe, Hetény, Ardó, Gödényháza, Verécze, a tiszáninnen Sásvár, Szöllős, Verböcz, Salánk mily kis tere hazánknak, s mennyi emlék, mennyi jó s balszerencsére emlékeztet!» stb.

E szép beszédre a megye közönség nevében Lator Gábor, Ugocsamegye egyik legjelesebb szónoka válaszolt, beszédét így kezdé:

Méltóságos Főispán ur! Üdvözljük, mint Noé bárkájának csüggedező népe a remény zöld ágát hozó galambot, lelkünknek teljességéből szóló ajakkal üdvözljük Méltóságodat.

Ha 800 éven keresztül mindig ünnep volt e megyére nézve a főispáni székfoglalás, mennyivel nagyobb ünnep ez nekünk most, midőn, mint Méltóságod is mondá, tizenegy év óta ma nyitak meg e terem ajtai előttünk; midőn közéletünknek hosszas elnyomása után a főispánban keressük a vezért, ki bennünket kiviend az önkényuralom házából az alkotmányosság földére, midőn ismét nyilvánosan szólhatunk meg a nyelven, mely őseinknek ajkairól dörögött véres csatákon; midőn reményünk van, hogy nem leszünk tovább idegenek saját országunkban, stb.»¹ A provisorium bekövetkeztével leköszönt főispáni állásáról, de azt 1865 okt. 15-én ismét elfoglalta. Szép ünnepséggel fogadta ekkor is a megye küldöttsége a tiszajuhelyi sóhivatal előtt, s ez alkalommal Ujhelyi Alajos ugocsai főesperes és t.-ujlaki plébános (egyike a leghíresebb egyházi szónokoknak) üdvözölte Lónyay Albertet. Beszédét így kezdé: «Méltóságos Főispán ur!

¹ E beszédek nyomtatásban megjelentek M.-Szigeten a kincstári nyomdában.

Még nincs egy éve, hogy egy e megyének szánt főispánt fogadánk (Szirmay Józsefet), s a remény némi színezetével üdvözlénk, mert a hagyományszerű név hinnünk hagyott, mikép ha «főispán», tehát meghozza nekünk a «vármegyét», meghozza annyi vizsály után a béke olajágát és bevezet bennünket az alkotmányosság ígéretföldjére, azonban sajnos tapasztalat tanúsítá, miszerint a provisorium ajándékozta főispán csak hullája volt a főispáni méltóságnak, melynek eleme az alkotmányosság. A mit mi béke-olajágnak vélünk, az nem amaz magyar földbe gyökeredzett ezredéves tölgyről szakított ág, hanem idegen égálynak üvegházi terménye volt; és az esdett ígéretföld csak a délibáb tünde képei valának, melyek közelebbről megtekintvék a provisorium ködévé foszlottak szét! stb.»

E szép hazafias beszéd megérdemelné, hogy egész terjedelmében közölnők, de azt terünk szűk volta nem engedi.

Mint a történeti tudomány alapos ismerője, megírta családja történelmét, mely e cím alatt: «Emlék a Lónyay-család multjából» megjelent Budapesten 1890., 4 rét 39 lap, leszármazási táblázatokkal. E becses történeti tanulmány adatait is felhasználtuk e szerény munkánál.

Feleségül vette Kubinyi Rózát, felső-kubinyi és nagy-olaszi Kubinyi László és Radvánszky Terézia leányát (született 1829 február 11-én). Esküvőjük 1847 május 27-én történt, de a lelkes magyar aszszonyt 1863 ápril 17-én elvesztette.

Gyermekeik:

1. ILONA (szül. 1848 márcz. 20-án), férje reventkowi báró Kaas Ivor országos képviselő s jeles író.

2. MÁRIA, gróf Lónyay Béla özvegye, szül. 1849 szept. 20-án
† 1893 jun. 11-én.

3. IV. ALBERT (szül. 1850.) cs. és kir. kamarás és alezredes.
A király Ő felsége szárnysegéde. 1885 aug. 3-án nőül vette
herceg Hohenlohe-Bartenstein Máriát, néhai hg. Hohenlohe-
Bartenstein Károly és gróf Sternberg Róza leányát.

Gyermekeik :

a) KÁROLY (sz. 1886 máj. 19.)

b) RÓZA (sz. 1888 márcz. 4.)

4. RÓZSA (sz. 1852 aug. 26-án), 1874 szeptember 8-án
érjhez ment gróf Pejacevich Jánoshoz.

5. FLÓRA (sz. 1852 ápril 12.), 1875 május 4-én férjhez
ment pulai Rohonczy Gida országgyűlési képviselőhöz.

6. GÉZA (sz. 1857 márcz. 29.), somi nagybirtokos, jelen-
ben országgyűlési képviselő és cs. és kir. kamarás. 1888 febr.
14-én feleségül vette bölcsei Buday Annát.

Fiuk :

a) ZSIGMOND (sz. 1888 decz. 22.).

3. ETELKA (sz. 1824 márcz. 3-án), a festőművé-
szetet szenvedélylyel ápolja, férje Szirmay Ödön volt.

4. KÁLMÁN †.

5. XV. JÁNOS (szül. 1828 junius 29-én), Mára-
marosmegye volt köztiszteletű főispánja.

1841-ben lépett a bécsi hadmérnökakadémiába,
honnan 1846-ban lépett ki, mint a 6. könnyű lovas
ezred hadnagya. Később a dzsidásoknál szolgált, mint
főhadnagy, s 1850-ben már a 11-ik huszárezred szá-
zadosa volt. Katonáskodása utolsó éveiben Galicziá-
ban tartózkodott, s midőn 1856 nov. 13-án feleségül
vette Kovnaczka Constancét, kilépett a katonai szol-
gálatból s ősi birtokára N.-Lónyára hozta szép ifju
hitvesét.

A n.-lónyai kastély keresett központja volt az
értelmiségnek s a tevékeny szellemű férfit, ki szorgal-
mas gazdálkodása mellett folytonosan tanult és olva-

sott, az alkotmányos élet áramlata a nyilvános működés terére szólította. 1867 márczius 5-én nyerte beregmegyei főispáni helytartónak kinevezését, melyet a tiszaháti járás által 1872. évi augusztus hó 28-án történt képviselővé választása folytán tett le s mint ilyen az 1872. év nov. havában megalakult Szlávyminisztériumban a honvédelmi tárczával kínáltatott meg, mit azonban el nem fogadott. 1877 junius havában Máramarosmegye főispánjává neveztetett ki s junius 20-án foglalta el székét tartalmas beköszöntővel. Működése első évében megalakította a «sajttermelő szövetkezetet», melynek termékei országszerte keresettek lettek.

Főispánságának 10 éves jubileumát 1887 junius 27-én szép ünnepséggel tartotta meg Máramarosmegye közönsége, mely alkalomra Bereg- és Ugocsa-megye is díszküldöttséget menesztett. Kutka Kálmán főjegyző jelesen kidolgozott, Lónyay János főispán tiz éves áldásos működését minden irányban felölelő beszéddel üdvözölte az ünnepeltet, ki «Máramaros vármegyének tiz éve jó szelleme, bölcs vezetője».

Az ünnepség alkalmából a «Máramarosi Lapok» szerkesztősége díszpéldányt adott ki. Érdekes közleményeket a megye előkelői irtak bele. A király Ő felsége ez alkalommal érdemei jutalmául a Szt.-István-rend kis keresztjével tüntette ki, és kevéssel utána Ő Felsége által örökös főrendiházi tagsággal is ki lett tüntetve; 1894. év kezdetén megrongált egészségére hivatkozva fölmentését kérelmezte, mit Ő felsége főispáni minőségben töltött 23 éves buzgó szolgálatának kiemelésével adott meg.

Hogy minő volt közte és a megyéje közötti viszony, arra báró Rosner Ervin máramarosmegyei új főispán-

nak 1894. évi május 17-én történt beiktatásakor Kosztka Gyula törvényszéki elnök által mondott általános helyesléssel fogadott felköszöntője vetvén világot, ennek ide iktatását nem láttuk érdektelennek.

«Álljunk meg egy percze azon határon, melyen találkozik ma két életpálya. Az egyiknek napja most áll delelőjén s sok szép reménységgel biztat a jövőre; a másiknak napja szelid alkonyfényben veté ragyogását bevégzett művére. Amazért most hangzott a lelkes áldomás, legyen meghallgatva fent a magas égben, mit rá imádkozunk! De most a másikhöz forduljon a hála, — nyujtsunk koszorut a pihenni térőnek, — a ki utoljára verejtékkal gyűjtött, sok gonddal megőrzött drága kincseket hágy gazdag örökségül: a vallásos hittel ápolt honszerelmet, az egymást megértő igaz testvérérzést s önzetlen törekvés sok-sok alkotását.

Emeljünk poharat Lónyay Jánosra s kívánjuk, hogy ezért áldja meg az Isten.

Hosszú évek során lássa virulását szívével egybeforrt Máramarosának; hosszú évek során lássa boldogságát lelke életének, kedves családjának. Azt a szeretetet, mely köztünk környezte, vigye el magával s tartsa meg emlékül. Mi az ő emlékét gránitnál szilárdabb, ércnél maradandóbb lapokra véstük fel.»

Fiuk:

SÁNDOR (sz. 1857.), szintén atyja nyomdokán halad. Iskoláit Sopronban végezte. Tanulmányait elvégezvén, 1876-ban katona lett s mint huszárhadnagy hagyta el a hadsereget. 1881-ben Beregmegye tb. főjegyzője lett, 1884-ben a kászonyi kerületben szabadelvű programmal képviselővé választatott. A hazai közgazdaság terén tevékenyen működik. 1888

okt. havában engedélyt nyert a közlekedésügyi miniszteriumtól, hogy a Tiszán új gőzhajótársulatot alapíthasson. 1889 május 15-én Bereg és Ugocsa megyék főispánjává neveztetett ki s főispáni székét május 28-án foglalta el. E nap reggelén M.-Jánosi községben fogadta a megye meghívó küldöttsége az ifjú főispánt, hol a küldöttség elnöke Gulácsy Dezső országgyűlési képviselő szónoki hévvel elmondott szép beszéddel üdvözölte, melyre Lónyay főispán válaszolva, megköszönte a szíves fogadtatást, melyben a vármegye közönsége által oly tüntetőleg részesítették s ígérte, hogy szülőmegyéje javát, előhaladását a legnagyobb kitartással fog igyekezni előmozdítani: «Annyi szorgalmat, munkaerőt s jóakaratot hozok magammal, — mondá — mely bizonyára képesíteni fog nagy és nehéz feladatom teljesítésére.»

A megyeházánál Jobszty Gyula alispán üdvözölte Lónyayt s ő elmondotta programbeszédét, melyet hazafias szellem lenge át, midőn a többek közt mondja:

«A munka korszakát éljük most uraim; mit egy század alatt elmulasztottak, azt rövid pár évtized alatt kellett és kell helyrehoznunk.

A magyar kulturát, közművelődést terjeszteni, fejleszteni, a szeretet, testvériség, kölcsönös becsülés és hazafiság zászlója alatt, ez a mi első és legszentebb kötelességünk.»

1890 június 19-én kamarási méltóságot nyert, 1886 nov. 27-én Debreczenben nőül vette báró Wangenheim Celesztát (szül. 1868 okt. 29.), báró Wangenheim Ottó Antal cs. és kir. kapitány és tásnádszántói Becsky Celesztá leányát.

Gyermekeik:

1. ISTVÁN (sz. 1887 szept. 6.).
2. SÁNDOR (sz. 1889 január 1.).

6. József (szül. 1836 aug. 26.), cs. és kir. kamarás és több országgyűlés folyamán volt országos képviselő, családot nem alapított, † 1880 aug. 11-én.

III. X. ANDRÁS, volt huszárkapitány gróf Frimont Dórát, gróf Frimont¹ János antradoccói herczeg, az udvari haditanács elnöke és lovassági tábornok egyetlen leányát vette feleségül, kivel négy gyermeket nemzett: Johannát, Katalint, gróf Montmorencynét, Tivadart és Lizát.

TIVADAR † biharmegyei birtokos feleségül vette Komáromy Teréziát.

Gyermekeik:

1. ANDRÁS,
2. THEODORA,
3. IRMA,
4. KATALIN.

A család ősi czímere: a pajzs kék udvarában két szemközt álló kettősfarku arany oroszlán, a jobboldali első lábaival kivont kardot, a baloldali pedig három

¹ Frimont korának legkitűnőbb hadvezére volt, ki már 1788/89. években tüntette ki magát a törökök ellen, s ezenkívül is (melyek között kiemelendő Marengo és Mincio) több csatát vezérelt győzelemre; fényesek voltak általában katonai sikerei, de ezen pályáját legnagyobb dicsőségre emelte az, midőn a nápolyi lázadást megfékezve, Murat királynak letételével I. Ferenczet a nápolyi trónnak visszafoglalására segítette; vitézsége és sikeres hadvezérségeért I. Ferencz osztrák császár és magyar királynak számos kitüntetésében és adományaiban részesült, a nápolyi király pedig elismerését azzal kívánta megmutatni, hogy neki egy millió forint csatolásával a Nápoly melletti antradoccói várat e néven herczegi czímmel adományozta. Még azt sem látjuk érdektelennek fölemlíteni, hogy a pápa sem akarván elismerés nélkül maradni, miután arról értesült, hogy Frimont biharmegyei nagyterjedelmű uradalma székhelyén Palotán egy díszes templomot építtetett, ennek sirboltjában elhelyezésül egy szentnek ezen időig Rómában gondozott földi maradványait ajándékozta.

makkot tart. Sisakdísz egy czölöpszerű pánczélos kar, pallost emel. Takaró jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös.

A grófi czímer a magyar szövegü királyi disz-okmány szerint: egy álló kék vitézi vért, talapzatán zöld mezőn kettősfarku, veresnyelvű két arany orosz-lán szemközt áll, melyek közül a jobbfelőli maga felett egy aranymarkolatu kardot villogtat, a balfelőli pedig egy tövön lévő természetes színű makkot jobb markában tart. A vért felső szélén grófi korona és e felett két nyílt lovagsisak nyugszik, egyik kék-arany-sisaktakarókkal, melyből természetes színű tölgyág három makkal, s ezek közt két zöld tölgylevéllel nő ki; a másik lovagsisak veres-ezüst sisaktakarókkal s azon könyökében hajlott pánczélos kar maga felett aranymarkolatu meztelen szablyát tart. Vértörökül jobbra koronázott kettősfarku aranyoroszlán, balra koronázott arany grif áll barna rézszínű arabék lépcsőn, mely körül arany szalag fonódik s ezen kék színű nagy betűkkel e jelmondat van írva: «Persevero.» (Mlgos Lónyay Albert ur szivességéből.)

Végül fel kell említenem egy érdekes adatot, a miről eddig semmit sem tudtunk, hogy a Lónyay-családnak is, mint a Csáky, Bercsényi, Eszterházy, Jankovichoknak van külföldre szakadt vonala. Ez ügyre vonatkozólag a család egyik érdemes tagja s történet-írója így nyilatkozik:

«Tudomásom van arról, hogy a hazánkbeli számos villongások idejében egy elődünk Franciaországba menekült, ott de Launay néven igen előkelő és szerepet vívő, jelenben részben grófságot bíró családot alapított. A mostani századnak elején Páris Magyarországtól óriási távolság volt, de ennek daczára

az említett családnak egy tagja nagyapámat Lónyay Menyhértet, ki ezen időben Debreczenben tartotta lakását, felkereste.

Érkezésével azt mondta, hogy nem örökség- és vagyonkeresés tétette vele a nagy utat, mert erre nem szorult, de óhajtotta ismerni azon törzset, melytől elszakadt. Atyámtól tudom ezt, ki a kérdéses egyént igen művelt, kedves, előkelő modoru embernek jellemezte.»

Ide jegyeztük ez érdekes sorokat, hátha genealogusaink közt akad, ki a külföldre szakadt Lónyay személyére nézve megadja a felvilágosítást.

IV. BÉLA KIRÁLY 1245. ÉVI ADOMÁNYLEVELE.

A. Ch. 1245. Idem Bela ob heroica Patris Lonya, et filio Georgii, ad Neostadium fidelitatis merita, Ladislao eiusdem filio, possessiones donatione Belae I. ipsum contingentes, restituit.

Bela, Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Bulgariae, Lodomeriae, Cumaniaeque Rex. Universis Christi fidelibus tam praesentibus, quam futuris, praesentium notitiam habituris, salutem in salutis largitore. Excellentia regia illorum debet instantiae, vel legitimis petitionibus annuere, qui non parentes mortis pericula, nec laethalia formidantes vulnera, diversis fortunarum casibus pro honore regio se indesinenter subiecerunt. Proinde ad universitatis Vestrae notitiam tenore praesentium volumus pervenire: quod Ladislaus, filius Lonya, dilectus et fidelis noster, ad nostrae Maiestatis accedens praesentium, nobisque mortem patris sui praedicti, et fratris sui Gyurke, qui in praelio nostro cum duce Austriae Fridrico ante novam Civitatem habito, gladiis adversariorum nostrorum fideliter praeliantes corruerunt, et sua obsequia fidelia proponentes, et rememorantes, et specialiter in dicto praelio exhibita, ubi divina annuente clementia nostrorumque fidelium strenuo, fideli et audaci conflictu, triumpho optato, et laudabili obtento, indem Dux Fridricus extitit interemptus: in recompensationem mortis Patris et fratris sui praedictorum, ac successorum, suorum, nunc et ubique futurorum, et modernorum, possessiones Gurg filii Chak, *jure hereditario* sibi debitas et cedentes, videlicet: *Szent-Iván, Kechketh, Deuecher, Nusol, Sreuleus, Buzas, Kisfoly, Szent-Gothárd, Galor, Ormán, Bachida, Schilvas, Rechteg, et Desocana, in partibus transilvanis, sibi reddi et restitui* per nostram postulavit Maiestatem; quas etiam possessiones per literas *primi Belae Regis*, qui dum in partibus Poloniae propter Petrum, qui nomen Regis

sibi potenter Hungariae adscripserat, pro tempore mansisset idemque Gurg ipsum Regem Belam, tam in dictis Partibus Poloniae, quam aliis ubique fideli secutus est famulatu, et post suam in regni sui reversionem, *eidem praedictas possessiones suas, et alias restituisset*, ceterisque propter sua obsequia dilectione sincera praetulisset *patrimonialiter sibi devolvendas dare demonstravit*. Nos igitur, qui cui-libet, quod suum est, reddere tenemur, ut praedictas possessiones eidem Ladislao, filio Lonya, cum omnibus earum utilitatibus et pertinentiis reddidimus et restituimus, per filios filiorum perpetuo possidendas, tenendas, et habendas. In cuius rei memoriam praesentes praefacto Ladislao, et suis heredibus dedimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri, Magistri Farkasii Albensis ecclesiae Praepositi, Aulae nostrae Vice-Cancellarii, dilecti et fidelis nostri, Anno Dominicae Incarnationis MCCXLV (XLVII) Regni antem nostri anno duodecimo.¹

IV. BÉLA KIRÁLY OKMÁNYÁNAK MAGYARRA FORDÍTÁSA.

1245. évben IV. Béla király Lónyay Lászlót, ki a bécs-új helyi csatában harczolásakor apját és György testvérét elvesztette, az I. Bélától nyert adományban megerősíti.

Béla Isten kegyelméből Magyarország, Dalmátia, Ráma, Szerbia, Galliczia, Bulgaria, Lodomeria, Kumania királya, az összes keresztényeknek, úgy jelenben, mint jövőben, kik erről tudomást fognak venni, üdvöt bő mértékben. A királyi kegyelem csak azok törvényes kérelmeinek tartozik kedvezni, kik nem ijedve meg a halál veszedelmétől s nem rettegetve a halálos sebektől, a sors változó eseteiben magokat a király tekintélyeért szüntelenül kitették. Annak okaért minyájakok folytonos tudomására akarjuk juttatni, hogy Felségünknek kedvelt és a mi királyi méltóságunkat nevelő híve Lónyának László fia, ismervén atyjának és György testvéreinek halálát, kik a mi harczunkban, melyet Ausztria fejedelmével, Fridrikkel, Újváros

¹ Fejér, Codex. T. IV., V. 1. p. 392—393.

előtt folytattunk, ellenségeink fegyverei ellen, hűségesen harczolván, összeomlottak, hű odaadásukat többször nyilvánítván és igazolván, mind különösen a mondott csatában kimutatván, a hol az isteni kedvező kegyelem és a mi híveinknek elszánt hű és bátor küzdése által óhajtott és dicső diadal nyertetvén, maga Fridrik fejedelem is megöletett, atyja és testvére halálának vigasztalásául, nevezetteknek és az ő örököseiknek most és bárhol a jövőben levőknek, Chák fiának Györgynek birtokait neki öröklési joggal, mint köteles és neki járó részeket, t. i. Szent-Iván (ma Vasas Szent-Iván), Kechketh (ma Kecséd), Deuecher (ma Devecser), Nusol (ma Noszoly), Sreuleus (ma ?) Buzás (ma Buza), Kisfoly (ma ?), Szent-Gotthard (ma ugyanaz), Galov (ma talán: Gerla, mi később Szamosujvár lett), Ormán (ma Ormány), Bachida (ma Bonczhida), Schilvás (ma Viz-Szilvás, Rechteg (ma Rettég) és Desocana (ma Deésakna), az erdélyi részekben *neki visszaadni és visszahelyeztetni* királyi méltóságunk által követeljük: a mely birtokokat ugyanis *első Béla király levele által*, ki akkor a magyar királyságot magának erőszakoló Péter miatt Lengyelországban tartózkodott, s kivel nevezett György az egész időn által maradván, magát Béla királyt, úgy az említett lengyel részekben, mint minden más helyeken hű szolgálattal követett és hogy saját országába visszatérése után ugyanannak az említett fentebb elősorolt *és még más birtokait visszaadta*, többeknek az ő odaadó szeretete miatt őszintén kinyilvánította, s *bebizonnyította, hogy ezek reá örökségképen háramlottak*. Mi tehát, a kik bárkinek, a mi az övé, visszaadni kötelességünknek tartjuk, nevezett birtokokat ugyanazon Lászlónak, Lónya fiának, azok minden haszonvételével és tartozékaival együtt visszaadjuk és visszahelyezzük firól-fira folytonos használat, megtartás és birtoklás végett. Ezen dolognak emlékére mondott Lászlónak és örököseinek adtuk jelen levelünket ket-tős pecséteinkkel és védjegyükkel megerősítve. Kelt a tudós Farkas mesternek a fehérvári egyház prépostjának, a mi udvarunk alkanczellárjának az előttünk kedvelt és hű embernek keze által. Jézus születésének 1245-ik, a mi uralkodásunknak pedig 12-ik évében.¹

¹ Fordította: Mlgos Lónyay Albert úr.

LÓNYAY ISTVÁNNÉ BÁTHORY KATA VÉGRENDELETE
1625-BŐL.

Èn Szaniszlóffy Báthory Kata, az néhai Nemzetes Lónyay István Uramnak megmaradott Eözvegye: Adom emlékezetül, ez én Levelemet mindeneknek az kiknek illik mostaniaknak és jövendőbelieknek. Hogy meg gondolván én az Világi állapotnak forgandó és bizonytalan állapottyát, hogy mindenek változás alá vettettek lévén, magának senki bizonyos Időt nem ígérhetne. Meggondolván, azt is, hogy senki maradékának nagyobb kincset nem hagyhatna mint a köztük való egygyességet csendességet melyet a kicsiny állapotok is nagyobbbra nevedekvén az Istennél és Embereknél is Kedves Atyafi szeretetet megtartani, és mind ez s mind a más világi sok jók és áldások abból is származni szoktak volna az Emberekre. Ez okokra nézve minekelőtte az Úr ISTEN engemet ez Világból ki venne, követvén ebben mind a régi Szent Atyáknak, s mind ez világi jó cselédes Gazdáknak, és szüléknek példáját; és az én maradékimnak is nem csak életemben, de halálom után való csendességek felől is idején akarván gondot viselnem, vevén ebben az magok tetzését is, és ezen dolgokon egymásközt való megegyezések is én előttem Teöttem ilyen Anyai jó Dispositiót és rendet. Mindenféle ide alább megirt Magyar- és Erdélyországban, vagy annak részében akármely Vármegyében levő Jószágomnak állapottya, és azonkívül is magok javára és csendességére nézendő ide alá megirt dolgok felől.

Elsőben. Mivel, hogy ugy kell kiterjeszteni, az kútfenék is az ő folyamásit, hogy egyebeket is táplálhatván maga megne fogyatozzék. Nem tudván még az Úr ISTEN meddig tartana engemet ez Világi életben, minden nemű Magyar- és Erdélyországban és annak részeiben akármely Vármegyében levő Jószágomat magam hatalmában, és birodalmában tartok, és resorvalok, minden hozzá tartozókkal, és minden nemű hasznaival, és jövedelmével, valamigh az Úr ISTEN engemet éltet, avagy

valameddig valamelyiket azok közzül Annyai jó akaratom, és szeretetemből bizonyos okok alatt valamelyik Gyermekem, és maradékom kezébe nem adnám és nem bocsátatanám. Melyekben, hogy az én maradékim és Gyermekim, sem azoknak gondviselői engem semmiképen életemig meg ne háborgassanak, hozzám tartozó Fiui Leányi szeretetekből megis kívánom tőlük.

Másodszor. Ha az Úr ISTEN engemet ez világból kivészen, az én Gyermkeim és Maradékim, Lónyay Sigmond, és Lónyay Kata Nyáry Bernátné, és unokáim Becsky Gábor, és Becsky György, Becsky Susánna, az én szerelmes Idvözült Leányomnak Lónyay Susánnának Becsky László Uramtól való Gyermkei, és mind ezeknek, mind két ágon lévő maradéki ehöz kívánom, hogy tarcsák magokat az mint ide alá megirt hagyományom, adományom rendelésem tartja. Mivel, hogy az én Fiam Lónyay Sigmond mindenütt való Jóságaimnak oltalmazásában, és megtartásában sohat fáradott és szolgált nagy nyughatatlanságival, és azokat nem csak megtartotta hanem szaporította, és többítette is, méltónak ítélem azért is hozzá való jó akaratomat, és anyai szeretetemet mutatnom. Ehez képest Szathmár Vármegyében Aranyos Megygyes nevű Mező Városban, és ugyan ezen Vármegyében Apa, Krassó, és Udvari nevű falúkbán, az minemű Priny szerből álló részjóságom én nékem vagyon, Azonképpen Nyíregyházának fele, és az Nyírfehértói részjóságom Szabolcs Vármegyében levők, melyek ez Szaniszlóffy Báthory rész félék, azok mindenestül, és mindenemű pertinentiáival akármely nével nevezendő hozzá tartozó hasznaival jövedelmével melyek régtől fogván hozzá valók vóltanak, és most is oda tartozandók, azon igazsággal, valamelyel én birtam, és én birom, ugy mint az megnevezett Városban, és Falukban lévő rész szerént, minden közosztás, és egyéb intézés nélkül minden perpatvar, baj, veszekedés, és más Törvény nélkül legyen az én Fiamé Lónyay 'Sigmondé, és neki Fiu és Leány ágon levő maradékie azokon a jóságokon kívül, melyeket ide alább más Dispositiom szerént több gyermekeimnek is hagytam, melyeket ha életemben az kezéhez nem bocsátanék is, de holtom után mindjárt magának foglalhassa, és örökben maga és maradékai számára bírhasssa. Mely rész jóságokat ez felül meg irt mód, ez Dispositiom, és rendeletem, s adományommal neki adtam, és Vallok is, hogy holtom után e

szerént avagy az én akaratomból, Életemben is ezekben Anya, fiaival való minden megosztás nélkül szabadosan, és békeségesen bírhasa. Viszontag hogy több gyermekeim is ezekben szintig részetlenek ne legyenek, Disponálok így és ezekről, hogy, Hagytam ez megnevezett Apa, és Krassó nevű falúmban az én Leányomnak Lónyay Katának egy-egy púsztát mindenütt a két Falukban, Azonképpen az megnevezett Lónyay 'Susánna maradékinak is minyájan és együtt mind két Faluban-egy-egy púsztát, az az mind két rész számára az két Faluban négy púsztát; Azonképen Nyiregyházán Lónyay Kata számára egy ház jobbágyot, Lónyay Susánna Gyermeki számára egy ház jobbágyot. Melyeket az én holtom után az meg nevezett maradékim kezekhez vehessenek mindgyárt, és az én Fiam Lónyay 'Sigmond tartozik kiadni nekik, és az nekik kiadandó Jobbágyokat ökis minden hasznaival, földével, és jövedelmével bírassák az ő ebbeli részek szerént, kivévén belőle a korcs-mák árúltatását, és az ott való majorsághoz tartozó szántó-helyeknek, réteknek és az Nyiregyházi kicsiny erdőnek birodalmát, melyek csak Lónyay 'Sigmondnak és maradékainak legyenek szabadosok.

Harmadszor. Lónyay 'Sigmondot illető, és ez felül megnevezett rész jószágokon kívül és valamely jószágim én nekem vagynak, azok, akárhol és akármely Vármegyében, Erdélyben vagy Magyarországon vagy Szilágyban legyenek mind azok felől ilyen Dispositiót, és rendelést teöttem. Hogy ha ISTEN engem az világból kivészen, az én holtom után az én Gyermekeim Lónyay 'Sigmond, és Lónyay Kata, és unokáim Lónyay 'Susánna Gyermekei, vagy azoknak maradéki, azokat a jószágomot ha magok különben meg nem egyezhetnének rajta, azon Vármegyékben akkor lévő Vicze Ispán, és Birák által igazán három felé osszák, minden igaz, és méltó ok nélkül való halogatás, és minden perpatvar nélkül, és egyik része legyen Lónyay 'Sigmondé, és mindkét ágon levő maradékie, másik része Lónyay Katáé, harmadik része legyen Lónyay 'Susánna megnevezett Gyermekie, és mind ezeknek mindkét ágon levő maradékjoké örökben mindennemű azon jószágokhoz tartozó hasznaival és jövedelmével, kivévén ebből azokat az Jószágokat mellyeket Jure Dotis az Idvezült szerelmes Uram után bírok az Lónyay Jószágban, es egyebütt, az vagy

az melyek pénzes, és zálogos Jóságaim, melyekben ez után is magamnak azon igazságig mellyel birom szabad Dispositiót reserválok és tartok. Mind ezekhez ezt is hozzá tévén, hogy ez köztük megosztandó Jóságokban jövődöre is mutua successiójok legyen, hogy egyik félnek mind kétágon való defectusa után az második Gyermekeimre, vagy azoknak elő maradékokra minden perpatvar, és baj nélkül vissza száljon, és egyik a másik Gyermekeim hire, és akarattya nélkül semmit is senkinek semmi uton, módon benne el ne adhasson, se el ne idegenithessen, ha eladná is, és elidegenitené valamelyik helytelen legyen.

Negyedszer. Noha az Aranyos Megyesi kastély minden hozzá tartozókkal az mint az Prinyi Familiával tett utólszori végezésünkben, és vallásunkban meg vagyon írva: Az én fiamnak Lónyay 'Sigmondnak magáé: mindazon által, hogy akármi pretensióból és ez felül semmi veszekedés az én maradékaim között ne legyen, azon előbbi vallásom most is ezzel is megerősítvén, hagyom és rendelem az én maradékim között, hogy abban és annak békességes birodalmában, az én előbbi vallásom szerint Lónyay 'Sigmondot, és maradékait meg ne háborgassák, hanem az Vigorában maradjon.

Ötödször. Ha melyik az én maradékim, és azoknak maradéki közzül az én rendelkezésemet meg ne állaná valamely részben, ez köztök megosztandó Jóságimbéli részét el ne veszesse, és abban meg álló Gyermekeimé és maradékimé legyen az az Jóság, mely az ebben meg nem álló Gyermekeimnek ez ide felül megirt harmadik articulusban való Dispositiom szerint az magam Jóságiból osztlás szerint juthatna.

Hatodszor. Az minemű Majorság, Szántóföldeim, Réteim vagynak Várallyán, melyek vagy a Báthory, vagy Priny Rész félék, azon határban mind azokat, és mindenestül azon városban levő csűrös kertemmel együtt adtam és hagyom minden osztlás nélkül az én Leányomnak Lónyay Katának, hogy azokban egyik Gyermekemnek is része ne legyen. Az Várallyai alsó malmot is adtam, és hagyom ugyan most az én Leányomnak Lónyay Katának, Így hogy mikor az derék osztlás lészen, az is maga részében tudógyék, és együtt építse az ő Jóságait mind addig, és azutánra is azon Malomnak gáttját az mikor szükség, mint szintén ez eddig. Mind ezeket

azért ez szerint hagyván, rendelvén, és Disponálván az én akaratomnak, és mind ezekben való Dispositiónnak nagyobb erősségére, és bizonyosságára írtam, és hagytam mostan ezen én Levelemet Pecsétem, és kezem írásával meg erősítvén, és ez felül meg nevezett Gyermekeim, 's maradékimot, és azoknak akár mely rendben levő gondviselőit mind most, mind jövőendőben ezekre kötelezvén. Az mint ezen Dispositiom Conventbenis akarnám megerősítenem. Addig ennek oly helyt és hitelt adván, mint ha in Loco Authetico Emanualtatott volna. Mellyet ez felül meg nevezett Gyermekeim is hogy köztük való nagyobb erősségért és bizonyosságért acceptályanak, és örök meghíhatatlan képpen állandóan megtarcsanak, kívánom és hagyom. Datum in Castelló Perschen. 16. Juli Annó 1625.

Báthory Kata m. p.

LÓNYAY 'SIGMOND BÁRÓI DIPLOMÁJA.

«*Collatio magnificentiae pro egregio Sigismundo
Lonyay facta.*»

Ferdinandus etc. Tibi fideli nro Egregio Sigismundo Lonyay de Nagy-Lonia Comiti Comitatus Krassnensis; Salutem ac Caesarei et Regii in te favoris gratiaeque et clementiae nostrae continuum incrementum. Quod maioribus et praedecessoribus nris, Divis quondam Imperatoribus, ac Regibus, qui Nobis maximis rebus, bello paceque fortiter et praeclare gestis lucidissimi syderis instar praeluxerunt, summo semper studio, ac curae fuit, ut amabiles potius quam formidabiles haberentur; Id sane Nos quoque libenter imitanur, sive quia hic natura nrae ductus est, sive quia re ipsa atque usu compertum habemus, ea demum quam firmissima Imperior et Regnor praesidia, ac munimenta esse, quae in animis hominum clementia et liberalitate Principum collocantur. Et si vero omnibus, quod eius fieri potest, bene benigneque facere Studeamus, libenter tamen hac ura voluntate prolixius ac urberius erga eos utimur, qui virtute et Natalium quoque splendore alios antecellunt, summoque studio et labore, se se indies Nobis gratos et acceptos reddere contendunt; Quoqui in ordine, cum tu Sigismunde Lonyay emineas, hinc ad te gratia et beneficio nro cumulandum propensiores reddimur. Nam quod genus et prosapiam tuam attinet, *cum te ex Nobili et celebri Lonyayorum familia* (quae quidem inde ab initio plures et laudabiles deque Patriae benemeritos, Regibus suis quoque charos produxit viros!) ortum et ingenue educatum, primosque adolescentiae tuae annos, honestis disciplinis consecrando sufficienter illis excultum, ac variis virtutibus animique dotibus exornatum et praedictum esse ex certorum fidelium nrorum et magnor quidem Virorum fide digna relatione, et testimonio intelligamus, — proinde, quo et gratam apud posteritatem tuam nrae erga te clementiae et favoris extet testimonium, te *Sigismundum Lonyay, tuosque*

haeredes et posteros universos ex certa nra scientia motuque, proprio e coetu et numero Nobilium eximentes in ordinem et numerum praedicti regni nrae hungariae, et partium ei subiectar Baronum sive Magnatum cera rubra in literarum suarum obsignatione utentium evehendos recipiendos aggregandos, annumerandos, creandosque et praeficiendos duximus Volentes et praesentibus decermentes, ut tu *Sigismunde Loniay, tuique haeredes et posteritates universae*, a modo imposterum futuris semper temporibus, omnibus illis gratiis, privilegiis honoribus, indulsis immunitatibus libertatibus et exemptionibus, quibus coeteri Regni nri hungariae, partiumque ei subicetar Barones, seu Magnates, sive de Iure sive de Antiqua Consuetudine, aut aliter qualiter cumque utuntur et fruuntur, tam intra quam extra Iudicia, et Comitatus aut alias ubivis, uti frui gaudere literasque vras quaseunque eaere rubra instar alior *Baronum seu Magnatum* munire et obsignare possitis et valeatis. Imo evehimus, recepimus aggregamus annumeramus creamus et praeficimus, harum nrarum maior seu duplici Sigillo nro, quo ut Rex hungariae utimur, impendenti communitar vigori et testimonio literarum. Datum per manus fidelis nri nobis sincere dilecti, Reverendissimi in Christo Patris domini Petri Pázmány Archiepiscopi Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis locique ejusdem Comitatus perpetui Primatis hungariae Legati nati summi et Secretarii Cancellarii et Consilarii nri intimi, in Civitate nra Vienna Austriae die 16. Mensis January, Anno Dni 1627. Regnorum etc. Reverendissimis ac Venerabilibus in Christo Patribus dominis etc.»

LÓNYAY ZSIGMOND VÉGRENDELETÉNEK HITELES MÁSOLATA.

Mi szent Keresztről nevezett leleszi Konvent emlékezetül adjuk ezennél jelentvén mindeneknek a kiket illet: hogy Méltóságos Lónyay János ur, Tekintetes Beregh vármegyének főispánja folyó év Január 7-én hozzánk érkezett levele által illő tisztelettel folyamodott hozzánk az iránt, miszerint néhai Lónyay Zsigmond Kraszna és Beregh megye volt főispánja Ő méltóságának Konventünk előtt tett végrendeletét közhitelű Levéltárunkban felkerestetni és részére hiteles alakban kiadatni szíveskednénk.

Mi tehát a folyamodó abbeli törvényes kérelmét méltányolván, a kérdéses végrendeletet hiteles Jegyzőkönyvünk vezérlete nyomán 1652-ik évi okiratok közt 33 sorszámmal jelölve és általunk meghitelesítve találtuk — melynek eredeti tartalma ily módon következik:

«In nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti. Mirificas Misericordias Tuas qui salvos facis Sperantes in Te.

Én Lónyay Sigmund Bereg Vármegyének Fő Ispánja etc. Hagyom emlékezetül ez Testamentum Levelemet mind azoknak, az kiket illik: Hogy Én megtekintvén, és gyakorlatossággal előttem forgatván ez világi nyavalyás, és hamar el futó életnek bizontalanságát, az halálnak penig bizonyos el kerülhetlen voltát, és nem tudhatván annak napját, sem óráját Mikor kívánja az Én kegyelemmel bővölködő Istenem ez világi sátoromnak elbomlását, és abból az Bűnös, de az én Uram Jézus Krisztusomnak vérével megmosogatott Lelkemnek az mennyei Boldogságra való kiszalítását, hogy akkor ez világi gondokkal és az én utánnam valók felől való szorgalmatoskodással ne terheltessem, és az enyimékrőlis gondviseletlen lenni ne ítéltessem, szükségesnek ítélem ez utolsóbb akaratomat mind azoknak bizonyságul hadnom, valakiket illetve.

Emlékezvén pedig reá, hogy már ezenkívül ennek előtte háromszor töttem volt Testamentumot: Elsőbben mikor az Ur Isten mind az én szerelmes Asszonyom Anyámat Szaniszlóffy Báthory Kata Asszonyt, és az én szerelmes Házas Társomat együtt éltette; Az után mikor meg nevezett üdvözült Asszonyom Anyámat ez világból ki vivén, csak üdvözült Feleségemmel az Nagyságos Varkocs Margit Asszonynyal marattam vala, annak utána pedig mikor az Ur Isten az Én nagy szomorúságomra magam távol Létében az Ország szolgálatyában és Császár Urunkhoz ő Felségéhez való követségben ötet is kiszólitotta vala s nekem pedig csak sok busulással való keserves özvegyi kenyeret rendelt vala, csak szerelmes gyermekimmel hagyván az Ur Isten bennünket, mely alapotok, minthogy külömb külömb gondolkodásokat, s akkori Dolgoknak változási újabb Dispositiokat kívánnak vala, azokat az Üdökhöz, és abban való váratlan változásokhoz kellett vala rendelnem. De mivel az Nagy hatalmu és kegyelmű bölcs Isten változtatván ismét az én elmémet és akaratomat az Eő rendelése szerint meg akarta vigasztalni az én életemet, három esztendei és egynehány hólnapi Özvegyiségem után nekem rendelvén, és megmutatván mostani szerelmes Házas Társomat Bánffy Nagymihályi Erzsébetet, ehez képes ez előtti Dispositioma immár változtatnom kellett, az én utánam valóknak állapotok felől, és minthogy arra szabadságotis hagytam vala magamnak azon Testamentomimban, és így azokat immár helyetlenségnek hagyván lenni, valamiben ez Testamentumomban meg nem erősíteném, vagy nem ujittanám, ez hagyom immár az én utolsó rendelésemnek, Akaratomnak, és Testamentumomnak Lenni, ha az időnek forgandósága és külömb külömb változtatása mást, és újabbat velem nem rendeltetne, hiteles Légyen az én halálomig.

Mindeneknek előtte azért mostanis az én Lelkem az én kegyelemmel telyes, és irgalmasságának sokasságival bővölködő Istenemnek sz. Kezeibe ajánlom, az honnan, az adatott vólt, mely én velem jól tevő Istenemet noha számtalan bűneimmel az én gyarlóságimból megbántottam, De nagyobbnak tartván Lenni az Eő Érdemét, és irgalmatosságát ez világnak is kincsinél, el hittem azt, hogy nem az én érdememért, hanem az Eő Fiának az Ur Jezus Kristusomnak egyszer való elégséges

áldozatyáért eltörölte, úgy az én vétkeimet, hogy azok engemet kárhozatra ne sententiashassanak, és vádolhassanak hanem az én bűneimnek sokaságán bővölködőbbé tévén, az ő Irgalmasságát, az világi bujdosásom és pálya futásom után meg adgya nekem is az örök életnek hervadhatatlan Koronáját, melyet meg ígért minden Eő benne bizoknak.

Illustra faciem tuam super servum tuum,
 Salvum me fac in Misericordia tua.
 Deus pars haereditatis meae et calicis mei.
 Tu es, qui restituís haereditatem meam mihi
 Aut obliviscetur misereri Deus?
 Aut continebit in ira sua misericordias suas?

Másodszor jól tudván az én változás alá vettetett romlandó testem felől is az Ur Istennek amaz sentenciáját, hogy por vagyok és porrá kell lennem, és előttem lévén annak példája is, minemű gondot viseltek az Istennek, Szent Emberi az Ő Testeknek Temetéséről, mint a szent Lélek Istennek és Földön is drága lakó Templomiról, Én is az énbűnös, de ez világ bűneit el vőtt ártatlan báránynak érdemével megtisztított testemnek temetéséről ilyen Dispositiót teszek:

Az mikor az Ur Isten az én lelkemet testemből, mint ez világi nyavalyáknak és nyomorúságoknak tömlöczéből az mennyei Boldogságos életnek elvételére ki szólittya, akár hol légyen annak helye, De semmi aranyat, ezüstöt én reám ne adgyanak, se szegezzenek, hanem fakoporsóban be tétetvén, elsőbben, annak utánna ha akkori üdő meg engedi kin felette igyekezzék az kire az én Testemnek temetésének gondviselése szállana (ugy mint ha Isten addig élteti az én szerelmes házastársom) Csináltasson egy réz koporsót olyan formára és állapottal, az minéműeket én Üdvezült szerelmes Aszonyom Anyámnak, és első szerelmes Házastársomnak csináltattam vala, kiben az fa koporsót azután be tegyék.

Temetésemnek helye pedig, ha az Ur Isten oly helyen rendeli halálomat, hogy Testemet oda vihetik, akár hamar, s akár későbben légyen az Aranyos-Medgyesi Templom az én töllem készített új Siromban az én első szerelmes Házastársom mellett, mert noha annak előtte való rendelésem szerint Temetésemnek helye az Vásáros Naményi Templom az én édes Atyám, Anyám és egy Testvér Atyámfiainak sirja vala

rendelve nem gondolván akkor, hogy az Ur Isten az én szerelmes Házas Társomat szólítsa elébb ki nállamnál az világból. De mivel úgy teczet, az mindenekkel szabadossan bíró Istennek, hogy én tenném bé őtet elébb nyugodalmába, illendőbbnek itélném holtom után is azzal együtt való nyugodalmamat választanom, az kivel együt az nagy Kegyelemű Isten életünkben való Társaságunkat és egyező szeretetünket rendelte való vele együt kívánom és akarom is várnom Boldogságos Fel-támadásomat, mellyet engedgyen is Üdvességessen az mi Kegyelemsséggel és irgalmatossággal bővölködő Istenünk.

Az mi pedig Temetésemnek egyéb Ceremoniait illeti, azt az üdönek, és akkori állapotnak kívánsága szerint vigyék véghez, Azon igyekezvén, hogy se illetlen pompával magokat ne fogyasztszák, s engem se ítéltesse: az én állapotom szerint való böcsületemnek tisztességes el takarítással meg feleljenek.

Noha pedig az én holtom után való pompára és hívságos Dicsőségre semmit se vágyodom, mert ugyanis: Quid Cineri cum Gloria? etc. De mivel az emberi és világi állapot változó és az emlékezetet is meg emészti az hosszú idő, hogy annál inkább testem ki ne hanyassék tudatlanul az én siromból, hanem emlékezhessék reá az Posteritas, ki nyugodgyék ott, Volna szándékom, hogy Monumentumomat életemben készen tartanám az utolsó szükségre; de ha Isten nekem azt nem engedi érnem, az kire az én Testem Temetésének gondviselése szál, Kérem az én hozzám való szereteteért, csináltasson egy koporsókövet az én koporsóm felében nagyobb emlékezetért, és állandóságért az én Javaimból akár Márvány kőből, s akár csak Kolosvári szép faragott kőből feljegyezvén arra az én viselt böcsületes Tiszteimet az én nemzetemnek emlékezetire, hogy így az világ szerintis illendő böcsülettel, és jó emlékezettel nyughassák az én szegény testem az Boldog fel támadásnak idejéig, mellyet tökéletes hittel, álhatatos reménységgel várok az én Istenemtől az szent Jóbnak amaz mondása szerint:

Scio, quod Redemptor meus vivit, et in novissimo
Die de Terra resurrecturus sum, et videba Deum in
Carne mea. Amen.

Az mi pedig immár az én töllem el maradó mostan

szerelmes Házas Társomnak, és szerelmes Gyerme kimnek állapotokat illeti, ezeknek Tutorul és Gondviselőkül hagyom mindeknek előtte, és felette az Árváknak, özvegyeknek Gondviselő Istenemet, azkinek mivel igaz fogadása tartya, hogy ezeket el nem hadgya, és az ki az ilyeneket bántya az ő szeme fényét háborgáttya el hittem bizonyal, hogy minden ellensége és gonosz akarójok ellen az ő hatalmasságának és irgalmasságának szárnyaival befedezi és meg oltalmazza őket, mely jó Gondviselő Istenünket hogy ökis félyék, tisztelyék, és szeresség, és az ő igaz Tiszteletiben meg maragdyanak tellyes életekben arra én is intem és kérem őket, mert felette igen erős Torony az Urnak neve, oda folyamodván az igaz meg tartatik etc.

Azmi pedig egyéb nagy Embernek Tutorságát illeti, vagy Gondviselését, noha az Ur Isten megáldott vala engemet is azoknak az Atyafiaknak s nagy Embereknek számával, az kiknek sok dolgokban igaz Atyafi szeretettel szolgáltam, s töllok is az nekem való szolgálátra szokszor sok ajánlásokat vöttem, de látván, hogy az meg holtak sokszor elviszik magokkal az jó akaratnak és cselekedetnek is emlékezetét, és az világnak vége felé meg kezdet hülni az igaz Atyafi szeretet is, ehez képest, mivel az Ur Isten ingyen való kegyelméből meg adta azt érnem énnékem is, hogy mind szerelmes három Leányimat böcsülletes és Uri nemzetből való Férjeknek el házásítottam, azoknak más Gondviselőket nem szükség hagynom, inteném és kérném az én kedves Fiaimat legyenek az én holtom után is Nemzetemnek megböcsülői, és élyenek Istenes egymás szeretetben és Dicséretes Társaságban, s emlékezzenek meg arról is, mennyi oltalommal gondviseléssel voltam hozzájuk, s tartsák illendő állapottal őket, ökis pedig évesítsék jó hírrel, névvel az ő böcsületes elejeknek koporsóját, és emlékezeteket. Mostani szerelmes Házas Társomnak is pedig az Ur Istennek oltalma, és Gondviselése után egyebet nem hagyhatok, hanem az kik vagy azok közül, az Kiknek és Eleiknek is én sokat szolgáltam, vagy pedig az én Atyámfiai közül megemlékeznek az én szolgálatomról, és jó Akaratomról, hogy azt hozzá is meg mutassák, az kike én nékem magokat ajánlották, arra őket szívből kérem, és jó Lelkek ismeretére obtestálom, hogy így hasonló állapotokban úgy várassák ökis az Ur Isten-

nek és Felebaráttyoknak oltalmát és gondviselését az övékra etc.

Az mi penig immár ez világi Javaimat illeti, melyekkel az Ur Isten engemet minden érdemem kívül bőségesen megáldott, hála adással meg ismervén ezekben is az Istennek hozzá, méltatlan szolgálához való nagy Kegyelemességét Jakob Patriárkának ama mondása szerint:

Minor sum Domine cunctis miserationibus tuis,
Quas explevisti super servum tuum.

Akarván ezekből is az én Istenemhez való Hálaadóságot meg mutatnom, noha elégséges képpen azt véghez nem vihetem. Mind az által ilyen sáfarkodást biztam az én maradékimra, és utannam valókra.

Az Aranyos-Medgyesi Templomot igyekeztem eddig is illendő képpen meg csináltatnom, és az mint ujabbán el kezdettem, el végzett szándékom vagyon, hogy véghez is vigyem: Ha az Ur Isten méltóztatik megengedni, hogy az Eő sz. Nevének Házat építhessek, az mint ez ebeli rendelésemet és akaratomat tudgyák jámbor szolgálaim. De ha ellenben el nem végezhetném, hagyom az én szerelmes maradékimnak, az kikre az én Medgyesi kastélyomnak birodalma szál az én Testamentom szerint visellyenek gondot rá, hogy az szerint építessek, és végeztessék el is minél hamarébb, hogy az Istennek áldása legyen rajtok, és Édes Atyok, Annyokhoz való szeretetek is tessék meg, azok temetések helyekre is meg építésében, kire mind addig hagyom az egész Medgyesallyi B), é Buza Dézmákat, hogy soha egyébre ne fordításék valami, az én holtom után jönné valaméig az megnevezett Templom azoknak Jövedelméből úgy az mint én hagytam, és rendeltém el nem fogna készülni Kire az én Kedves Fiam Bocskai István Urnak légyen Gondviseltetése, mind Istenért, s mind az én Kérésemre, ha én életemben véghez nem vihetném.

Ennek fölötte vagyon oly igyekezetem, az mint helyét is elintéztem, hogy ha az Ur Isten haláloamat halasztya ugyan Medgyesen egy Spítált csináltassak, ahoz való Provisiót és jövedelmet rendelvén 12 koldosra Continue. Ha azért az Ur Isten ezt véghez engedi vinnem, hagyom az én Maradékimnak, kik Medgyesi kastélyomat birnák, sótt, az Istenekről való szám adás emlékezetire kényszeritem őket, hogy ezen Ispítált az én

Fundatiomban örökké meg tarcsák, ha nem jobbíthatnák is. Hogy ha pedig az Ur Isten elébb elszóltaná is az ő Méltatlan szolgáját, minék előtte ezt véghez vihetném vigyék véghez hasonló képpen az én Medgyesi kastélyomat bíró Maradékim, és meg tudván más Ispotályokban mennyi járjon, ennyi számu szegények táplálására. Az Medgyesi allyi bor, és Buza Dézmák-ból rendeljenek annyit minden esztendőben táplálásokra, és az Medgyesi Vámnak egész jövedelmét is integre hagygyák oda percipálni ruhazattyokra, kire mindenkör az egyház funak légyen gondviselése igazán.

Ezeknek felette hagyok az három Ispitályra, Szakmár-ra, Bányára, Debreczenre száz-száz forintot, melyet adgyon meg az én Szerelmes Házos Társom neki hagyott Javaimból egyszer.

Ezeknek utánna az mi az én többi világi Javaimnak és Jóságaimnak állapottyát illeti, melyekkel az Ur Isten engemet ingyen való irgalmasságból érdemem felett Látogatot akarván ezekben is Isaiás Próféta által mondatott Istennek szava szerint, az én hazamat elrendelnem, hogy jövendőben idegenség, ellenkezés és egyenatlenség az én hozzám tartozók közöt, annál inkább azok felül ne indulhatna, ha magam életemben, és egyező akarattal velek el nem rendelném: Ezekhez kívánom és hagyom is, hogy tartsák magokat.

Az én birodalmomban Isten Kegyelmisségéből mostan négy rendbeli Jóságok vadnak. Kihez képest külömb-külömb gondolkodást és Dispositiót is kívánnak.

Egyik rendbeli Jóságom azért az melyeket szegény üdvözölt Atyám Lónyay István Uram neve, vagy találmannya után bírok, ugymint *Vásáros-Námení* kastélyomnak hasonló, azon városbeli részekkel, ugymint az szegény Atyám Ur egész részének felével együt, az Nagy Lónya, mind két Udvár háznak harmad része és ugyan *Nagy-Lónyai, Kis-Lónyai, Szigeti, Matyusi, Botrágyi, Bályui, Haranglábi, Bucsí Aztei* részek *Bereg Vármegyében*; *Kis-Námení, Penzleki, Gyüresi, Paraszniai* részek *Zathmár Vármegyében*; *Nyír-Fejértón* —yrész: *Nagy- és Kis-Varsáni, Apáti, Aranyosi, Gemsei, Magyi, Apagyi, Csobai* részek *Szabolcs Vármegyében*, *Sujtai* rész *Abauj Vármegyében*, *Bári* rész *Zemplén Vármegyében*, és az Szondához tar-

lozó Jóságok, Várallya, Surány, Rétság, Buske, Szondakér Nógrád Vármegyében.

Más rendbeli Jóságok az én szerelmes Asszonyom Anyám Báthory Kata Aszony neve és birodalma után való Jóságok, úgy-mint: Mind azon helyben, és falukban, Városokban, Lévo Portiók, az melyekben meg osztottam az én Atyámfiaival: Lónyay Katával, Nyáry Bernátnéval, és Becsky Györggyel, Susannával, Lónyay Susannának Becsky Lászlótól való maradékival, mint *Magyar Országban, Erdélyi Birodalomban, Medgyes allýában, Nyírban, Mezőségen*, kiről való pecsétes osztályunk megtaláltatik Levelcink között. Azon képpen azon holdóltságon való rész Jóság. *Hevessi, Fegyverneki, Közöi, Köteleki, Péli, Gyandai, Alkári, Márkegy-házi, Ványai* Portiók. Heves Vármegyében, melyeknek felosztásában, mivel az meg nevezett Atyafiakkal meg nem alkhattunk, az köztünk való végezés szerint azon Vármegye Vice Ispányra maradot meg osztása, kiben ne is contralkodgyék az én Maradékomb az után is, és azokban az harmad részszel meg elégedgyék.

Harmadik rendbéli Jóság az én felül megnevezett üdvezült szerelmes Társomnak neve után az én birodalmomban maradot Jóságok, úgy-mint *Telegdvára minden hozzá tartozó jószágaival*, azmint szegény Varkocs György Urnak szegény üdvezült Társom Édes Attyának adott Donatio tartya Az Laksági Telegdvarához birtt Jóság a Bódog Ferencz Része Jószágon kívül, kit én aquiráltam, és az *Bogyoszlai kastélyhoz tartozó minden Jóság Bogyoszló, Szalacs, Vajda, Rojt, Tamási, Vasadi, Réz, Hertuji, Kérnek nevű Praediumokkal*. Item *Diósgyőr Várának két része ahoz tartozó Jóságokkal*, Borsod vármegyében; *Szécséni, Sucsáni és ahoz tartozó Jóságok s Ujváros, ki Szabolcs Vármegyében vagyon.*

Negyedik rendbéli Jóságim, melyek magam találmányinak mondatnak, és méltan tartatbatnak is Lenni ezek: Az *Aranyos Medgyesi* Isten kegyelmességéből magam építette kastélyom azon városban való mindenik részekkel együtt, *Apai, Krassói, Udvari* Jóságbéli részek, Ujvárosi találmány Jóságbéli Igasságommal együt, *Vilkaí* Curiam, ott való Portiommal, *Daraki, Lazari, Homoki, Pusztá Daroczi* részel együt *Zalmár Vármegyében, Nyirfejtői* Udvar-

hoz ugyanot való, és *Nyíregyházi, Királyteleki, Szaniszlóffi, és Echedi* Báthory részből álló Portiok, *Szent Mihált*, Lónyay Gergel részéből álló Portio. *Atsádi, Parlagi, Kis Kallai* Portiók *Szabolcs Vármegyében*; Vásáros Naményi kastélynak fele, *Kaszonyi, Somi, Zápszoli, Csetfalvi, Benei, Kovácsay Szernyei, Uffalvi* Portiok, *Ugornyán, Gulácson, Adonban, Hetében, Atyában, Kerecsenben, Csorodán* Levő Pusztá helyekkel telkekkel Bereg Vármegyében. Az *Tokai Curiam, és Szőlők Zempelen Vármegyében*, és *Tarczali* egy rész *szőlőm*; Az *Laksági Pusztá-Ujlaki, Bodog* rész fele Jószág *Bihar vármegyében*, melyek oly találmányim legyenek, kikben Országunk Törvénye szerint méltó Dispositiom lehet, ennek okairól eleget írtam és megtalálják Leveleim közöt magam keze írása alatt.

Mind ezek felől azért Istennek szent segítségével jó lelki Ismerettel, és az mint az mostani üdőnek, s állapotoknak mi-volta szerint én legalkalmasobban intézhettem ilyen Dispositiót, rendelést, és Testamentumot teszek.

Az mi elsőbbenis az én szerelmes Házas Társomnak, Bánffy Nagy Mihali Erzsébetnek állapottyát illeti, kit nem Gróf nemzetéért, sem gazdagságáért, hanem régi böcsületes Nemzetből álló Jó Erkölcének tekintetéért mintegy Árvaságból vöttem magamhoz ez világi gondokkal, és sok busulásokkal terheltetett életemnek vigasztalására és megöregedett állapotomban való segítségére, nem akarván, az mint nemis illik, rolla is elfeletkeznem, és viszontag azon, vagy nagyobb Árvaságban juttatnom, hozzám való igaz szeretetiért ilyen Dispositiot, és Testamentumot tészek felölle.

Mivel hogy az Lónyay név után birt Jószágim Országunk Törvénye szerintis Jure Datis ugyan nálla maradhatnának az én holtom után, nem is annyi lévén az Jószág, ki az ő Dos-sát sokkal superálhatná, egyéb képpen is penig mind szegény Aszonyom Anyám Dossa ebben enyém lévén per Testamentarium Dispositionem, s mind penig usque comunem aestimationem omnium Bonorum Hatalmom volna még az régi Törvények szerint is el hagyásában, mind egy, s mind más itt declarálni nem szükséges; méltó okokra nézve azért hagytam az Náményi kastélyokat minden hozzá tartozandókkal, valamint

én birom mostan, megnevezett szerelmes Házas Társomnak rajta való építésemnek is böcsével együtt mind addig való birodalmára, valamég az én nevemet viseli, ugyanis Vásáros-Náményben levő részekkel együtt; Item Nagy Lónyai, Kis Lónyai, Szigethi, Matyusi, Haranglábi, Botragyi, Batyui Portióimmal együtt: Item az Námény körül levő Portióimat. *Apáti-ban, Aranyoson, Varsányokon, Gyürében, Gemsén,* Item *Szalkai, Hodászi, Gebei, Ilki, Paraszniai* Jóságimbéli kevés részeket, valamellyeket én ezekben az Náményi kastélyhoz birtam és szolgáltattam. Azon képpen az *Vitkai Curiát* minden pertinentiaival, és Jósággival, az én nevem viseléséig az mint felyebb is íram.

Ennek fölötte akarván holtom után is hozzá való szeretetemet neki emlékezetül hagynom; Mivel Magam vagyok találója, Kaszonban levő Udvarhazamnak, és rész Jóságimnak, azon képpen *Szernye, Ujfalu, Bene, Kovászbéli* Portioimnak, ezeket mindenestül, valamint én birom, minden jövedelmivel hagyom az én szerelmes Társomnak mind azokkal, a szőlőkkel együtt, földekkel, és jövödelmekkel, valamellyek jutottanak énnékem, Nabrády Imrussal, és szegény öreg Prinyi Gáborné Salgay Kata Asszony Atyafiaival való megosztozásban, kiről pecsétes osztály vagyon. Ezeket pedig nem csak az én nevem viseléséig, hanem ha Isten más szerencsét rendelne is néki valamig Isten élteteti szabadossan birhassa igazsággival.

Ennek fölötte ugyanazon mód szerint való birodalomra hagytam néki az Tokaji hegyen két szabados szőlőmet, az szarka szőlőt, és az Usara szőlőt, az Mézesmálon, mely Szarka szőlő az előt sem az többihez való vólt, én találtam azt is, hogy örökös lehessen, és viszontag ugyan az Tokaji hegyen egy Tót szőlő nevüt, és az, mely szőlőt az Tarczali hegyen 12 száz forinton vöttem vala, hogy ezeketis életéig birhassa minden szabadsággival és jövedelmivel.

Ennek fölötte látván, hogy még ezek sem elégségesek az én nevem böcséletének meg felelésére, neki hagytam az én nevem változtatásáig *Somi, Zúpszoli, Cseifalvi, és Artei, Bucsi* Jóságimat is azon helyeken levő szölleimmal együtt, és földeimmal, az Kaszonyi, Biki, szőlőmben való részemmel, és ott két szőlőmmel együtt.

Ezeket pedig ilyen Conditiokkal, hogy az melyeket csak az én nevem viseléséig hagytam neki, az én nevemet változtatván, minden fizetés, és perpatvar nélkül visszaszálynak az Lónyai Jóság: úgy mint Lónyák, Sziget, Matyus, Harangláb, Botrogy, Bátor, *az én Fiu ágon levő Lónyai Atyám-faira*. Viszontag Náményi Kastélyom ott való városbéli részeimmel, és Vitkai Jóságimmal, Curiammal, Somi, Zapszoli, Csetfalvi, Aztei, Bucsí és Varsányoki, Aranyosi, Apáti, Gemsei, Gyürei, Ilki, Parasznyai, Hodoszi, Gebei részekkel együtt szálynak vissza az én maradékimra, Susannára, Annára, Margitra, és ezeknek maradékira, és egymással való alkuvás, vagy egyenlő oszlás szerint birhassák. Addig is pedig mind ezekben az helyekben valamelyeket akár életeig, s akár az én nevem viseléséig hagytam az én szerelmes Társomnak, tartozzék minden helyekből pro futura successione az hol vagyon pusztát, s az hol nincs Jobágyatis adni egyet-egyet, azaz mindenik helyből csak egyet mind három Gyermeğim számára, kit közönségesen birjanak, és ezen Jóságoknak magokra, vagy maradékjokra való vissza szállásáig reserválhassák. Kiből erreis intetnek az én maradékim, hogy oltalmazták ezeknek birodalmában az én szerelmes Társomat; Mert valahol ő ezeket elvesztene, ott veszne az Eő successiójuk is. Ezekben pedig semmit az én szerelmes Társom is el ne adhasson, és el ne idegeníthessen, s ha eladna mingyárt apprehendálhassák az én Maradékim attól az kinek eladná, vagy hagyná.

Mivel tudom, ha Isten szerencsét parancsol neki, olly helyre igyekezzék menni mind az én, s mind maga böcsületéért hogy ha Isten úgy akarja lehessen holta után attól való maradékinak is miből élni, az mint hogy énis szegény Üdvözült Társomról maradt Jóságokat másnak nem hagytam az ő Maradékin kívül.

Kis Kallóbanis, az mely helyet vettem, és cseréltem Parlagi találmány Jóságomon, azt is az én szerelmes Társomnak hagyom életig lehessen hol bort árultatni oda kiis.

Mind ezekben pedig az én Atyámfiái, és maradékim meg nevezett szerelmes Társomat meg ne háborítsák, mind az én hozzájuk való Atyai szeretetemnek tekintetért, s mind pedig hogy az én kerestem, és találmány Jóságimból sokkal többel kedveskedtem, és hagytam nekik, hogy sem az mit az tenne,

hogy mit ollyat hagytam volna meg nevezett szerelmes Társomnak, az kit ha néki nem hagytam volna, reájuk szállhatot volna hamarébb, az mint ki huzanak ezek az én találmány Jóságimnak ide fel való jegyzéséből, mely hogy különben ne légyen, vagyon Jegyzésem több is felőle meg találják abban ha kételkednek benne.

Hogy ha penig, kit nem reméllek, az én Maradékim az én becsületemet meg nem tekintenék, és mostoha Annyokat az felül meg nevezett mód szerint néki hagyott Jóságokban háborgatnák, úgy hogy azokban valamit tőle elvennének, és foglalnának szánt szándékkal és tudva: Találtassa meg előbb őket azon Vármegye béli Szolgabíróval, és egy esküttel, az hol az foglalás lenne, hogy adgyák és bocsássák vissza néki; Ha penig az requisitiótól fogva egy holnap elat nem remittálnak, vigyen Testimonialist azon Biráktól felőlle az ellen az gyermekem ellen, az ki vagy kik azt cselekednék, vagy cselekedtetnék mások által is, és így osztán valamely Jóságokat csak férjhez menésig hagytam Feleségemnek, birhassa mind életéig annak az részét azokban valami lehetne, és ennek felette az tőle elfoglalt Jók is akármik legyenek, restituáltasanak neki az Okkupatiokról való Artikulusok szerint, hogy így ha nem az szeretet, és az én tekintetem, tartóztassa ottan magok jövőendő kára őket az én böcsületem. és Testamentumom ellen való nem vetésből, hollot ha én az övékből csak száz forint érőt sem hagytam néki, hanem magam keresményit, és az kiken Dispositiom lehetet, és az helyett ismét nekik sokkal többet hagytam Keresményimből az kevéssel, ha Feleségemnek is magam találmányiból kedveskedtem, hogy azon Arvaságra ne jusson az én nevemnek mindenek előtt való meg aláztatására, azért nem neheztelhetnek az édes Leányaim.

Az mi pedig immár egyéb Jóságimnak állapottyát illeti, tudom amaz közönséges mondást: *Aequalis Divisio non conturbat Fratres*: s talán nékim is csak arra kellett volna hagnom Gyermekim közt való Dispositiomat, hogy el igazittya az Ország Törvénye köztök, s azt mondhatnák, hogy mi közöm volt nékem szegény üdvezült Társom Jósági Dispositióihoz? s igazis némelyekhez, de bizony kevéshez. kit hallottak is Gyermekim néha töllem. Mind az által tudván, mely haszontalan légyen az imit amot való Jóságok birodalma,

s annál inkább az közös házakat minemű nagy háborúval, és csak nem lélek veszedelmével bírják az Atyafiak akarván ezben is Atyái szeretetemet meg mutatnom hozzájok, az mint én az Jóságok állapottyát tudom, magok nyugodalmára ilyen Dispositiót, és intézést javallanék köztök, ha Isten nékem több maradékot nem ad.

Az *Medgyesi* kastélyomat, és minden ez ideig s most is ahoz birt Jóságimmal, azonképpen *Darahi, Homokó, Lázári, Darvazi*, Jóságimmal *Ujvárosbéli* Jóságommal, Lónyay Susanna és Anna osztanak igazán két felé magok között, s bírnak mind magok, maradékok az szerint, minden jövedelmekkel és pertinentiákkal.

Item Telegdvára minden hozzá tartozó Jóságokkal, valamint most vagyon, azonképpen Ujlakkal és egész Laksággal Várad Curiával lenne minden pertinentiaival egyedül Lónyay Margité, és Maradékié, s minthogy még az sem érkeznek el az Medgyesi kastélynak. s Jóságnak felével, Vajda is minden Dézmaival szölleivel lenne övé.

Viszontag hogy magoknak is lehetne másut is külön való helyek, és Jóságok osztatlanul.

Az Bogyoszlói Udvar ház *Bogyoszlóval, Szalacscsal, Zamásival, Rojttal, Vasadi* résszel, és Szent-Imrei Dézmával lenne Lónyay Susannáé.

Viszontag az Perecsei Jóság éppen az Erdélyi Jósággal együtt lenne Lónyay Annáé, közelb lévén Eő hozzájok, és minthogy Isten néki maradékat is adot; az Szilágyi Jóság Toldalékjára, kiből nem sok haszon, lenne övé. Diósgyőr Várbéli, s Jóságbéli része is, az siroki Jóságbéli részszel, és Ujvarossal, ki Szabolcs Vármegyében, az Haller Gyurko részét ezekből ki tudván.

Ennek felette lenne Lónyay Margitnak, Ismét *Fejértói*, Udvarházam, ott való Jóságommal, *Nyíregyházi, Királytelki, Sz. Mihali. Átsádi, Abráni, Adoni, Létai, Apagi, Magyi, Penészleki, Sámsoni, Parlagi* részekkel együtt: És ha mikor megnevezett Felcségem az én nevemet változtatná, Vitkai Curiam is Jóságival együtt lenne övé.

Ezeket, noha én fontban nem vethettem, hogy hol több, s hol kevesebb ne volna, de mikor én ők volnék akármelyik részt örömesbben venném, hogy sem szakadozva bírnék Jóságot.

A Szécséni, Sucsani, és Heves vármegyében levő Jóságok felől semmit sem disponáltam, mivel még minde-
 nikben vagyon másoknak is részek, az Szécséniben, Sucsani-
 ban *Haller Gyurkoé fele*, ki tudván részében az mit el-
 idegenítet az szegény Atya. *Az Diósgyőri Jóságokban* és az
 Heves Vármegyében Jóságnak csak *Harmad* része enyém, az
ket része Nyárynéé és Becski Atyafiaké, s ezeket is
 ki kel adni, ha kíványák, annak módja szerint, és ezekből az mi
 osztán ő részekre marad az én teczésemmel azt sem szagatták,
 hanem az mint lehet öszve intézék hasznát és csoportostól
 bírják; Mert ha megszakadoztatták, semmi hasznát nem veszik.

Az Tokaji Curiámot is, ott körül lévő sellér helyemmel
 és az nagy szőlőmmel, Tapasztó, Kusali, Horvát, Török szőlők-
 kel, és ezeknek minden jövedelmivel (az melyeket fellyebb
 Feleségemnek nem hagytam) Hagyom az meg nevezett sze-
 relmes Leányimnak egyenlő osztásra. Kit az én teczésem sze-
 rint meg nem szagatnának, minthogy sem Korcsmát sem
 Mészár széket egyenlő többet ott nem is engednének, hanem
 lenne egy Gondviselő mindenekre, s az mi jövedelem, s bor
 lenne, osztoznának minden esztendőben csak jövedelmével.
 Hogy penig ezekben jobb alkalmatosságok is lehessen, Csobajt
 is nekik hagytam így hogy abból szakasszanak egy alkalma-
 tos jobbágyot, ki az én Feleségen számára is életéig, hogy ott
 való szölleire is gondviselés lehessen.

Az Tarczali régi őss szőlőmet is hagytam meg nevezett
 Gyermekeimnek azokkal az Patkós szőlőkkel együtt, kit most
 ott birok, ha meg maradhatnak, így mindazáltal: hogy az
 Kapy Atyafiaknak vagyon még ötöd részek mint ebben az
 Tarczali őss szőlőnkben s mint Csobajban arról meg elégtésék
 őket, vagy ki adgyák az ő részeket.

Ez volna azért az én teczésem, és egyező Atyai szere-
 tettel való intézésem köztök az ő Javokra külömb külömb
 okokra nézve, melyet nem győznék mindenik számára meg
 írnom. De mivel viisszas elmék is lehetnek az Urak között,
 hogy engem edgyik se kárhoztasson hogy nem jól hagytam,
 az más világról nem igazgathatom őket, és hogy engemet
 egyik sekárhoztasson magam szabados Dispositiójával is nem
 akarnék élném azzal, az mit ebben követhetnék, magam
 talalmányi felől is, melyeket egy szolgámnak is elhagyhattam

volna, hanem az ő kedvéért azt is magokra hagytam, teczik e ez nekik vagy nem? S ha nem teczik, próbálják alkuással elébb maguk között, s ha ez sem teczik, osztozzanak mindekkel magok között, valamelyeket nekik hagytam és édes Anyyokról is maradot reájok, s magokra vessenek azután akadályok felől az közös Jóságok miat.

Mivel pedig az Ur Istennél vagyon csak tudva, kinek visghatatlanok az ő Tanácsi, ha ad e az Ur Isten énnékem mostani szerelmes Társomtól Fiu vagy Leány Maradékot, nem akarnám erről s el feletkezmem, ha úgy teczenék az Istennek, és Fiam lenne, valamely Jóságokat hagytam meg nevezett szerelmes Társomnak az én nevem viseléséig, csak azokat annak hagyom Naményi kastélyommal, és azokkal az Jóságokkal, az melyeket fellyebb irtam, hogy Atyai nevü után bírok, és ennek felette az Medgyesi Kasztélyban, s mint pedig ahoz hagyott minden Jóságokban egyenlő képpen legyen részes az több maradékimmal.

Ha pedig Leányom lenne, meg érje az Feleségemnek az én nevem viseléséig ki szakasztott Jóságimmal, mivel ugy is az Lónyay Jóságokban is Fiu az Leány is Hajadon koráig, és az többi magam találmányi.

Ennek felette, ha meg nevezett Feleségem is meg halna az az neki életéig hagyott rész is ezen Leányomra szállyon, s ahoz ismét az Fehértói Jóság is Atsaddal, Magygyal, Létával, Apaggal, Abránynyal, Adonnal, Ugy gondolnám: hogy ezek el érkeznek az Medgyesalji Jóságnak az illethető negyed részével, és ne veszekedgyenek egymással az sok közös Jóságokban. De úgy hogy abban is megoltalmazza Attyokfiokat, alioquin mindenkben egyenlő képpen osztozzanak azzal is, az mint én több maradékimnak hagytam, ki vévén mindenkor azokat az Jóságokat, melyeket, Én meg nevezett szerelmes Társomnak életéig hagytam hogy bírhasson.

Az Bári Jóság, és szöllők csak Lónyay Susannáé legyenek az én holtom után osztály nélkül ki adván Törvény uta szerint, ha kiknek az én Atyámfiái közül Igazság szerint való köze lehetne benne.

Ezeket mindazonáltal minden hagyományimban úgy értvén: Hogy kit Isten eltávoztasson, ha melyik Gyerme kimnek in utroque sexu Defectussa történnék az nekik hagyott Jóságim, Házaím egyikről másira szállyanak az ő suceessiójuknak lineája szerint.

Ezt is el nem hagyván: Hogyha az Ur Isten kinek foghatatlanok az ő rendelési, úgy akarná, hogy nékem az mostan szerelmes Társomtól nem csak egy, hanem több maradékim is lennének, in eo Casu Én nem tudok Dispositiot egyebbet tenni köztök, hanem minden Jóságimmal, kiket Feleségemnek életéig nem hagytam, és Házaimmel egyenlő képpen osztozzanak minden Gyermekeim és azoknak maradéki, megtartván azt mindenkor ha lehetséges, hogy csoportban szakaszszák inkább az Jóságokat, hogy sem csak imit amot kevés juthasson. Az Szondai Jóság illeté leányt vagy nem; én nem tudom; Mindazonáltal mivel eddig Leány ág nem birta, ha én Fiu ágon decifálnék, *szálljon az Lónyay Fiu ágra, Lónyay Gáborra, s Fiu ágon levő maradékira. Mivel Isten más állapotot mutatott Lónyay András Öcsém Uramnak, és arra nem fog szorulni.* Mindazonáltal egyik Jóságának sem akarván praedicálnom, ők lássák, *az én Lányi ágon való maradékim ne tarítsak semmi közöket hozzá az Lónyay Fiu ág defectusaig.*

Az mi immár illeti pénzemet, arany, ezüst mívemet nekem ilyen sok soha nem volt, mert aranymívemet Hugaimmal, Leányaimmal adtam, tudásom szerint csak száz forint érő sem maradt kezemnél, mikor mostani szerelmes Társamat elvöttem, mindezt kész pénzen hozattam neki. Ezüst Marhám is nékem igen kevés maradt az én Atyámfiától, mert az, mi volt mikor ki házásítottam Hugaimat nekik adtuk, és Jóság oltalmára kellett nagy részét költenem, hanem az mi vagyon, inkább magam szerzettem azokat is az ólta.

Valami azért szegény üdvezült Társomról maradt ezüst mi kezemnél vagyon, kiket ismerek szolgálk, s Jegyzése is léssen, azokat mindentől fogva meg hagytam, és vissza hagyom szerelmes gyermekimnek, és adgya meg nekik az édes Társam, s osztozzanak egyiránt véle; Az mi pedig több ezüst míveim vadnak akár reám maradtak, s akár magam szerzettem, Lóra való szerszámimon kívül, azok legyenek mind meg nevezett szerelmes Társomé Nagy Mihali Erzsébeté örökösön, Lóra való szerszámaim pedig legyenek az én Vőimé, az Jobbik az oregebbik Leányom uraé, és az többi az után ismét rendszerint hasonló képpen, három Lóra való szerszámom czaprangostul, az többit adgyák Komornyikom, és akkor levő

érdemes Inasim vagy Szolgáimnak. Egy mosdóm vagyon medenczéstől, kit második Ferdinándus Császár Eő Felsége adot vala ajándékon mikor szegény Bethlen Fejedelem idejében az békességet elvégezém, kit az előttis mingyárt szegény üdvözült Társomnak adtam vala, légyen azért az is tőlem való maradékja e Lónyay Margité, tartsa meg emlékezetemre.

Az mi penig pénzemet illeti, nékem az se volt sok, mert feles költséggel kellett böcsületemnek megfelelnem, mind Leanyim ki házastásában, s mind udvarom tartásában.

Valami pénzem azért nékem marad, abból elsőben engemet temessenek el tisztességessen. Az után contentállyák jámbor szolgálmat igazán Conventiójokról, ezektől valami marad akármiféle pénzem, Tallérom, Aranyom, legyen mindenestül fogya az én szerelmes Társomé Bánffy Nagy Mihály Erzsébeté örökösön, kivévén azt bellőle, Haller Gyurkónak vagyon négy száz Arannya, száz ötven egy Talléra, s hét száz vagy mennyi forint poltura pénze gondviselésem alatt. Kit ha addig meg nem adnék, adgya meg az én szerelmes Társom Annak az ki tartani fogja az gyermekeket jó kötés alatt, hogy ha deficiálna vissza adgya az én maradékimnak.

Ennek fellette szegény üdvözült Atyámfiától maradt volt még öt száz Arany, melyet találtam, mikor haza érkeztem, szegény Hallerné Asszonyomtól jutott pénzből, azt is adgya meg az én szerelmes Társom meg nevezett maradékimnak, és az több pénzemet tartsa mind maga számára.

Ide értvén azokat az Restantiakat is, az melyek akkor akár melyik Jóságomban, és Tisztartóimnál kin volnának azokban a Jóságokban, melyek nem szegény Üdvözült Társomé voltak volna, azokat ők szedgyék ki s osszák magok közt, mivel az féle Jóság is ő reájuk szól.

Mindenféle lábas marháimat az mi illeti, minthogy azt csak az egy Isten tudja akkor melyik Jóságomban missoda lábas marháim lesznek, mivel az üdők és Jóságok állapottya szerint, kit egy, s kit másfelé kel néha hajtani: arról azért csak ezt hagyom, hogy valahol menyi ménes Lovaim, barmaim, Juhaim, Disznaim lesznek akár Telegdi, Bogyoszlói, Szilágyi, Erdéli, s akár Magyar országi Jóságimban, osszák mindeneket kétfelé igazán, és fele légyen éppen meg nevezett mostani szerelmes Társomé örökösön, és felével ismét osztazzék meg nevezett

három Leányom, s legyen övék; Mert én édes Anyyoktól csak száz forint erő lábas marhát sem vöttem kezemhez soha, hanem csak az mi szegény Hallerné Asszonyunk Anyánkról maradt volt, az ki igen kevés volt az többi mindenkor Magamé volt és abból szaporodott; Valamennyi Tisztartóim Számtartóim akkor taláztatnak lenni Jóságimban, egyiktől is számot ne vegyenek, és azokért ne bántsák őket, hanem hittel tartozzanak előadni minden jövedelmeket az kik akkor gondviselések alatt lesznek, s mind peng az Restantiakat kiszedni, és bé adni igazán, s azon meghidgyék őket.

Mínhogy vadnak és lehetnek addig is érdemes szolgálaim, ha kiknek nyelvemmel, vagy írásommal — vagy Fassiómmal még addig, vagy Betegségemben is valamit adnék, vagy hadnék, kikről csak két, vagy jó három bizonyság lehetne is az kik halották volna töllem hiteles képpen meg adgyák nekik, és ha kiknek arról, vagy valami szabadságokról levelet adtam volna, vagy adnék, azokban megtartsák őket maradékim is.

Az Hátas Lovaim közül az jobbik légyen az én szerelmes Fiam Bocskay István Uramé, az utánna való Bocskay Uram után Veselényi Istváné, az utána való Telegdy Istváné, az többit ha el nem hadnám addig más szolgálimnak, vagy Atyámfiainak azon keppen minden szekeres Lovaim, hintóim, és akár mely névvel nevezendő egyéb ingó, marháim, kik felől ide fel nem disponáltam, maradjanak az én szerelmes Feleségemre valahova akarja tenni lássa.

Az mely szőnyegek maradtak volt szegény Hallerné Asszonyom Anyánkról, azokat vissza hagyom meg nevezett Leányimnak, Az Medgyesi kastélyomban levő kárpitokat peng ugyan azon Házamban hagytam Gyerme kimnek, hogy meg ne foszszak az Házakat, hanem ott maradjanak; Azon képpen valami lövő szerszámok, munitiók, por, golyóbis azon kastélyomban taláztatik, ugyan ott maradjon annak oltalmára, meg se osszak peng hogy kiki maga házában hordgya, hanem az közönséges szükségre, és oltalmára tartsák azon Háznak, se jó lakásra el ne lövöldözzék, hanem ha egy más akarattyából, ki helyében ismét mást tegyenek, mert nem erősség az, az kiben ilyen elég nincsen.

Végezetre az mi Leveleimnek allapattyák illeti, noha ezekről nékem eddig is külön jegyzésem volt magam kezem

írása alatt mit kel ebben observálni, s jól azt megolvasni, és az mi akkori üdöhhöz való léssen benne, azt meg is tartani. Mindazáltal vagyon szándékom reá, ha Isten engedi, hogy az mostani állapot szerint arról még külön jegyzést is hagygyak, s az Leveleket az kiket illet, külön rakjam, s ha ezeket véghez vehtem, ahoz alkalmaztassa magát az én szerelmes Társom, és Maradékim: De ha azt véghez nem vihetném, az én Dispositióm egy, felöle, summa szerint.

Hogy az én szerelmes Társomat az Levelek állapottya felől ne bánthassák, és az mi nem övé, sem az ő hatalma alatt nem maratt, azt tőle ne kereshessék, minden hatalmomban, és gondviselésém alatt lévő Leveleket hagyok az én Gyermekeim birodalma, és hatalmok alá Medgyesi kastélyomban, minthogy azt nekik hagytam, és ők viselyenek arra gondot, és az ő hatalmakban légyen mingyárt, mihelt meghalok, sőt hogy ha vagy háború miat, vagy egyéb okért innét máshova kellene vinnem is, vagy vitetném onnét is, nekik tartozzanak kiadni, és ők vehessék kezekhez, ők is penig tartozzanak mingyárt ezen Testamentumomnak vinculumja alatt (melyet az felől rendeltem ide felljebb, ha az mostoha Annyokat háborgatnák) ki adni mind azoknak az Jóságoknak Leveleit, melyet neki életéig hagytam, minthogy azok magam találmányi, és praecise csak azt illethetik, az kinek hagytam, úgy mint Kaszonyi, Szernyei, Ujfalusi, Benei, Kovászi, Jóságról való Leveleket, az Tokaji szőlőről valót az mennyi részében ötöt is illetheti, meg talállya ő is az Leleszi Conventben; Ha penig az én Gyermekeim is jövőendő successiójukért mását akarják venni azoknak, mását vehessék, és ő is kiadgya mását nekik.

Ha kételkednének az én maradékim, vagy Atyámfiak Hozzá, hogy oly helyen voltak volna az Levelek az én holtom után, hogy hozzá nyulhatott volna meg nevezett Feleségem, és ne talán másova tett volna benne, mongyon hittel rólla, ha különben meg nem hiszik, hogy sehová semmit nem tött benne, hanem valamint töllem marattak, azon szerint hagygya kezekhez venni az ki neki sem lehet böcsületi ellen, mivel nagy hatalmas emberek özvegyei is engednek ebben az ország közönséges Törvényének. De ha hittel kellene ólla mondani, oda hivassa az Interessatusokat, vagy értésekre adgya, s ha jelen lennének is, s ha nem is, Eskütt, és Vice-

Ispán s Szolga bíró előtt deponállya hitét, azon Vármegyében Zakmárban, vagy Beregben, hogy azután lehessen bizonyos mindenekről, hogy hittet mondott rólla, semmit nem reservált magát illető felől meg nevezett Jóság levelein kívül, és hogy többször ne eskethessék, se tölle ne kereshelessék.

Igy azért az én maradékim, és azoknak maradéki, mint nékem közelbb való Successorim kezénél maradván az Levelek, azoknak mit kellessék másoknak megadni, s mi maradhasson magoknál vagy on most is ezekről jegyzésem mind ez előtt való Testamentumomban s mind Levelek felől való más jegyzésemben, ki felől Informatiót vehetnek. De ha Isten engedi, ujabban is akarok arról Jegyzést, és rendelést tenni, kihez magukat alkalmaztassanak, ezt kívánván töllok Testamentumomnak felül declarált vinculumja alatt: Hogy ha valakik azért az mostoha Annyokat háborgatná, oltalmazza minden nála lévő, és maradó Jóságokban minden Törvény szerint háborgatók ellen.

Hogy penig annál kevesebb Impetitorok lehessenek az Levelek dolgában, az Lónyay Jóságról való Leveleket, melyeknek tartása a Fiakat illeti, kiket én is együvé raktam, adgyák meg minyárt az én Gyermekeim az szerint annak az Lónyay Fiu ágnak, az kit az Vármegye, ugymint Bereg méltóbbnak ítél az Levelek tartására, vagy az öcsémet Lónyay András Uramat, vagy Lónyay Gábort, és ha difficultálnak Gyermekim megadni, tehát abban szabadságot hagyok Feleségemnek is, hogy kezekhez adhassa; Mivel az szegény Atyám Uram találmány Jóságiról, ugymint Fejértó, Kis-Námény, Penészlek béli Portióról talál az én Maradékomban az Conventben is Statutoriákat, azból is oltalmazhattya Igazságát, in specie legyenek azok is az Lónyay Fiu ágnál.

Ha penig az Ur Isten, kinek hatalmas kezeiben, és bölcs rendelésében vadnak az emberek életi, ugy akarná, és azzal ostorozna meg engemet, hogy az én szerelmes Házas Társomat én előttem venné még elébb ki ez világból magtalanul, valami némü Testamentumot töttem vala Özvegységemben Ezer hat száz negyven öt esztendőben, huszonyolczadik Maji Aranyos Medgyesi Kastélyomban azt hagyom in eo Casu végórámban, és úgy ahoz alkalmaztassák magokat az én Maradékim, Successorim ki extálni fog Leveleim között, csak szintén ezben változtatván: Hogy Medgyesi Kastélyomat hagyom.

csak Becsky Györgynek és az ő Maradékának, ha én in utraque sexu dificiálnék, mivel sok szomorúságos busulással illetnek engemet némely több Atyámfiai, kiért ne büntesse bár az Ur Isten őket. De az a sok nyughatatlanságimmal épített házamban mint magam Dispositiójában levő keresményekben nem akarom, hogy mások participáyanak, az Jóságá maraggyon úgy az, mint az előtt Disponáltam volt.

Item ha az én szerelmes Gyermekeim deficiálnának in utraque sexu s nékem semmi maradékom nem maradna noha meg említett Testamentumomban némely Javaimnak successiója felől más képpen disponáltam vala, de ezben azt is annyiban változtatom, hogy in eo casu, ha akkor meg nevezett szerelmes Társom élne, tehát ezen Aranyos Medgyesi Oppidiumnak fele, kit pénzen vöttem, Ujvárosi Jóságom, kiben öt ezer négy száz forintig való libera Dispositióm vagyon, Vitkai Curiam, ott való Jóságommal együtt, Kasonyi, Szernyei, Ujfalusi, Benci, Kovászi, Acsadi, Parlagi, Samsoni Portióm, az Tokaji Curiam minden pertinentiaival, és azon hegyen levő szállóimmal együtt, melyeknek mind magam vagyok aquisitora, maraggyanak in eo casu az én szerelmes Társomra és maradékira örökösön az én emlékezetemre.

Ezt is el nem hagyván, hogy az, mikor az Ur Isten engem ez világból ki vészen, valamig az én Jóságomból engemet tisztességesen el nem temetnek, minden Dispositiók az én szerelmes Házas Társam gondviselése, és dirrectiója által legyenek minden Jóságim tőle hallgassanak, és szót fogadgyanak, kiben maradékim is meg ne háborgassák, de sokaig engem ne tartsanak az végre, hogy annak hasznát vehesse, hanem legtovább három holnap alatt el temethetnek, ha háború vagy valami nagy s bizonyos akadály s lehetetlenség nem találkozik s addig is mihelt Isten ki szolittya az én lelkemet testemből az mely Házaimát kiknek hagytam az benne való Tisztviselők és Gyalogosok számára, azok eskedgyenek, de az én Temetésemre való Dispositiójokban semmiben az én szerelmes Társam Parancsolattya, és birodalma meg ne fogodgyék, s temetésemtől az mi bor, Buza meg marad is, azok is minden Jóságimban Feleségemé legyenek, az Telegdi, Bogyoszlói, Perecseni Jóságimkon kívül való helyekben, az után való termések penig azoké, az kiknek az Jóságit hagytam, hogy így elébb engemet huzás, vonás, osz-

tozás, kapdosás, és versengés nélkül el temetvén az én Javaimbol lássák az után kinek mi jutt az én rendelésem szerint.

Mindezekre penig én Veszekedésre való Vinculumot nem hagytam az én maradékim közöt (azon kívül az mint fellyebb irtam, ha melyik az én szerelmes Társamat háborgatná) hanem elég vinculum az Ország Törvénye az ki az masét elveszi, mint Poenaja s mind restitutiója szokot lenni. Azert az kiknek én mit hagytam, és adtam mingyárt azé lött, az mint hogy én az magamét, és nem a masét hagytam, s az ki el vészi attól, vagyon annak Törvénye, mint oltalmazhassa, vagy prosequahassa a maga Igazságát szabadságát; reserváltam penig mostan is arra magamnak ha az Ur Isten még tovább rendelte volna az én életemnek végét, és az üdőknek és állapotoknak változásaihoz képest, valamiben, vagy többiben nem, vagy változtatnom kellene Dispositiómat annyi részében az helyes leszen, ha bizonyos leszen, de az én Testamentomomnak többi részeiben semmit ne praejudicálhasson, így végeztem azért az én nagy kegyelmű Istenemnek sz. segítségéből az én végső akaratomat, és rendelesemet, melyet hogy az leleszi Conventben vagy más hiteles helyen magam Fassiójával is jobban megerősíthessek szándékom vagyon reá. De ha az nem lenne, vagy lehetne is, de minthogy szórul szóra mind magam kezével és makulálás nélkül irtam (némely linea közt való szókkal corrigálván, magam kezével azt is) így az én akaratomnak és rendelésemnek legnagyobb bizonyosága lehetvén az, ez is erejében maradhatna Fassio nélkül is; mert hol az vagyon hogy az privatum sigillumok alat való vallások nem lehetnének hitelesek, csak a pecsétekről, és nem az kézírásokról vagyon ott emlékezet. Ez penig mind magam keze írásából roboráltatott, és hitessé tétett, melyet mint hogy én is, mint Isten eleibe készülő ember, jó lelki Ismérettel igyekeztem mások injuriaja nélkül véghez vinnem: Kérem az én szerelmes maradékimat, nyugodgyanak meg rajta és egymás szeretők, s egyesek Léven, mások ellen is, oltalmazzák mind magokat, s mind az én szerelmes Társomat, ha nem magáért (mithogy tudom az mostohák szeretetit) az én böcsületemnek holtam után való megadásaért is, és az magok és maradékok jövőndő Successiójáért is azokban. Ő is penig az én Édes Társam alkalmaztassa mindenekben az én Testamentumomhoz magát.

Mint hogy pedig én is gyarlóság alá vetett ember lévén, véhettem talán valakinek, s noha talán meg menthetném magamat, ha vádoltatnám, és szólhatnék, de minthogy az nem lehet minden rendektől azokról bocsánatot várók, hogy ők is az könyörülő Istennel vétkekről való bocsánattyát az utolsó napon az szerint várhassák, és vehessék.

Az kiknek pedig szolgáltam az én Jó akaró Atyámfi, és Felebarátimnak, mutassák azok hálaadóságokat ajánlások szerint az én szerelmes Társomhoz, és Maradékombhoz való oltalmokban, és szolgálattokban meg, így lészen, hogy az Ur Isten az ő Maradékokin is hasonló áldást, és jutalmot terjeszt.

Mind azoknak nagyobb bizonyására, és az én utolsóbb rendelésemnek nagyobb, s nyilvánban való erősségére irtam, és hagytam ezen Testamentalis Leveletem, az mint fellyebb írá, magam kezem írása alatt, mind azoknak jövődó tudásokra, és igazságokra valakiket ez dolgok most, vagy jövődében illethetnek, annyi helyt, és hitelt adván ennek mindenekben, mintha most is per omnia in loco authentico emanatatum volna. Finitum, et Datum in Castello meo Aranyos Medgyes Die Septima Mensis Decembris Anno Millesimo quadragesimo octavo. Gloria in Excelsis Deo. Sigismundus Lónyay m. p. (L. S.)

Qua quidem hujusmodi Testamentaria Dispositione per praefatum Dominum Sigismundum Lónyay nobis modo praemisso exhibita et praesentata, tandem Idem Eandem hic quoque, et in isto Convertu nostro in omnibus suis punctis Clausulis, Continentiis, et articulis ratificasset, roborasset, et confirmasset, prouti ratificavit, roboravit, et Confirmavit Die Datarum Praesentium etiam, coram Nobis. Harum nostrarum vigore, et testimonio Litterarum mediantium, Datum Sabbatho proximo post Festum Circumcisionis Domini Anno Eiusdem Millesimo sexcentesimo quadragesimo nono.

Anno Domini 1650. Die FERIA quarta proxima ante Festum Beati Martini Episcopi, Spectabilis et Magnificus Dominus Sigismundus Lónyay de Nagy Lónya Sacr. Caesareae et Regiae Majestatis Consiliarius, ac Comitatus de Bereg Supremus Comes, coram Nobis personaliter constitutus peregit istam Testamentariam Dispositionem, quam Sigillo suo munitam, et inclusam hic in Conventu ad Manus Nostras assignavit ita: Ut donec

Dominis Deus Ipsum Dominium Fatentem Superstitem et in vivis esse voluerit, nulli extradetur, quam ad priorem, et alteram postea celebratam Testamentariam addere voluit, cujus tenor sequitur in haec verba hungarice:

In Nomine Patris et Filii, et spiritus sancti.

Én Lónyay Sigmond az Felséges Harmadik Ferdinandus Római Császárnak, Német, Magyar, és Cseh etc. Országok Királynak Tanácsosa, Bereg Vármegyének Fő Ispánnya, Adom Emlékezetül mindeneknek, az kiknek illik, és vallo az Levelemben is: Hogy noha én ennek ellőtte az üdőknek, és azokban való állapotimnak változása szerint, diversis vicibus, et temporibus töttem volt külömb külömb Dispositiókat, és Testamentumot. De azokat elsőbben szegény Üdvezültt Aszonyom Anyámnak halála, ezután szegény üdvezültt első szerelmes Társomnak nehaj Varkocs Margitnak halála változtatván velem, az után mostani szerelmes Házas Társam. Nztés, és N. Bánffy Nagy Miháli Erzsébeth idejében is töttem volt, ez ideig utolsó Testamentumomat, melyet in Anno 1649 Die 2-da Mensis Januarii magam kezem írása és pecséte alat be adván, és fateálvánis nagyobb erősségért az Leleszi Conventben azt tartottam mind ez ideig végső Testamentumomnak; De mivel az is meg vólt azon Dispositiómban írva, hogy szabadságot hagytam magamnak az én végső Órámig, valamit abban változtatni akarnék. Ehez képest az Ur Isten aztán engemet Atyai Kegyelmességéből, és minden Eő sz. Felségétől való érdemem kívül, az én Kegyelmes Uram az Római Császár kegyelmessége, szolgálatom, költségem, s fáradságom után, szép áldásával látogatván, és az Sz. Miklósy Bereg Vármegyében levő Jóságokat ő Felsége kegyelmes Collatiója, és penzem után is Jure perpetuo cum libera Dispositione obtineálván, akartam némely részében elébbi Dispositiomat, és Testamentumomat változtatnom: kivált képpen mostani szerelmes Házas Társam felül való Dispositiómban és ezen Sz. Miklósi Jóság állapottya felől is Dispositiót tennem, hogy így szaporítván az Ur Isten az én elébbi Jóságimat, az szerint intézhetném már alkalmatásban annak is, én utánnam való bizodalmát és successióját is.

Mivel azért az én megnevezett szerelmes Házas Társomat Bánffy Nagy Miháli Erzsébetet, mint ős Lakó Házamban és

Atyai Jóságomban ezen Naményi kastélyomban hoztam vala; Magamis ezen Naményi kastélyomat az ő lakása és birodalma alá hagyom és rendelem egészben, ezen Vásáros Naményi rész Jóságommal együtt, azon képpen az mit én magam része szerint az Nagy-Lónyai, Kis-Lónyai, Szigethi, Mátyusi, Haranglábi, Bótrágyi, Bátyui Falukban birok, és viszontag itt közel levő Varsányoki, Aranyosi, Apati, és Ilki kevés Jóságot magam, és üdvezült Asszonyom Anyámról maradtott rész szerint, és Vitkában az mely egy házat az Udvar ház mellett az Tar Familiától pénzen vettem vala, mivel ezeknek erdejek nélkül Naményhoz nem lehetnek, ezeket pedig így hagyom: Hogy birja az én szerelmes Társom mind az Naményi Malommal együtt Jure Dotis az én nevem viseléséig. Ha pedig Férhez menne, és az én nevemet változtatná az Naményi Kastélyom, malmom, itt való Naményi rész Jóságommal együtt szálljon az én Leányimra, Susannára, Annára, Margitra, és azoknak maradékira az szerint, valamint az előtti, és utóbbi Testamentumomban rendeltem volt igaz, és méltó okokból. Hasonló képpen az két Varsányi, Aranyosi, Apáthi, Ilki Jóságom az Vitkai meg nevezett egy ház Jobbágygyal szállyanak az én Leányimra, mivel ezek nem Lónyay név után való örökös Jóságok, hanem ki magam találmánya, ki pénzes, ki Anyai Jóság. Az meg nevezett Lónyay Jóságon pedig, ugymint Nagy-Lónya, Kis-Lónya, Sziget, Matyus, Harangláb, Botrágy, Bátyu, szálljon az én Lónyay fiu ágon levő Atyámfiaira, le téven elébb Feleségem Dossát ezek, az szokás, és Törvény szerint néki.

Az mit az *Szent-Miklósi* Bereg Vármegyében levő mostanság ujonnan talált Jóságimat illeti, azokat mindenestől fogva *kastélyával, faluival és azoknak minden pertinentiáival* együtt hagyom az én szerelmes Házas Társomnak meg nevezett Bánffi Nagy Miháli Erzsébetnek, így hogy valamig az én nevemet viseli, békességesen bírhasssa, de másnak elne adhassa, se hagyhasssa. Ha pedig az én nevem változtatná, és Férhez menne, Szálljon az is minden hozzá tartozókkal az én szerelmes Leányimra, és ezeknek mind két ágon levő maradékira. De így, hogy addig hozzá ne nyulhasanak, ha az én Feleségem Férhez menne, hanem mivel az Leányim ki Házasítása után magam kereste pénzből töttem le annak árát sokkal többet is ennél, az mennyiben legálom

Tehát tartozzanak eléb az én meg nevezett Feleségemkne huszon négy ezer Magyar forintot jó akkori el kelő pénzül egyszersmind le tenni neki, ha Férhez menne, és azt letévén, Férhez menése után, az mikor azt akarják, és módjok lehet benne, vagy mind együtt Leányim, vagy ha csak egyik is úgy vehessék a meg nevezett Jószágot, és kastélyt kezekhez csak magok erejével is, vagy az mint akarják az én meg nevezett Feleségemtől, vagy az kiknél találtnék, mely huszon négy ezer forintban meg nevezett Feleségemnek, ha az én nevemet változtatná, szabados Dispositiója lehessen valakinek akarná életben hadni, és adni azon summát.

Ha pedig azaz nevemet mind életig viselné mind addig békességesen és szabadosan birhassa, senki tőle el ne vehesse, se válthassa. De holta után, úgy is az én maradékimra vissza szálljon minden pénz fizetés nélkül, kik ő Felsége nekem adott Donatiója szerint birhassák örökösön; ha pedig, kit Isten távoztasson, az én maradékim, az én Feleségem életében deficiálnának, vissza szálljon az én Feleségemre ezen Jóság, ha szintén az én nevemet változtatta volna is, és örökösön birhassa életéig, holta után pedig, ha maradéka maradna más Urától is azis birhassa huszon négy ezer forint summa pénzig, kitől válthassák ki így is az én közelbb, és Anyámról való Atyámfiái, és birhassák az ő Felsége Collatiójában specificáltt hatvan ezer forint summában.

Ezeknek fölötte, hogy az én szerelmes Társam hozzá való Jó akaratomról, és szeretetemről megemlékezhessek egész életében is, hagyom neki Kaszonyban, Benében, Kovászon, Szernyén, Ujfaluban levő rész Jóságimat (Szernyén, Ujfaluban, csak azokat, mely ez Kaszonyi részhez tartozott) Kaszonyi Udvarházammal, és azon Kaszoni Udvarházammal együtt szerzett, és az Szabó, s több Familiával osztlásban is jutott Kaszoni, Benői, Kovaszai hegyen levő szölleimet, réteimet, erdeimet, szántó Földeimet, melyek mindenestül Bereg Vármegyében vadnak, így hogy ha szintén az én nevemet változtatná is, ezeket mind életéig békességesen, és szabadossan birhassa mind az Tokaji hegyen Zemlény Vármegyében levő Mézes Málon Szarka nevű szabad szőlőmmel együtt, mivel ez is nem az Tokaji Házmhoz való volt ennek előtte, hanem másunnét való, meg nevezett szerelmes Társomnak; holta után pedig ezek

is az en maradékimra szállyanak, és minden pénz fizetés nélkül akkor hozzá nyulhassanak.

Hogy ha penig, mivel az világi állapotok változandók, és az igen nagy igazságok is nem mindenkor bátorságosak, valami okon, és uton, melyet nem tudok, és nemis remélhetek, ez birodalmom alól, vagy penig ha az én holtom után is az én meg nevezett Szt.-Miklósi Jószág életemben el kelne az én birodalmom ölöl, vagy penig az én holtom után is az én szerelmes Társom és Maradékom nem oltalmazná, vagy nem oltalmazhatná ebben való birodalmát, és Successióját az felől megirtt mód szerint; Mivel én az Jószágra nézve változtattam volt csak előbbi, és utóbbi Dispositiómat, tehát in eo casu most is azt hagyom helyben, és mind Feleségem, és maradékom ahoz tartsa magát.

Megmaradván penig az Sz. Miklósi Jószág az szerint való Dispositiommal az én meg nevezett Feleségem kezénél: Ezeken az felül meg nevezett Jószágokon és örökségeken kívül, az mit előtt hadtam volt is (Jószágokat értvén, de nem res nobiliseket) mostani szerelmes Társomnak; De mivel immár az Sz. Miklósi Jószágokkal bővítettem az ő felölle való Dispositomat, tehát minden egyéb Jószágimat, kiket most ujabban néki nem hagytam, hagyom az én meg nevezett szerelmes Gyermekeimnek, és mind két ágon levő Maradékjoknak, hogy az én holtom után azok apprehendálhassák, és birhassák, ezeken és az Lónyay Jószágokon kívül, kikről ide fellyebb nevezet szerint Dispositiót töttem, ki mit, és mikor apprehendálhasson.

Ha penig az Ur Isten, kinél semmi sem lehetetlen, nincsen reménységemen kívül még ez Feleségemtől maradékot adna, és ha más Dispositiot arról ezután nem tennék, tehát ugyis ezen Sz. Miklósi Jószágimat életéig birhassa tőlle való Gyermekeimmel együtt az én Feleségem, így hogy egy részt vehessen őis az tőlle való Gyermekeimmel, vagy Gyermekeimmel, és az az Gyermekeim, vagy Gyermekeim is közre bocsátván az más Feleségemtől való Gyermekeimmel, és azoknak maradékival ezen ő része Jószágokat, ő is, vagy ők is, ugy-mint ez Feleségemtől való Gyermekeim az több magam Jószágiban egyenlő részt vehessen vagy vehessenek minden helyeken és minden Vármegyében.

Ezekén kívül pedig minden ez előtti utóbbi Dispositio-
mat, Testamentumomat, kiről ide fellyebb változtatást nem
rőttem, helyben és erejében hagyom, és most is confirmálom
ezt, most is hozzá tévén, hogy mivel az Felsőges Istennek
bölcsséges tanácsi megfoghatatlanok, ha ő sz. Felsége az én
szivemben és elmémben az üdvökhöz, és állapotokhoz képest
más Dispositiora való akaratot, és végezést öntene, szabadságot
hagytam egész életemig magamnak más rendelést és Dispositiot
tennem, és ha mit változtatnom, avagy jobbitanom kellene
véghez vinnem, vagy magam keze írása, vagy hiteles emberek
jelen létében; ha pedig nem változtatnám, vagy az miben nem
változtatnám ez légyen utolsó rendelésem, és Dispositio-
mind ezekben s mind az másik utolsóbb Testamentumom felől.

Mind ezeket azért mostan is magam is keze írása, pe-
cséte alatt minden Correcta nélkül írván és hagyván meg értt
elmém, és ítéletem szerint szabadosan, és Isten kegyelmessé-
géből egészségben lévén az szerint Disponáltam, legáltam, és
Testáltam, nagyobb bizonyosságért, és erősségért Confirmálnom
akarván, az nemes Leleszi Conventben is élő nyelvemmel,
kihez az én utánam valók tartsák magokat, kikre Istentől
bőséges áldást, magamnak pedig ez halandó élet után idvessé-
ges, és boldog feltámadást kívánok az én velem jól tévő igen
irgalmas, és kegyelmes Istenemtől, kinek légyen Dicséret, és
Dücsösség örökkön örökké Amen. Datum in Castello Námény
Die Septima Novembris Anno 1650. Lónyay Sigmond m. p. (L. S.)

Feria tertia proxima post Dominicam Oculi Anno Domini
1652. Spectabilis, et Magnificus Dominus Sigismundus Lónyay
de Nagy-Lónya Comitatus de Bereg Supremus Comes, ac
Sacr. Caesareae, et Regiae Majestatis Consiliarius, hic in Con-
ventu coram Nobis peregit istam Testamentoriam Dispositio-
nem, quam clause sigillo suo munitam ad Manus Nostras
assignavit ita, ut quamdiu Dominus Deus Ipsum Superstitem et
in vivis esse voluerit, nulli interea extradetur, quam ad priorem,
et alteram postea celebratam hanc quoque posteriorem Testa-
mentariam Dispositionem addere voluit. Cujus Tenor sequitur
hoc modo:

Én Lónyay Sigmond, Bereg Vármegyének Fő Ispánja
az Feléges Római Császárnak és Magyarország etc. Királyá-
nak Tanácsosa. Az én ezelőt való utóbbi Testamentaria Dispo-

sititómhoz, melyet ez Nemes Leleszi Conventben be adtam, azban Reservált Authoritásom szerint akarom ezt is addalnom, és azt ezzel is declarálnom, hogy noha az Bereg Vármegyében levő Kaszonyi oppidumbéli rész Jószágomat, Udvar házamat azon Dispositiomban ahoz szakasztott Portiokkal, örökségekkel együt, többek között elég világosan az én szerelmes Házas Társomnak Banffi Nagy Miháli Erzsébetnek legáltam volt, de mivel azután n. gyobb erősségért azon Udvarház, Oppidium és falukbéli Portiokat meg kértem uj Donatioval ő Felségétől, és abban statualtattam is mind magamat, mind maradékimat. Hogy azért valaki jövődöben, vagy ha az én maradékim is ne mondhasák, hogy azzal az Donatióval Statutióval mint utóbival el bontottam volna ez előtt meg nevezett Dispositiomat, tehát mostis az szerint mindenekben helyben hagyom, mint ha szintén mostan vallottam volna, elsőbbenis non obstante eo: hogy az után Donationalis meg kértem.

Ennek felette az üdödhöz, és állapotokhoz képest találkozhatnak ismét ujabb változtatásim az én akkori Dispositiomban s nem tudhatom penig ha betegségem, vagy egyéb akadályim miat engedi az Ur Isten nékem arra való alkalmatosságot? hogy annak változtatására esmét personaliter bejöhessek, vagy hiteles személyeket hivathassak; Ha azért az vagy mind magam keze írása, azvagy csak pecsétem, és subscriptióm alát találtnék is, azvagy rész szerint, azvagy mindenestül változtatott Dispositióm ez üdötől fogva való annak azokban az én holtom után szintén olly hitele legyen, mint a most in hoc loco authentico vallanám: Az minthogy vallom is most is ea Conditione: Ha olyan találtnék ex nunc prout extunc, et extunc prout exnunc. Ha penig ugyan azonban hagyom Dispositiomat, az mint akkor vallottam is, annyi részében az mit nem reformálnék; vagy változtatnék, ugyan abban maradgyon, kiről akartam, hogy extállyon ez Fassiom és Declaratiom is ezelőtti Dispositiom mellett, az én holtom után, és nem előbb való kiadására, azoknak az kiknek illik. Actum in hoc Conventu de Lelesz 5-a Martii 1652. Lónyay Sigmond m. pr. (Pecset nélkül.)

Mely általunk ünnepélyesített s Levéltárunkban őrzött eredeti nyílt végrendelet valóságos tartalmát jelen átiratban szórul szóra minden változtatás, el- avagy kihagyás és hozzáadás nélkül lemásoltatván, — ezen hiteles átiratot a folyamodó Lónyay János ur ő méltósága s más érdekeltek részére s jogaik biztosságára nézve Conventi élő hiteles pecsétünkkel megerősítve kiadandónak véltük a közigazság azt hozván magával.

Kelt Leleszen, 1870-ik évi január 16-án.

Szalánczy István

mint olvasó-

Kukoly Bálint

orsz. levéltári h. jegyző

Zavarszky József

mint éneklő kanonok.

P. H.

V. melléklet.

E. Wideman ad Vitrum delin: et sculpsit.

LÓNYAY ZSIGMOND ARCZKÉPE.

LONYAY MENYHÉRT GRÓFI DIPLOMÁJA.

Mi első Ferencz József, Isten kedvező kegyelméből Ausztria császár, Magyar, Cseh, Dalmát, Horvát, Tót, Halics, Lodomer, Ráma, Szerb, Kun és Bolgár országok apostoli ügy Illyria, Jeruzsálem stb. királya, Austria főhercege, Toskána és Krakó nagyhercege, Lotharingia, Salzburg, Steyer, Karantán, Krajna és Bukovina hercege, Erdély nagyfejedelme, Morvai őrgróf, Fel- és Al-Slesia, Modena, Párma, Piacenza, Quastalla, Osvieczin és Zátor, Teschen, Friaul, Ragusa és Zára stb. hercege, Habsburg, Tyrol, Kyburg, Görcz és Gradiska grófja, Trient és Brixen fejedelme, Fel- és Al-Luzsiza s Istria őrgrófja, Hohenembs, Feldkirch, Bregencz, Sonnenberg stb. grófja, Triest, Kattaró és a Szláv Őrgrófság ura stb. stb. — Nagyságos Nagylónyai és Vásárosnaményi Lónyay Menyhért valóságos belső titkos tanácsosunk, s közös pénzügyminiszterünk, a magyar tudományos akadémia tiszteletbeli igazgató tagja és egyszerűsmind első elnöke, — a dunamelléki helvét hitvallású egyházkerület főgondnoka, Lipót-rendünk, nem különben az olasz királyi szent Móríc és Lázár, a spanyol III. Károly, a toskánai Szent József, és az estei hercegi sasrend nagykeresztese, — őszintén kedvelt hívünknek üdvöt és kegyelmet! Századok óta fennálló dicséretes szokása volt dicső emlékü elődeink, a boldogult magyar királyoknak, hogy azt, ki nemzetsége fényével, feddhetlen életével, erkölcsével, jeles tetteivel és hűségével magára vonta figyelmüket — mások felett méltassák kegyelmükre, mások felett halmozzák el újabb meg újabb tisztetség és méltóságokkal, mint a legfőbb kegy tanujeivel. És ezt nem csupán azért tették, hogy a kegyelemre méltatott már eleve bizonyosnak tartsa, miszerint érdemeit érdemlett jutalom fogja koszorúzni, de hogy az ily kitüntetés által mások is valódi erény pályadíjának elnyerésére buzdíttatván minden törekvésöket oda irányozzák, hogy magukat hűségük s jeles tetteik által kedvesekké tegyék koronás fejedelmük előtt.

Mi is őseink e részbeni dicséretes példáját követve, azokat, kik magokat régi nemzetségük, kitűnő tetteik, tántoríthatlan hűségük és jeles tulajdonaik által megkülönböztették, kegyelmünk kitűnő jelével, kiváló tisztesség és kedvezményekkel kívántuk elhalmazni, hogy ekként annál nagyobb lelkesedéssel igyekezzenek megragadni minden alkalmat, miszerint Magyarországunk szent koronája s Felséges uralkodó házunk iránti hűségük és ragaszkodásukat tényleg is bebizonyítsák. — E nézettől áthatva, hű népeink boldogításán munkálkodván, 's országunk fényét és virágzását tartván szemünk előtt, Téged, nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay Menyhértet, főként miután arról értesültünk, hogy *Te egyik legrégibb magyar család ivadéka vagy*, melynek tagjai a koronás király iránti hűségük, harci vitézség és a közügyek körül szerzett érdemeik által magukat kitüntették, kezdve Gurgtól, ki 1032-ben Béla herceget, később magyar királyt, midőn Lengyelországba vonult, hűségesen követé, — hogy őseid, jelesül György és László, IV. Béla király 1245. évben kelt okmánya szerint a bécsujhelyi csatában tanúsított vitézségükért királyi adományozással jutalmaztattak, hogy Jakab nevű ősöd 1285. évben Szathmár megye főispánja vala, István az 1419-ik évben kelt királyi adománylevelé tartalma szerint harci vitézségeért a Vitéz melléknévvel ruháztatott fel — s a XVI. században szintén István nevű ősöd a szathmári és tokaji váraknak kapitánya volt, kinék Báthory Katalintól született fia Zsigmond már dicső elődünk II. Ferdinánd római császár és magyar király országlása alatt 1627-ik évben örököseivel együtt a magyar bárói vagy mágási rangra emeltetvén, Bereg és Kraszna megyék főispánjává neveztetett, jelentékeny követségekben, békealkudozásokban és kötésekben vett részt, — s 1649-ik évben III. Ferdinánd dicsőült ősünk által nádornak is kijelöltetett, leánya Anna pedig Kemény János erdélyi fejedelem hitvese, női erényei által tűnt ki, — ennélfogva családod nemcsak a régi időkben, az Árpádház s a vegyes korszakbeli, nemkülömben a családunkból származott királyok alatt minden században jeles férfiakat mutathat fel, de a jelen században is nagyatyád Gábor Ungmegye főispánja és Beregmegye főispáni helytartója és Szent-István jeles rendünk vitéze, nemkülömben édes atyád János előbb udvari tanácsos

s Bihar és Bereg megyék főispáni helytartója, később valóságos belső titkos tanácsos az általuk viselt névnek s családjuknak diszére váltak, azonban Te saját részedről is őseid példáját követve a közpolgári pályán szerzett kiváló érdemeid, hűséged és ragaszkodásod által magadat különösen kitüntetéd, jelesül az 1843-ik évtől fogva tartott magyar országgyűléseken a törvényhozásban tevékeny részt vettél, — közhasznú egyesületek, — mint a magyar földhitelintézet alakulását előmozdítottad, a magyar irodalom terén is közreműködve, mint a magyar tudományos akadémia tagja és elnöke, a tudományosság fejlődését terjeszteni iparkodtál, és az 1865-ben egybehívott országgyűlésen a közjogi kérdések megoldásának előkészítése körül sikeresen buzgólkodva, 1867-ik évben pedig Általunk magyar országos pénzügyminiszterünknek kineveztetve, a közjogi és pénzügyi kérdések üdvös megoldásánál az államnak és Nékünk jelentékeny szolgálatokat tettél, s e minőségben az átmeneti korszak nehézségei között 1870-ik évig a magyar pénzügyek rendezése és az ország hitelének megalapítására irányzád hasznos törekvéseidet, végre 1870-ik évtől fogva mostanig, mint közös pénzügyminiszterünk az országos közösügyi bizottságok tárgyalásait előmozdítottad, s ujabban ezen év kezdetén az 1866-ik évi békekötés folytán birodalmunk és az olasz királyság között függőben maradt kérdések szerencsés megoldására s egyszersmind császári és királyi Házunk tagjai követeléseinek érvényesítésére az 1871-ik évi január 6-án Florenczben kötött egyezség által sikerrel közre munkálkodtál, császári királyi magas kegyelmességünkre tartottunk méltatandónak. Hogy tehát ezen az állami 's császári és királyi Házunk körül szerzett kitűnő érdemeidért méltó elismeréssel s legmagasabb kegyelmünknek önként nyújtott látható jelével megjutalmaztasd, s az erény ösvényén induló más hiveinknek is nagyobb ösztönül s követési például szolgálj, Téged s általad mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékokat s maradékokat bizonyos tudomásunk és eltökélt világos akaratunknál fogva egyszersmind császári és királyi legfelsőbb hatalmunk telyességéből igaz és kétségtelen Gróffá tettünk és neveztünk teszünk és nevezünk, Tekintetes és Nagyságos czimzettel grófi tisztségre és méltóságra emeltünk és emelünk az igaz régi kétségtelen grófok rendébe, sorába és számába helyeztünk és helyezünk,

s a grófokat illető minden jogra méltóságra s elsőbbségre képessé s azok részesévé tettünk és teszünk, — fennebbi világosan kijelentett akaratunknál fogva ezennel rendelvén, hogy ezentúl Te nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay Menyhért és hitvesedtől Kappel Emiliától eddig született Béla, Menyhért, Gábor és János fiaid, s mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékok és maradékok a gyűléseken szintúgy mint azokon kívül 's bárhol egyebütt is, jövőendő örökidőkig minmindazon kegygyel, tisztességgel, kiváltsággal, méltósággal, elsőbbséggel és kedvezéssel élhess és bírass, melylyel országaink és tartományainknak többi igaz, régi, kétségtelen grófjai törvény és hajdani szokás szerint, vagy bármiképen élnek és bírnak. Hogy pedig ezen Általunk e méltóságra történt emeltetésednek örök bizonyossága legyen, s az dúsabb díszítménye által még inkább szemébe tűnjék többi hiveinknek, eddig viselt ősi czimeredet nemcsak helyben hagytuk és megerősítettük, de neveltük és szaporítottuk, sőt neveljük és szaporítjuk ezennel, hogy azt innentúl jövőendő örök időkig mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékok és maradékokkal czimerül viselhesd és bírassad. Mely czimer leírása következik: — Egy álló kék vitézvért, talapzatán zöld mezőn kettősfarku, veres-nyelvű, két arany oroszlán szemközt áll, melyek közül a jobbfelőli maga felett arany markolatú meztelen kardot villogtat, a balfelőli pedig, egy tövön levő, természetes színű három makkot jobb markában tart. A vért felső szélén grófi korona és e fölött két nyílt lovagsisak nyugszik, egyik kék-arany sisaktakarákkal, melyből természetes színű tölgyág három makkal és ezek között két zöld tölgylevéllel nő ki; a másik lovagsisak veres-ezüst sisaktakarákkal s azon könyökében hajlott pánszélós kar maga felett arany markolatú meztelen zablyát tart. Vértörökül jobbra koronázott kettős farkú arany oroszlán, balra koronázott arany grif áll barna rézszínű arabék lépcsőn, mely körül arany szalag fonódik és ezen kék színű nagy betűkkel e jelmondat van írva «PERSEVERO», miként mindez jelen levelünk kezdetén a festő jártas keze által, saját valódi színekkel kitüntetve világosan szemlélhető. Legyen tehát szabad Neked nagylónyai és vásárosnaményi gróf Lónyai Menyhértnak s mindkét nembeli törvényes ivadékok s maradékoknak s az imént leirt czimert bármely alkalommal szabadon és

békével minden ellenmondás és akadály nélkül tetszés szerént viselni, hordani s azzal örökön öröké élni és törvényes ivadékostól és maradékostól jogosítva légy mindazon kegy, szabadság, kivétel és kiváltság élvezetére s mindazon összes és egyes jogok használatára, melyekkel országaink és tartományaink többi gyökeres grófoktól származott igaz, régi, kétségtelen grófjai felruházvák, s melyeket azok törvény vagy hajdani szokás szerént bármikép birnak és élveznek. — Miért is valamennyi országaink, tartományaink és birtokainkbeli egyházi mint világi bármely rendű és állapotu, tekintetű és méltóságu minden alattvalóinknak parancsoljuk, hogy Téged és törvényes ivadékaidat és maradékaidat szóval mint írásban igaz kétségtelen grófnak nevezzenek, tiszteljenek, mondjanak, tekintsenek, a fennérített czimekkel és elsőbbségekkel állandóan élni és birni engedjenek és ezen magas kegyelmünk élvezetében se maguk ne gátoljanak, ne háborgassanak, se mások által bármiképen gátoltatni, háborgattatni ne engedjenek. — Ha ki pedig ilyesmit elkövetne, mind a Mi, mind Utódaink neheztelését okvetlenül magára vonandja. Mindezek hitelére és tanúságára saját kezünk aláírásával és apostoli magyar királyi pecsétünkkel függőleg megerősített jelen kiváltságlevelünket hagytuk és rendeltük Neked és mindkét nembeli törvényes ivadékaid és maradékaidnak örök emlékül kiadatni. — Kelt a Mi őszintén kedvelt hívünk nagyságos Báró Wenkheim Béla valóságos belső titkos tanácsosunk, Lipót-rendünk nagykeresztese, a török császári első osztályú Medjidie-rend birtokosa s Személyünk körüli magyar miniszterünk kezei által Bécsben, Ausztriában kisasszony hó 3-ik napján, az Ur ezernyolczszázhetvenegyedik és Uralkodásunk huszonharmadik évében.

Ferencz József, s. k.

báró Wenkheim Béla, s. k.

Bevezetve a királyi könyvbe Kofler Bódog s. k. az Ő Felsége személye körüli m. k. miniszterium segédhivatali aligazgatója által.

VI. melléklet.

LÓNYAY ANNA FEJEDELMI CZIMERE.

LÓNYAY NEMESI CZIMERE.

LÓNYAY GRÓFI CZIMERE.